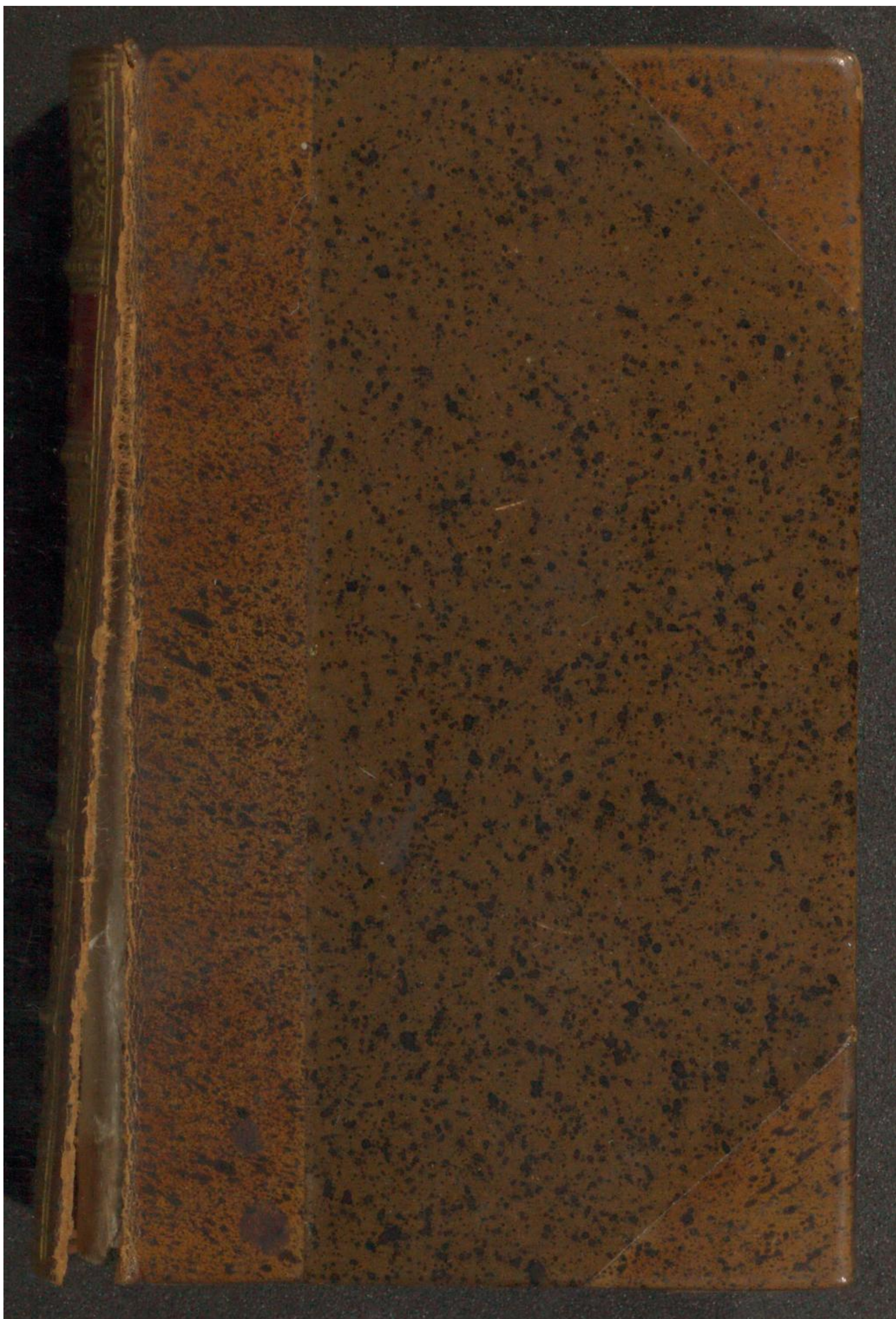

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

4090/A

N. XV

7/m

Huerta Sale No. 1190

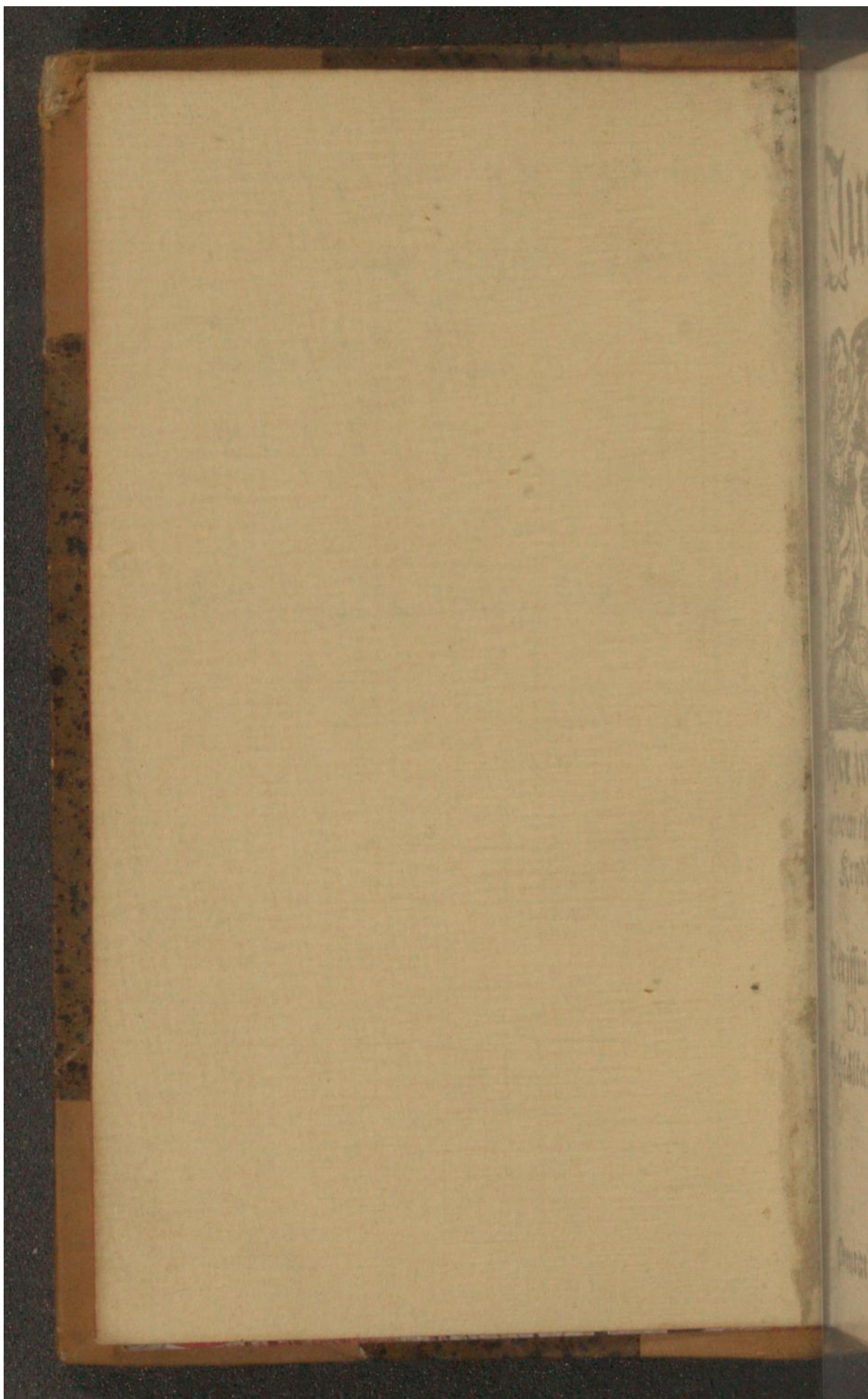
Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

Kan nog ej skaffas i
bättre skick!

Per Hierta
1906.

(Första svenska bok
med ört-afbildn.)

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

65516

Christeliga

Jungfrwors

Ther inne alla theras Dygder genom the almenna Krantzblomstren och Krydderna affmålade och förklaa-rade warda.

Scriffuin aff M. Luca Martini, med D. Iohannis Avenarij Förtaal.

Vthtålkat aff PETRO IOHANNIS GOTHO, Norcopense.

Prentat i Rostock aff Staffan Möllman

1608.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

Them Hög-
bårnom Förstinnom

och Fröykiom/ Fröyken CA-
THARINA, och Fröyken MA-
RIA ELIZABETH, bårna Förstin-
nor och Fröyker til Södermanland/ Närike och Wer-
meland etc. Syskrom/ Konglige Maiestats i
Swerige ålskeligom Döttrom:

Så och then Höybårna För-
stinna och Fröyken/ Fröyken MAR-
GARETA ELIZABETH, bårna
Förstinna och Fröyken til Mechlenborg etc.
Minom nådigom Förstinnom och
Fröykiom/ ganska vnder-
dåniga.

SVdz Faders ewiga Fred/
Nåd och milda Wälsignelse/
ware med E. H. F. N. rij-
keliga i Herranom Christo
Jesu. Högbårne Förstin-
nor/ Nådige Fröyker/ Then helige Aposte-
len Paulus scriffuer til sin Läriunga Titum
i ther 2. Capitel/ och säger: Gudz Nådh

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

helsosam allom Menniskiom / är vppenbarat och lärer oss / at wij skolom försaaka alla Ogudachtigheet och werldzliga lustar / och leffua tuchteliga / retferdeliga och gudfruchteliga i thenna Werldenne / och wenta thet saliga Hoppet och then stoora Gudz och wår Frelsares Jesu Christi herliga vppenbarelse / then ther gaff sigh sielff för oss / påthet han skulle förlåssa oss ifrå alla Orettferdigheet / och reena oss sigh sielffuom et Folck til Egendom / hwilkit om goda gerningar beflijtar sigh. Sådant tala och förmana / och straffa med fult alwar etc.

Fram för thenna vpläsna Text / Haffuer Apostelen Paulus påmint och förmanat alla Menniskior / gamla och vnga / Mån och Quinnor / så och sin Lärjunga Titum sielffuan / sampt med Tiänarena / huru hwar och en skal retteliga förhålla sigh vthi sitt Stånd / och ther med beskrifwit Läran om

Christe

Christeliga Tiånares åmbete/ och förmanat them/ at the skole med alla flijt och troheet fryda Gudz och wår Frelsares Jesu Christi lårdom vthi theras tiånstachtiga arbete. Nu införer han i thessom föreskriffnom orom ena bewågeliga orsaak på hwilka han grundar sina förmaning och säger: Gudz Nådh helsosam allom Menniskiom/ år vppenbarat och lårer oss/ at wij skolom försaaka alla Ogudachtigheet och werldzliga lustar/ och leffua tuchteliga/ retferdeliga och gudfruchteliga i thenna Werldenne. Ther med wil Apostelen Paulus geffua tilkenna/ at alle Christne vthi hwad Stånd the wara kunne/ skole med retta theste wålwilliogare finnas til at leffua i alla Gudfruchtigheet/ medan Gudz Nådh år them vppenbarat i Euangelio/ och Retferdigheetennes Sool JEsus Christus/ år them vpgångin med ewiga Helsa och Saligheet/ och et nyt Liws år them framkommit/ genom hwilkit all wilfarelses och Synds skadeliga Mörker hoos them för-

swinner och bårtdriffuit warder. Therföre skole the nu icke meera wandra vthi the förra mörksens gerningom / vthan i HErrans Liwse/och i Euangelij klaara Soolskin/ som öffuer them vpgångit år. Ty thenna Gudz Nåden/ Godheeten och Barmhertigheeten/ som oss wederfars i Christo Jesu / år allom Menniskiom vppenbarat/ förvthan någors Persons åtskildnat/hwad heller the åre Vnge eller Gamle/ Mån eller Quinnor / Herrar eller Tiånare. Icke så / at the måge nu åter begeffua sigh vthi the förra Mörksens gerningar / vthan på thet / at thenna Gudz Nåden blijffuer them een troogen Tuchtamesterinna/ som lårer them/ at the skole nu med fult alwar wedersaaka och vndfly alt thet förra Hedniska / Ogudachtiga wesendet/ alt Affguderij/och alla förfårliga Synder / som ther vppå plåga fölia såsom een wålförtiånt Löön. Sammaledes skole the ock försaaka alla Werdzliga lustar/ hwad Köttena lyster och Siålenne skadar/ thet skole de vndfly / såsom Sålennes dödeliga förgifft / Helwetes Nååt och snaaror.

Huru skole tå Christne Menniskior förhålla sig i sin Christendem? Ther vppå swarar Apostelen Paulus och såger: The skole leffua tuchteliga/retferdeliga och Gudfruchteliga/ så at the tiåna Gud/ i retta Gudfruchtigheet / och bewiisa ther hoos theras Nåsta skyldigan kårleek/ och stå altså beredde til at förwenta thens ewiga Lijffzens saliga Hopp/ som år them bewarat i Himmelen/ tådan the ock förwenta Gudz Sons herliga tilkommelse/ hwilkin warder sigh vppenbarandes med mång tusend Helgon / til at dömma leffuandes och döda.

Såsom Apostelen Paulus nu haffuer lårdt/ om Gudz thens Himmelska Fadrens helsosamma Nådh/ at hon vnderwijser och lårer oss til at fööra et Christeligit leffuerne/ Altså witnar han ock thet samma om Gudz Sons förtiånst och såger: Then ther gaff sigh sielff för oss på thet han skulle förlossa oss ifrå alla Oretferdigheet / och reena oss sigh sielffuom et Folck til Egendom / hwilkit om gode gerningar

beflijtar sigh. Såsom wille han säya: Alla Gudz thens Himmelske Fadrens / och HERrans Jesu Christi nådefulla welgerningar / som vppå oss wende äre / the äre allasamman för then skul skedde / at wij skolom ifrå Syndenne frijade warda. Ty han haffuer för then skul giffuit sig sielff i döden för oss / på thet wij vthu syndenne frijade / och ifrå Dieffuulens Rijke och wälde förlåssade / skolom nu såsom hans Arffs och Egendoms Folck wara honom hörsamme och lydige / och ther om beflijta oss / at wij ärom til alla goda gerningar skickelige. Thetta säger Apostelen Paulus skal Titus tala och förmana / thet är / thenna Predican om Gudz helsosamma Nådh och om Jesu Christi högtförtiänta återlösning skal han med stoort alwar flitigt drijffua hoos sina åhörare / och icke aleenna stella them samma Predican til tröst emoot Syndena / vthan ock ther aff taga allahanda förmaningar til goda gerningar / och med warnande ifrå alla Ogudachtigheet / ifrå hwilka HErren JEsus Chri-

Christus them med sinne dyra förtienst så nådeliga hulpit haffuer.

Thenna förmaningena haffuer iagh achtat tiänlig wara at sättias för thenna Book / som kallas Christeliga Jungfrwrs Aerakrantz / sampt the andra til Förtaalen / som för samma Book satte äre / både aff Doctore Iohanne Avenario, och aff Magistro Luca Martini, som Bookena scriffuit haffuer. Ty såsom Apostelen S. Paulus här i sinne Epistel til Titum förmanar alla Menniskior / gamla och unga / at the haffua theras salighеetz dagh i goda acht / och således ställa theras beffuerne i thetta Gudz helga Ordz saliga liws och klaara sken / at the måge med Hiertans frögd och glädie förwenta thens ewiga Lijffzens saliga häpp / och then stoora Gudz och wår Frelsares Jesu Christi herliga uppenbarelse til then ytersta dagsens Doom: Altså warda ock alla Christeliga Jungfrwr i thenna Bookenne i mångahanda måtta upwäckte och förmante til alla Christeliga dygder och goda gerningar / (hwilka dygder warda här lijk-

nade

nade wid the sköna Blomster och wällock-
tande Krydder / som Christeliga Jungfrw
brwka til theras Krantzar) så ock aff Scrif-
tennes herliga Sententier/ aff Gudfrucht-
ga Jungfrwrs merkeliga Nampn och Ex-
empel/ sampt then goda Lärdom / som th
kunna tagha aff the heliga Euangelia oc
Epistlar / som falla på alla Söndagar i hwa-
riom Månat heela åäret igenom / hwilk
Book iagh haffuer achtat nyttig wara/ a
hon affsattes och vthginge på wårt Swen-
ska tungomål/ Christeligom Jungfrwm oc
vngom Pijgom til Gudfruchtigheetenne
och alla goda dygders befråmielse.

Samma Book haffuer iagh i alla vn-
derdåniga ödmiukt welet dedicera och til-
scriffua E. H. F. N. medan hon är ock til-
förenne vthi thet Tyska tungomålet dedice-
rat ock tilscriffuin höghom Förstligom Per-
sonom och Fröykiom/ och handlar måst om
Jungfrwliga dygder. Så ock på thet iagh
måtte med något gåt werk förorsaka wår.
Nådiga Drätning / at hennes Maiestet nå-
digast worde mig så wål som E. H. F. N.

me-

med alla ynnest och Nåde bewågen/ och iagh
ther aff finge hugswalelse och tröst i minne
Hierteliga bedröffuelse / armod / ålendheet /
siwka Kreps/ ringa Synns oc Aolderdoms
stoora swagheet/såsom iag ock wisseliga hop-
pas/medan iagh haffuer aldrig något annat
vpsåt hafft med mit mykna arbete och stoora
bekåstning/ än welet behålla Folket både hö-
gha och lågha vthi wårt kåra Fäderneslant
beståndigt wid then retta Christeliga Reli-
gion / affdraga them ifrå Syndenne / orett-
ferdigheetenne och ondskonne / och beframie
them vthi Gudz sanna fruchtan / på the
Gudz milda welsignelse må theste rijkeliga-
re komma både öffuer ther högha Konglige
Slächtet/så ock öffuer alla Menniskior vthi
wårt kåra Fåderneslanð. Thetta haffuer
alltijd warit och år än nu mit goda vpsåt.
Therföre hoppas iagh ther blijffuer ock K.
M. wårom nådiga Herra och Konung /
sampt ther högha Kongliga Slåchtet wål-
behageligit/ hwilko iag aff allo hierta önskar
Gudz rijka Nådh/ milda wålsignelse och al-
la salligheet.

Beder

Beder för then skul i alla vnderdånigheet/ at E. H. F. N. gunsteliga anamme thetta mit wålmeenta arbete/ låtē thet wara E. H. F. N. wålbehageligit/ och at E. H. F. N. sampt med then Höghbårna Förstinnan wåra nådiga Dråtning/ gunsteliga befråmien mit båsta in för thet höga Majestetet wår nådiga Herra och Konung/ och ther til mildeliga hielpen/ at H. K. M. nådigast bliffuer migh en blijder och nådiger Konung/ och aff Kongliga ynnest nådeliga befråmiar mit båsta. Samma welgerning warder HErren Gudh then Alzmechtige och Barmhertige Fadren E. H. F. N. riikeliga wedergellandes här timmeliga med all ymnig welsignelse til Liiff och Siål/ så ock i then tilkommande Werldenne prydandes E. H. F. N. med then skôna Aerakrantzen Retferdigheetennes och Liiffzens herliga Krona i ovthsäyliga frögd och glädie ewinnerliga/ effter sit nådiga löffte.

Befalar här med i alla vnderdånigheet wår nådiga Herra och Konung/ Then Högbårna Förstinnan wåra nådiga Drått-

ning/

ng/ The vnga Högbårna Herrar och För-
ar/ sampt E. H. F. N. och thet heela Ko-
ingsliga och Förstliga Hwset vthi Gudz
ens Alzmechtigestes Faderliga besker-
else. Datum Rostock then 26. Julij,
nno 1603.

E. H. F. N.

Vnderdånige tienst-
wilioge

Petrus Iohannis Gothus
Norcopensis.

Them Christeliga Läsarenom önskar Johannes Hawerman/ Doctor vthi then H. Scrifft och Superintendens i Naumburg och Zeitz/ Gudz Nådh/ Welsignelse och alla Wälfärd.

THen helige Apostelen Paulus scrifuer til the Epheser i thet 6. Cap.ALså: J Fäder reeten icke edra Barn til wrede / vthan vpföden them i Tucht och förmaning til HErran etc. Vthi thenna orden hörem wij / at Christelige Föräldrar skole gudfruchteliga vpföda theras Barn/ på thet the warda godh och gudfruchtige/ och thetta sålèdes / at the icke skole wara them altförhårde / ey heller altförweeke.

Ty när Föräldrarne äre öffuermåton vnderlige och owenlige / så at Barnen förnimma ingen Faderligin eller Moderligin kärleek eller Hierta emoot sigh / tå wexer vthi them hemligit Fiendskap / haat och nijt emoot Föräldrana / warda rette til wree

wretede och förorsakade til owilia emoot them. Eller/ såsom föreskriffne Apostel säger til the Coloss. i thet 3 Cap. The wars da förbittrade och skygge giorde/ så at the göra theras Föräldrom inter går/ vthan warda them mootsträffwige och olydige/ besynnerliga/ när the äre vpwäxte.

Men twart om igen/ när the äre them alt förweeke/ geffua them alt effter i vngdomenom/ och straffa them icke/ så wilia Barnen misbrwka sådana theras Föräldras mildheet til allahanda Synd och Last/ vpwäxa och förhärdas vthi theras mootwilia/ och fast än Föräldrarne wilia sedan brwka alwar/ så läta the doch icke meera tuchta och böya sigh/ och är tå alt näffzande och straffande vppå them fåfengt.

Therföre wil S. Paulus at Föräldrane skole drabba retta måttet och hålla midiewäghen/ at the äre hwarken förmykit hårde/ ey heller förmykit weeke/ vthan först alwarliga förmana them medh wenligom ordom/ om sådant icke wil hielpa/ skole the sedan tagha til Agan/ och straffa them medh alwar såsom thet sigh bör. Ther om scriffuer Salomon mykit vthi Ordspråken

ken i thet 13. och 23. Capitel. Så ock Syrach i thet 7. och 30. Capitel.

Men hwad som then helige Paulus nu befalar Fadrenom och Modrene / them moste man ock förstå om Lårare och Predicare / hwilke haffua / såsom andelige Fåder / många Soknabarn / The skole ock så vptuchta theras Soknabarn / och vnderwijsa them medh Gudz Ord / på thet the måge föra HErranom Christo ena reena Jungfrw til vppå then yttersta Dagen. Men ther til hörer thet / at the altijd hålla vppå / vthi oppenbara Församlingar / medh lårande / förmanande / bidiande / straffande / warnande / i tijdh och i otijd / at ingen warder försumat / genom theras oflitigheet / men doch i alla tålamodigheet / och medh sachtmodigom Anda / på thet the icke medh gruffueligit och idkeligit stormande / geffua them Diefflenom i wåld / och göra så ondt wårre.

Och medan förescriffne Apostel glåder sigh ther aff / at aleena Christus och hans Ord må warda förkunnat vthi hwad måtta thet skee kan / antingen aff tilfålle eller sanskyldigo i rettom tijdh / såsom han scriffuer til the Philipper i thet första Capitel.

tel. Alltså låter iagh migh ock behagha/ och haffuer ther aff glädie/ at man på at.. handa aart/ forma och sätt/ försöker / huru Vngdomen må kunna dragas och föödras til Gudz fruchtan / antingen thet skeer ge= nom vppenbara Predicningar/eller Scriff= ter/ hwad heller thet skeer medh förmaning och wenligit läckande / eller medh Gudz wreedes och hårda straffs alwarliga hotel= se/ hwad heller thet skeer medh Exempels föreställande/ eller genom Lijknelser och Creaturens affmålningar/hwad heller thet skeer genom Hedniska Sententier/ eller ge= nom thens Gudomeliga Scriffts Ord= språk/ hwad heller thet skeer genom sanna Hedniska Historier / eller genom Poeters Dicht och Spel vthi Comedier och Trage= dier/ etc. At then ädla Vngdomen ju måtte warda dragin til Lydigheet / Tucht och Aerligheet vthi Gudz Fruchtan.

Therföre loffuar iagh ock thens åra= werdige och wällärde Herrens Magistri Lu= cæ Martini / mins kära Collegæ och Med= hielpares i HErranom flijt och arbete/ hwilkin haffuer giordt thenna Bookena/be= nemd Aerakrantzen / allom Christeligom

Jungf- som til nytta och gangn / ther inne all-handa Blomster / Roser och örter / som alment tagas och brwkas til Krantzar / sampt medh theras Natur / Färga / Egenskap och krafft bescriffne / kungiorde / och vppå andeliga Dygder dragne och vthdeelade warda. Och är iagh vthan twiffuel aldeles ther vppå wiss / at många Christeliga Jungfrwr och vnga Barn / som för sigh sielffue flitigt låsa thenna Bookena / eller warda aff theras Föråldom ther til håldne / at the henne låsa skole / the warda ther igenom icke aleena påminte til at betenckia samma Dygder / vthan ock vpwäckte til at efftterfölia them / och ööffwa sigh ther vthi / såsom thenna lilla Booken för then skul aldramäst är giord och scriffuin. Här medh befalar iagh then Christeliga Låsaren vthi Gudz thens Alzmechtigastes beskermelse. Giffuit i Zeitz then första dagen Martij, Anno 1580.

Them

Them Högbornom Förstinnom och Fröykiom / Fröyken ELIZABETH, Fröyken DOROTHEA, Fröyken CLAARA, Fröyken ANNA VRSVLA, Fröyken MARGRETA, och Fröyken MARIA, Infödda Hertoginnor til Brunswik och Luneborg / minom nådigom Förstinnom och Fröykiom.

GVdz Nådh och Fred / och all salig welferd / genom wår HErra Jesom Christum. Högborne Förstinnor / nådige Fröyker / Man säger icke förgeffues vthi et alment ordspråk: Ther hörer mykit til ena fromma Hustru / eller til en fromman Man / Medan icke aleena the Qwinspersoner för fromma och ärliga achtas (the ware elies huru the kunna) som på theras Lijff och Kyskheet wegna äre ostraffelige / såsom man gemenliga säger: Hwad kan man skylla henne hon är ju ärlig? Vthan / såsom Gudh haffuer giffuit flere Bod än et / altså äre ock många stycker / som höra til dygde samma Jungfrwra

frwors och hederliga Matroners äratitlar/ Ty hwar och en Christen skal altså stella sitt leffuerne/ at han är gudfruchtig emoot Gudh/ retferdig emoot sin Nästa/ och tuchtig emoot sigh sielffuan/ som S. Paulus oss förmanar til Titum Cap. 2. Men huru wijdt Gudfruchtigheeten/ Retferdigheeten och Tuchtigheeten sträcker sigh / kan man finna aff the mångfälla dygders åskodelse/ som Gud haffuer begripit vthi the tiya Bod/ Ty the kunna alla sammanfattas vthi thenna tree almenna titlarna. Så befalar ock Apostelen eljes / at Quinspersoner skola altijd låta finna sigh / icke aleena i Kyskheet och Helgelse/ vthan ock i Tronne/ i Christeligom Kärleek och i Tucht/ Therföre skal een Christen Menniskia icke aleena beflijta sigh om ena eller twå Dygder / til hwilka hon kan aff Naturen wara meera benägen / vthan hon skal / såsom en Christrogen/ see til/ at hon wandrar ostraffeliga i alla HErrans Bod och Stadgar / på thet hon icke är vthi thet ena stycket en Aengil/ Men vthi många andra wärre än en skalck. Men skal een Menniskia/ (som är aff Naturen benägen til thet som ondt är/ och aleena trachs

na trachtar på thet som argt är) komma til sådana Christeliga fuldkommelighcet / så måste man sannerliga icke låta henne råda sielff / vthan hålla iempt vppå henne medh förmanande/lårande/warnande/straffande / tilsäyande / loffuande och rosande/ alt ifrån Barndomenom til thes hon kan affreckia thens retta Christeliga Fromheetennes Måål/ och må sedan åter warai Ålderdomenom androm vngom Menniskiom en almen goder Aeraspegel.

Och medan thenna pådrijffwelsen och Fromheetennes framplantelsen / breede wid Föräldrana och andra/ är ock förnemliga Ordzens Tiånarom pålagd/ såsom wij låsom Tit. 2. Men tala tu såsom tilbörligit är/ effter en helsosamman Lärdom. Them Gamlon/ at the äre nächtre/ ärlige/tuchtige/ rette i Tronne / i Kärleekenom/ i Tålamodigheetenne. Them gamlon Quinnom theslijkes/ at the ställa sigh såsom Heligom höffwes etc. Förmana ock the vnga Mån/ at the äre tuchtige/etc. Tiånarena/ at the äre sinom Herrom vnderdånige/etc. Och i thet 3. Capit. Thetta wil iagh at tu fast lärer / på thet / at the som troo vppå

Gudh

Gudh måge finnas vthi et Stånd til goda gerningar.

Therföre haffuer ock iagh / såsom en ibland the ringasta Arbetarena i Guds Wijngård / achtat migh skyldigan til thenna befalningena / och icke aleena medh mina Predicor / hwilka iagh haffuer giordt i thenna Christeliga Församlingenne Zeitz / som migh owerdigom brede wid andra mina årewerdiga Medhielpare i Ordet här til ock så äre befelade / vthan ock i enne Scrifft / som är i thenna Handbookenne affteryckt efterkommit / hwilken E. F. N. här medh dediceras och tilscriffuin warder. Vthi hwilka Scrifft iagh aleena et Stånd / aff Menniskiones leffuerne / nemliga / Jungfrwgerna / haffuer tagit migh före at vnderwijsa / huru the skole förhålla sigh emoot Gudh / emoot sigh sielffua / och emoot andra / at the måge bääras theras Krantzar medh åhra / medh hwilka Gud haffuer begåffuat thetta Ordens Folck til oskyldigheetennes och onda lustars och begärelsers öffuerwinnings teken.

Men om thenna Materia at scriffua / haffuer migh förnemligast förorsakat / Först /

Förſt/ then herliga fordeel/ ſom Jungfrwr haffua i några ſtycker för andra Menniſkior / ther om här talas i then tredie Deelen/Therföre wil thet ock tilbörligit wara at the i Dygdenne och Gudfruchtigheetenne/ trachta effter Föregången / ther til haffuer iagh welet geffua them vnderwijſning och wijſa them wägen i thenna Bookenne.

Til thet andra/Medan i Hwstafflan ſättias elies alla Stånder effter hwart annat / Men om Jungfrwrs Aembete warder intet talat beſynnerliga / vthan thet/ at the kunna iennelyckias vthi then almenneliga Läronne om Barn och Vngdomen. Såſom man ock elies icke mykit finner ſcriffuit om Jungfrwrs Stånd/ ſärdeles hwad ſom ågäår thet quinliga Slächtet / förvthan thet the helige Fäder Teruellianus, Ieronimus, Augustinus och andre haffua tilſcriffuit them theras Böker / eller ſtäldt them några Reglor och Ordningar före om Klåſterjungfrwrs leffuerne / huilka kunna icke aldeles dragne warda til andra Jungfrwr/ ſom leffua vthan för Kloſter i Hwsregemente.

Til thet tredie/ Men faſt än ſå wore/ at

ther om wore mykit scriffuit / och meer än om Aechtastånd och Aenckiastånd/så kunde thet doch icke hindra thetta mit företagande/ medan wij seem / (ty werr) at man kan ingalunda komma then wägen vth medh thetta vnga Folcket/ tijt man wil thet gerna haffua. Ty såsom iagh thet achtar / och froma Föräldra klaga/ då war Vngdomen aldrig meera raasande/yrare / otuchtigare/ wanartigare och ogudeligare/än han är och (ty werr)bliffuer nu/ Hwilkit en deels gör Föräldromen stoora sårg/som Syrach säger i thet 42. Capitel. Een Dåtter then än nu ogifft är/ gör Fadrenom mykin waaka/ och omsorg för henne / tager honom mykin sömpn bårt/ När hon vng är/at hon måtte Föräldras / eller när hon än nu är Jungfrw/må warda skämd /och i Fadrens Hwse haffuande warda/etc. En deels geffuer ther ock orsaak / at wårs HErres JEsu Christi oskyldiga Euangelium warder ther öffuer försmädat aff them som vthan til äre. hwilke läggia orsakena til sådana odygder antingen på Lärona / lijka som wore hon icke ret/ medan hon bäär inga bätre Fruchter / eller ock på Predicanterna / lijka som förbu=

[illegible]rbudethe goda gerningar / eller hölle the
[illegible]tet aff tucht och ärligheet / ther aff moste
[illegible]n et sådant förderffueligit leffuerne ther
[illegible]fter följa / hwilkin förargelse alle Predi-
[illegible]nter skole jw hielpa til at affskaffa / Ther-
[illegible]re gör ock thenna lilla Booken nästan in-
[illegible]t annat / än at hon befrämiar och dryffuer
[illegible]ens retta Christeliga omwendelsens och
[illegible]ronnes Fruchter vthi vngom döptom
[illegible]hristeligom Döttrom.

Men iagh haffuer dragit alla Dygder
[illegible]mpt medh theras bewågeliga orsaaker /
[illegible] the Blomster och Krydder / som man
[illegible]rwkar til Krantzar (hwilkas bescriffuelse
[illegible]gh haffuer tagit aff the berömdaste Sim-
[illegible]licister Dioscoride och Mathiolo) och dragit
[illegible]hem til allahanda färga aff Silke / Silffuer
[illegible]ch Guldsnöre och altså aldeles giordt en
[illegible]ndeligan Jungfrwkrantz / på thet vngdo-
[illegible]nen måtte medh thes större lust och meera
[illegible]egårligheet / så ock jw förra / offrare och fli-
[illegible]igare / låsat och betrachtat / ock båtre behål-
[illegible]at. Ty wij årom alle / (ty werr) så skygge
[illegible]ör almenneliga förmaningar / at om man
[illegible]cke öffuerströdde them medh Sucker / så-
[illegible]om Apotekerne göra med the bittra mat-

C kafröön

kafrǒön och tilfogade oſſ them medh ſtoor lämpa och godom ordom / tå giordom wi intet gåt / och fruchtadom oſſ ther före / så som then ſiwke fruchtar för läkedomen. S haffuer iagh ock tenckt / at thenna Collatio och lijknelſe worde thes förra een idkeli påminnelſe til Gudfruchtigheetena och all Jungfrwliga Dygder / så offta the pläcka de Blåmſter / giorde och båre Krantzar / ſ at ändoch the bortlade thenna Bookens vth handenne / ſkulle the doch altijd tenckia v på theras Jungfrwliga Dygders Aera krantzar. Men ändoch iagh wore ſkyldi ger / för then Andeliga lijknelſen / at ge grundeligare beråttelſe ther om / ſå haffue iagh doch här medh låtit blijffwat. Ty iag håller thet icke så / at månge höglärde Mä komma öffuer thetta ringa / men doch lij wäl ſwåra arbetet / (Ty iagh haffuer ic funnit något ſom migh här til kunde wäg wijſa / eller iagh kunde haffua ther hiel vthaff i thenna lijknelſe) eller at the ſkull geffua ſigh ſtunder til at låſa här vthi / effte thet / at både Titelen och Jnnehållelſen / lij ka ſom thet ther kommer aleena Jungfrwn til / lätteliga affſkerker them ther ifrå / doc

kund

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

unde ock här vthi them Christeliga Läsare
om i sinom tijdh skee fylleft. Nu haffuer
igh welet vndwijka thenna Bookennes
porheet/therföre haffuer iagh ock infördt
iga andra Sententier och Lijknelser / v=
an aleena theña/ som höra til Jungfrwr/
han så wore / at man wille göra ther aff
deeles ena almenna Lära / hwilka man
öfte draga til alla Personer / ålder och
ånd. Så haffuer iagh ock på thenna
iden förtegat alla Jungfrwrs odygder
h laster/ och är aleena bliffuin wid Affir=
natiuam. Ty iagh haffwer i thenna Boo=
enne aleena welet locka bidia och förmana
Jungfrwgerna til Dygdena medh godom
edom/ förhoppandes / the warda sigh alt=
å bätrandes / at the icke behöffua Negati=
am / eller Lasternas Spegel.

Men höghborne Förstinnor och nådi=
e Fröyker/ at iagh vnderdånliga publice=
ar thessa mina Meditationes vnder E. F. N.
ch vnga Fröikers Förstliga Titel och
tampn/ och tilstäder Jungfrwm läsa hen=
e/ ther vthi haffuer iag hafft thetta be=
enckiandet / at thenna Booken handlar
leena om Jungfrwliga Dygder/ therföre

 moste

moste ock Dedicatio warda stäldt til Jung-
frwr. Thär til / warda ock ther vthi in-
förde många högha Keyserliga/Kongliga
Förstliga/ wälborna och ådeliga Fröyker-
Exempel / hwilka E. F. N. på Slächt
och Blodzwågna tilhöra och lijknade war-
da/ therföre sändes hon ock medh retta til
Försteliga Personer at låsae. Så är iagh
ock ther vppå grundeliga förwissader ge-
nom årliga och trowerdiga Personers be-
råttelse/ at E. F. N. samptliga och särde-
les icke aleena vpfödde warda/ til alla
Gudfruchtigheet och ärligheet/vthan at the
ock altså båra Aerakrantzen/at the allareede
måge warda androm Jungfrwm i högh-
re / i lijka/ och i lågre Stånd förestälte til en
Dygdaspegel/ therföre bliffuer ock thenna
Booken vnder E. F. N. Nampn theste kä-
rare och welbehageligare. Beder för then
skul vnderdånigast / E. F. N. wilien nådi-
gast kenna thenna min wilia / och låta thet-
ta mit ringa arbete sigh nådigast wälbe-
haga.

Then Alzmechtige Guden beware
nådeliga E. F. N. medh sinom Herrfa-
der/ Frwmoder / vnga Herrar och therae

gan-

t wij skolom see vppå Fikonatråån och
å alla Trååå/ Luc. 21. Sätter oss ock
Kycklingshönan före medh sina Kyklin-
gar/ Matth. 23. Therföre haffuer han
ock offta brwkat lijknelser om Fåår/
Johan. 10. Om Sååd och Senaps-
korn/ Mat. 13. Så indrager ock Scriff-
ten oss the vnga Korporna vthi Psal-
men/ och wijsar oss wårt leffuernes för-
gengeligheet/ genom Gråset och Blom-
stren på Markenne Psal. 103. 90.
Esa. 40. Effter thenna Exemplen/
haffua ock the helige Fäder vpteknat
många sköna alligoriska Tanckar vthi
theras Scriffter/ som the haffua hafft
om Soolen/ Månan/ Bijn/ Myror/
Pelicaner/ Crocodiler/ Hiortar/ och o-
taliga många andra Creatur/ såsom
man ther om finner många vthi Basi-
lij, Hieronymi, Ambrosij, och elles i
andra Bööker.

Medan iagh nu haffuer tagit migh
före

före i thenna Bookenne/ at scriffua nå
got/ allom fromom/ gudfruchtigom
Jungfrwm och vngom Pijgom til vn
derwijsning/ om the Dygder/ som the
ta Ståndet tiåna/ så haffuer iagh oc
effter företalda Exempel/ altså wel
ställa thenna Förmaningena/ at sam
ma Dygder worde affmålade i någr
wissa Krydder och Blomster/ som
Jungfrwr besynnerliga skole plant
och fram för andra brwka til thera
Krantzar/ och at the worde aff samma
Örters Natur och Egenskap vnderwij
ste/ hwad Gudh vthaff them kråffue
och haffua wil/ ther medh the altså
breede wid Gudz Ord/ genom thera
dagliga Krantzar ledde worde til Dyg
dena och Gudfruchtigheetena anstån
des/ at thetta sättet til at låra/ tänes
offta meera hoos the fåkunniga/ ja och
hoos the onda förmenda werldennes
Barn/ än när man wil drijffua och
twin=

winga them med idkeligit biwdande
och befalande / såsom man seer vthi the
Euangeliska Historier.

Men på thet wij mågom här om
heste klarligare och beskedeligare hand-
la / wiliom wij affdeela thenna heela
Bookena vthi fyra Huffuudstycker/så-
som här effter fölier.

Wiliom wij see til/ hwadan Jung-
frwr skole tagha theras Dygder / ther
affuom wij til at tala om then Andeli-
ga Örtagården / medh sina Sånger/
Örter och Stiälkar.

I. Wiliom wij neimpna samma
Jungfrwliga Dygder hwar effter an-
dra/och förclaara them wed the Blom-
ster och Örter / som man brwkar til
Krantzar.

II. Wiliom wij sättia orsaakerna
hwar effter andra / som skola driiffua
och bewåga Jungfrwr til Dygderna/
hwilka orsaaker wij wiliom dragha til
Guld/

Guld/ Silffuer/ och Silkessnöre/ the-
med man binder och omweeffwa
Krantzen.

IIII. Wiliom wij geffua tilkenn-
Medelen och sättet/ genom hwilk-
Jungfrwr kunna komma til föreskrif-
na Dygder och altså binda Krantze-
och båra honom medh åhra.

Gudz ewige Son/ som haffu-
sielff icke blygds wid at tala medh sin
eenfaldigo Folke genom eenfaldig-
barnsliga lijknelser / han geffue här t-
sin helga Anda/ och regere Scriffpen-
nan/ at thenna vthtydningen må vt-
alla Artiklar komma öffnereens med
wåra Christeliga Låra och Schrifften-
nes klaara witnesbyrder/ och at Gu-
thens Alzmechtigas åhra och Vngd-
mens båtring må här igenom sökt
och befrämiat warda/
Amen.

Th-

Then Första Deel.

NÄr Jungfrwr haffua lust
til at båra hwar dagh nygiorda
Krantzar/ tå plåga the icke sökia
he i Markenne hår och thår effter
mma Örter och Blomster/ vthan på
et the måge altijd haffua them wid
ndena/ tå haffua the nårwarandes
eras Örtegårdar/ vthi hwilka the såå
gh åtskilieliga Blomster och wålloch=
nde Krydder / them man brwkar til
rantzar / hwart slagh för sigh til sin
ka. Och medan intet Blomster och
gen Green wåxer vthan stiälka / ört
h Root/moste the för Blomstren skul
k planta stielkarna medh Rootenne.
ltså wil thet ock wara aff nödenne/
n een Jungfrw begårar vthsmyckia
gh medh Dygd och Ärligheet/ at hon
år sigh först en Andeligan Örtagård

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

och Örtasånger/ther inne hon finner så dana Dygder/aff hwilka hon kan lära hwad hon skal göra / och huruledes hon skal förhålla sigh vthi sit leffuerne. Ther om wiliom wij nu tala.

I.

Ör

Örtagården är then Christeliga Kyrkian / såsom man kan see aff Salomons högha Wijsa vthi thet 4. Capitel/ ther så står scriffuit: Mijn Syster kära Brud / tu äst en tilslutin Örtagård / tin Wärxst är såsom en Lustgård aff Granatäple medh ädla Fruchtar/ Cypresser medh Nardus/ Nardus medh Saffran / Calmus och Caneel/ medh allahanda Rökelse Trää / Mirram och Aloes / medh allahanda bästa Oerter. Och i thet 5. Cap. Min Wen komme vthi sin Oertagård / och äte sina ädla fruchter. Såsom ock någre lärare förstå medh Oertagården then Christeliga Kyrkian. Syr. 24. ther Wijsheeten / thet är/ Gudz Ord altså säger: Aff migh flyta många Bäckiar vthi Oertagårdarna / ther watnar iagh mina Oertagårdar / och fuchtar mina Ängiar. Så säger Gudh sielff Esa. 58. Tu skalt wara/ såsom en wat-

nat Örtagård. Altså lääs man och
Esaiæ 51. Jerem. 31. Thren. 2. Joel. 2
Til thenna Christeliga Kyrkia
skola äraälskande Jungfrwr hålla sigh
som wilia medh theras Aandelig
Dygdakrantzar täckias Gudi och ärli
gom Menniskiom. Ty aleena vth
Gudz Kyrkia finner man retta berät
telse om alla Dygder och theras rett
orsaker/hwad the äre/hwadan the kom
ma/ hwilkin them i oss werkar/til hwa
ända the skola öffwade warda/ hwa
the vtretta i them Trognom. Hwilk
stycker man aldrigh retteliga finner/ v
than om then retta Kyrkiona på th
Ogudachtigas wägar/ och vppå the
Epicuriska Werldennes torra Ängiar
som troor intet annat lijff wara/ oc
leffuer aleena alla Dagar förvtha
Gudh i alla Synder. Ty Werldenne
Barn hålla icke onda lustar/ som ick
vthbrista i gerningarna för retta Syn
der

er / the samtyckia offta gruffueliga Gudz försmådelser/ Otucht/ Fråfferij/ Dryckenskap / ja the göra ock offta Synder och Lastar til åhra / the weta ock intet aff the retteliga andeliga Dygderna vthi the tiya Gudz H. Bodz förska Taffla Men nu behöffua wåra Döttrar icke wijdt sökia effter thenna Oertagården / Medan Gudh haffuer i thet heliga Doopet framsat honom i then Christeliga Kyrkiona / och giffuit wårtekn/ wid hwilka man skal lära kenna honom/ Nemliga/ Lagsens och Evangeliums oförfalskada röst / och the höghwerdiga Sacramentens retta brwk effter Christi stichtelse/Ther medh ock thessa Jungfrwr / som ännu äre vthan för then retta Kyrkiona måge lära komma ther til. Men hwilkin som haffuer betänckiande at komma til thenna Oertagården / han behöffuar icke tenckia/ at hans Dygder och goda gerD iij nin-

ningar skole táckias Gudi/ ehuru skóna the ock kunna synas fór Menniskiones fórnufft. Ty vthan fór Kyrkiona ár ingen Salighect/ och therfóre ock ingen Troo/ hwar Troon icke ár/ ther kunna ock inga Gudi wálbehageliga Dygder fólia.

II.

Men Sángiarna pá hwilka man moste sóökia och hemta Dygdablomstren/ áre vthi tree átskilieliga parter deelade/ thet ár/ Jungfrwrne skole vthi Gudz Kyrkia see sigh om effter tree Lárameisterinnor/ aff hwilka the kunna bekomma och lára Dygderna.

☙ Then fórsta Sángen heter then Naturliga Lagen/ aff hwilka Hedniska Jungfrwr fordomdags/ och án nu i thenna Dagh alla fórnufftiga Quinspersoner aff Naturen wijsa sigh sielffue til Tucht och Ärlighect.

Thenna

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

Thenna Sången år i begynnel-
n planterat aff Gudi sielffuom i Ska-
elsen effter hans egit beläte/som scriff-
t står Gen.1. Och år sådo medh her-
zom wijsdom i Förståndet/ och medh
ldkommeligom Lydna och Dygder i
ilian thens aldraförsta Jungfrunnes
uæ. Aff hwilka sedan åre plante-
ede Qwistar och Greenar på hennes
fterkommander. Och haffuer then-
forsta Jungfrwnnes eenda Sång
rit så många sköna Blomster/ at hon
allan sin Lifftijd hade kunnit göra
ygdennes och Gudfruchtigheetennes
rankar nook / om hon icke hade låtit
rföra sigh. Men effter hon aff thens
ga Dygdasiendens Dieffwulens til-
ndan och äggelse / icke haffuer welet
ta nöya sigh medh thet herliga Liw-
Genes. 3 Ar igenom hennes för-
äckeliga fall/een illa lochtande Dagg
llen vppå thenna Sångena/ och haff-

uer altså besmittat Natursens lagh / a
alla Dygders Blomster och Oerter,
vthi Förståndet/ Hiertat och Wilian
åre förwisnade / och ibland så många
nåpliga een eller tree bleffne behåldna
besynnerliga aff the Dygder vthi the
första Tafflan.

Doch haffuer Gudh vthi the
Christeliga Kyrkionne / genom sin An
da/ åter begynt förnyia thenna Sån
gena i them Döptom / som åre född
på nyt/och begynna Rööterne så sa
teliga slå vth igen / Liwset i Förstånde
blijffuer klaarare / Wilian och Hierta
begynna dagh effter dagh bewijsa sig
wålwilieliga emoot Gudh och sijn Nå
sta. Therföre kan Naturen och the
ras Samwet än nu någorlunda såy
Jungfrwm hwad årligit och oårlig
år/ såsom wij här effter skolom få hör
vthi Hedniska Historier och Exempel
om hwilka S. Paulus talar til th

Rom

[R]omare Cap. 2. At Hedningarne som
[i]ke haffua Lagen/ göra doch aff Natu-
[r]en thet Lagen innehåller / the samme
[ä]re sigh sielffuom Lagh / hwilke bewijsa
[L]agsens gerningar wara scriffna vthi
[th]eras Hierta.
[O]ch Then andra Sången kallas Scrifft
[o]ch Ord/ som förmana oss til Dygder-
[n]a och warna oss ifrå Laster. Ty me-
[d]an Natursens Lagh år mykit wordin
[f]örswagat/haffuer Gudh aff sinne blåt-
[t]a Nåde / breede widh Natursens Liws
[o]ck så welet geffua sin Wilia och Bodh
[t]ilkenna i Scrifftenne/ på thet Menni-
[s]kian/ som år skapat och återlöst til go-
[d]a gerningar/at hon skal ther vthi wan-
[d]ra/ måtte weta förwara sigh på Guds-
[f]ruchtigheetennes och Ärligheetennes
[w]ågh/ thes grund och botn äre the Ti-
[o] Gudz heliga Bodord. Och wil
Gudh at wij skolom retta alt thet wij
görom och låtom / effter hans Bodh/
för-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

förmaningar / och warningar / Ty
hwad som tilförenne scriffuit är / thet är
oss scriffuit til vnderwijsning / Rom. 15
Och all Scrifft aff Gudi ingiffuen / är
nyttig til lärdom / til straff / til bätring
til tuchtan i Retferdigheet / at een Gud
Menniskia skal wara fuldborda / til alle
goda gerningar skickelig. 2. Timoth. 3
Therföre haffuer Gudh låtit Mose we
ta sina wägar / Israels Barnom sijn
werk. Psal. 103. Och haffuer låtit sät
tia många Böker in vthi Bibelen / ther
inne om Gudfruchtigheet / Ärligheet och
Dygd är ganska mykit scriffuit / Så
som äre the fäm Böker Mosis / Salo
mons Ordspråk / Salomons Predica
re / Wijsheetennes Book / Jesus Sy
rach / nästan alle Propheter / alle Apost
lars Epistlar / på thet omwende Jung
frwr intet hade til at klaga / the wiste
icke hwad Gudz wilie wore. Effter
Gudz scriffna Ord / fölia the heliga Få

dere

rs Scriffter/ Augustini, Ambrosij, Hieronymi, &c. the ther offta häffua scriffuit många theras Böker til Christeliga Jungfrwer och Quinnor / eller häffua vnderwijst them om theras Dygder/ såsom Tertullianus haffuer her om scriffuit sām Bööker. Ther m görs icke behoofft mykit förtälia.

Ther vthöffuer lyda ock hijt the werdzliga Scriffter/ som äre tagne aff hedniska och Juristiska Scribenter/ ther inne ock mykit handlas om Dygd och Odygd/ om Skam och Ära/ så äre ock the Hedniska Oratorers och Poëters Bööker fulla aff vthwertes Tucht/ som Ciceronis, Diogenis, Laertij, Theognidis, Isocratis, Platonis, Aristotelis, Demosthenis och Senecæ Scriffter vthwijsa.

Men effter Fädernes och Hedningernes Scriffter/ äre på obekendt Latiniskt och Grekiskt Tungomål / och ther

til

til stoora och medh många ord / så at
the kunna icke wål tiåna Jungfrwm /
doch finnas allastådes vthi Dygdernes
och Lasternes förclaaringar / någr
Sententier / som aff them vthtagne å
re / medh hwilka froma Jungfrwr oc
gudfruchtiga Pijgor skole låta sig
nöya.

Til thet sidsta / hörer ock så hijt ti
thenna Sångena / Predicanternes leff
nande röst aff Predicastolen / når th
förclaara the tiya Gudz heliga Bod
och Hwstafflan / Låramöders under
wijsning / Föråldrars barnatucht / oc
årligt gammalt Folcks påminnelse
hwilke åre allesamman plichtige wijs
vngdomen til Gudfruchtigheetena
Såsom här effter giffs tilkenna vth
then fierde Deelen.

Är nu någor Jungfrw som åra
haffuer kåår och wil icke troo sinom eg
nom naturligom tanckom och ingeff

nelse

lſer aleena / hon låſe och höre flitigt
en heliga Scrifft / hålle ther emoot
e Förmaningar / ſom åre dragne aff
ädernes och Werldzliga Scriffter/
h mårke medh flijt hwar til frome
redicanter/ theras Föråldrar/ Scho-
meſterinnor/och gamla årliga Men-
ſkior/ them förmana/ och fölie them/
warder hon bekommandes ganſka
öna Blomſter til ſin Dygdakrantz.

❧ Then tredie Sången åre Ex-
nplen/ til hwilka Syrach förmanar
ſ i thet 2 Cap. Seen vppå the gam-
s Exempel och merken them. J
enna Sångenne ſtå nu alla Blom-
er och Krydder blandade hwart om
nnat/ förvthan ſkick och ordning/thet
r/ Exempel blandade medh Dygder
h Laſter tilhoopa / lijka ſom Menni-
iorne gåå tilhopa hwar om annan/nu
n Mansperſon/nu een Quinsperſon/
u en lård Man / nu en Bergsman/

Skomatare/Krigsman/een Jungfr[illegible] Hustru/ et Barn etc.

Lijka som man nu först skal skod[illegible] och besee Blomstren / och lära åtskili[illegible] thet ena ifrå thet andra / och altså aff bryta och pläcka thet som är nyttig och nödtörfftigt/ och hwad som åårsen[illegible] tijdh medgeffuer: Altså skola from[illegible] Jungfrwr aff åtskilieliga Exempel aleena achta och lära / thet som kläde[illegible] och skickar sigh medh theras Stånd[illegible] Person och Ålder.

Hijt höra nu först the Exempel[illegible] som tagas aff Historier / och sedan th[illegible] som man tager aff leffuande Folck dagligit leffuerne. Aff Historiern[illegible] kan man förnimma / huru dygdesam[illegible] ma Jungfrwr haffna i förtijden för[illegible] hållit sigh. Ther til tiäna förneml[illegible] gast Historierne aff then heliga Scriff[illegible] hwilka Gudh haffuer för then skul låt[illegible] beskriffua/at man må see/ huru the gu[illegible]

fruch[illegible]

ruchtige åre driffne igenom Gudz An-
a/ och haffua i förtijden beflijtat sigh
m at hålla Gudz Bod: Och ther
wart emoot/huru wijdt Dieffuulen och
Verlden haffua affördt then dårachti-
a Vngdomen ifrå hans Bodh.

Wilia nu Jungfrwr plocka the-
ss Blomster aff thenna Kryddasän-
enne/ tå skole the flitigt låsa/then För-
a/ Andra / Tredie och Fierde Booken
Mosis/ Domaradooken/Ruths Book/
Samuels/ Konungarnes/ Chrönikon-
es/ Esters/ Esræ/ Jobs/ the Macca-
eers/ Tobiæ/ Judiths och Susannæ
Historia/så ock Euangelisternes Scriff-
r/ ther inne man finner många Histo-
ier/ vthi hwilka Jungfrwr warda in-
forde/ som haffua förhållit sigh stun-
om årliga/ stundom oårliga. Men
et skönesta Exemplet til Gudeligheet/
Gudfruchtigheet / Tucht och Ära / fin-
r man vthi then werdiga Jungfrun-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

nes Mariæ Historia/ om hwilka Am
brosius säger lib. 2. de Virginitate
Mariæ leffuerne skal bescriffua o
Jungfrwdomen såsom vthi et Belät
eller Affmålning/ Ty then retta Kysl
heeten och Dygdernes retta aart lyse
vthi henne/ såsom vthi en Spegi
Ther aff skolen j Jungfrwr tagh
edhart Leffuernes Exempel aff henn
Ty hon wi far edher fromheetenne
retta Mesterstycke/ hwad j skolom be
tra i edher/ hwad j skolen vndfly/ elle
behålla. Effter Bibelens Historie
tiäna här til ock allahanda Chrönikor
the ther bescriffua Kyrkionnes Hist
rier och Werldzliga handlingar/ so
haffua sigh tildragit både hoos Chris
na och Hedningar/ ther inne ock off
ibland annat/ Quinnors och Jun
frwrs handlingar löpa medh ibla
Hwilka Böker ändoch the äre sa
mandragne aff Menniskiom/ så äre t
do

och mykit nytteligare til at låsas / än i
thenna tijden Russlawagnen / Wåghs
låckiaren / och andra sådana Böker /
ther inne stundom ock wäl finnes något
gåt / men thet är doch förmångt och vp-
fylt medh mykit dårachtigt fåfengt
snack / ifrå hwilko then helige Ande
warnar oss / Ephes. 4. Låten intet sleme
taal gåå aff edher Munn / ther igenom
then helige Ande warder bedröffuat / så-
som han strax ther vppå såger. Och i
thet 5. Capitel / All slemheet / skamliga
ord / eller gåckerij / eller skemt / som icke
höffues / låten icke eens ibland edher
nemdt warda / såsom Helgon tilhörer.

Men effter thessa goda Historia-
böker / aff Christnom och Hedniskom
Historiascriffuarom sammandragne /
äre ganska många / kan man ther medh
icke beswåra Jungfrwrna / Therföre
äre här i thenna lilla Bookenne några
kortta Historier om Dygder och Laster

 medh

medh ibland införde/ hwilka skole wara Jungfrwm såsom en Werldzlige Spegel til theras Leffuerne.

Vthi then andra Deelen aff thenna Sångenne fölia theras Dygdere Exempel/ som leffua i wår tijd. Ty ändoch ondskan och skammen i thenna sidsta Werldenne/ (hwilkin wisseliga är stadd i ondskonne 1. Joh. 2.) haffuer altså fåt öffuerhandena/ at Dygden hålles för oära/ och skammen för ära/ och besynnerliga haffuer Gudfruchtigheeten och Tuchten nästan öffuer giffuit Jordena/ är ther ifrå bårtdriffuin/ och håller sigh nu vppe i Himmelen/ såsom Poeterne haffua dichtat om Astræa. Så finner man doch än nu ock Menniskior/ som för theras Person wachta sigh för vppenbara Laster/ såsom Christnom bör/ och såge gerna at thet stode ganska wål medh then vnga Vngdomenom/ och faller Predicanternes

Sääd

Fääd och Föräldranas och Schola‑
mestares tuchtan icke aldeles i Brun‑
nen.

År nu i tinne Schlächt / i enne
Herwstuffuu / i enom Gård / Staad /
Byyn / Hws / eller annorstadz een Jung‑
frw eller Quinsperson / som beflitar
sigh om Gudz Fruchtan / och älskar
Tucht / så winlägg tigh ther om vppå
thet högsta / at tu kant lärat aff henne i
thetta Stycket / och skäm tigh icke thär
widh / at tu äst kommen aff enne Förstli‑
gare / Ädlare / herligare / rijkare och
lönare Slächt. Och medan vngom
Pijgom intet nämmare är än Mo‑
deren / tå borde them hälla sigh så ärli‑
gha / at the kunde med ära wara theras
Döttras Hwsspegil.

III.

Til Krydderners och Blom‑
strens Stiälkar och Greenar dra‑

gom wij icke otilbörliga Trona/ hwil
kin fram för alla andra Dygder moste
lysa vthi Christeligom Jungfrwm och
Möôm. I. Ty såsom Stiåkarn
äre inrootade i Kryddasängenne/ och
finnas i Örtagårdenom/ Altså är och
Troon grundat vthi Gudz Ord/ then
Gamla och Niya Testamentzens heli-
ga Scrifft/ Rom. 10. Troon kommer
aff hörelsen/ men hörelsen genom Gudz
Ord/ och finnes aleena vthi then Chri-
steliga Kyrkionne. Ty alle the som
äre vthan för Kyrkiona/ the haffua in-
ga salighgörande Troo/ så moste och
Troon wara inrotat vthi then helige
Scrifft wära om kring sigh/ och medh
sina Röter och Spijror hålla sigh wid
Ordzens och Löfftzens fruchtsamma
Jord. II. Lijka som Rooten Stiål-
kan och Blomstren bekomma theras
krafft/ wägst och lijff aff Jordenne/ Alt-
så moste och Gudz Ord vppehålla

Troo

Croona och Hiertans Förtröstning i
ss/ elies är hon aleena en tancke och
örmåtenheet/som haffuer inga wißheet
ch werkning/ som S. Jacob säger
Cap. 1. Then ther twifflar/ han år så=
om Haaffzens wågh/ som drijffs och
öres aff wådret. En Man som twiff=
ar är ostadigh i alla sina wågar. Så=
om man ock thetta kan see aff Stiel=
arna och Greenerna om the icke blijff=
a medh Rostenne wål infäste i Jor=
ena/ vthan äre antingen vthreffne el=
r omfalne/ eller the stå aldeles lööst
ch holigit/ så båra the antingen inga
ruchter som doga/ eller the förwisna/
ch komma nåpliga til theras halffua
rafft och wåxt. III. Såsom
Stiålkarne äre på somliga Krydder
ch Örter tiocka/stoora och långa/ men
å somliga ganska finå/ låga/ smaala
ch tunna/ såsom på the blåå Fioler och
Tusenddygder / på Latin Bellis mi-
nor

nor &c. Altså år ock Troon i somli-
gom Menniskiom starck och modig / så
som vthi then Cananeiska Quinnon-
ne / och i Höffuitzmannenom i Caper-
naum / men i somligom år hon ganska
swagh och liten som et Senapskorn /
som en glimmande ock rykande Brånd /
såsom vthi Apostlomen för Pingesdagarna
och i mångom androm.

IIII. Såsom thet feelar aldrig / ther
ther som Stiälkan år ret rootader i
Jordena / och haffuer gröda vthi sigh /
han båår jw blaad / Blomster och
Fruchter / hwad heller the åre nyttiga
eller skadeliga. Altså kan ock een rett
leffuande Troo aldrig wara och blijffua
förvthan Christeliga Gudfruchtighetz
blaad / wälluchtande Blomster och
Fruchter. Ty thet heter som Syrach säger i thet 33. Cap. Then som
sätter Troo til Gudz Ord / han achtar
Boden. Matth. 12. Gören Trååt

gåt

t / så warder fruchten godh / Ty aff
uchtenne kenner man Trääd. Mat. 7.
wart och et gått Träå båår goda
ucht. Joh. 15. Jagh haffuer vthwaaldt
h satt edher / at j skolen gåå och göra
ucht / och edher frucht skal blijffua.
acob 2. Troon / når hon haffuer icke
rningar / tå år hon dödh i sigh sielff.
. Såsom Stiålkan och Örten / ån=
ch hon ståår i Jordenne / icke kan mi=
Soolennes Sken och Himmelens
agg / Altså år thet ock hår medh / skal
roon bliffua bestendig i Frestelsen / och
ra råtta Dygder / som åre Gudi wål=
hageliga / så moste Gudz Son Ret=
digheetennes Sool / och thens helige
ndes Dagg / genom Scrifftena så=
nt i henne werka / Ty thet heter som
hristus säger / Johan. 15. Vthan
gh kunnen j intet göra.
Aff thenna lijknelsen kunna nu för=
ndige Jungfrwr merkia / at så litet
Blom=

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

Blomstren kunna wäxa vthan Stic-
ka/ så litet kunna the wara dygdafull
förvthan enne leffuande Troo. T
hwad som icke kommer aff Tronn
thet är Synd. Rom. 14.

Therföre sätter ock then helig
Scrifft många Tronnes Exempe
Jungfrwm/ både vthi gamla och Ny
Testamentet/ såsom ock Troon besy
nerliga roosas vthi then heliga Jun
frunne Maria/ aff Elizabeth. Luc.
Salig ästu som trodde. Och hon sie
geffuer sigh strax medh Tronne vnd
Ängelens Ord: Sij/ iagh är HE
rans Tiänerinna/ migh skee effter t
taal. Martha/ thens Affledne L
zari Syster / geffuer ett merkeligit E
empel ifrå sigh om sina Troo/ vthi A
tiklarna/ om Christi Person / om ha
Alzmechtigheet/och om the Döödas v
ständelse/ tå hon säger: HErre / ha
tu warit här/ min Broder hade i
bl

ffuit dödh. Men iagh weet än nw/ alt thet tu beder aff Gudi / thet war- r Gudh tigh geffuandes. Item / gh weet wäl / at han skal vpstå i vp- ndelsen på then yttersta Dagen. em/ Ja HErre / Jagh troor / at tu Christus Gudz Son/ som komma lle i Werldena/ Johan. 11. Sa- Raguels Dåtter witnar ock om si- Troo til Gudh / ther hon säger: het weet iagh förwisso / at then som udi tiänar / han warder effter Fre- lsen tröstader / och ifrå bedröffuelsen rlossader / och effter Näffsten finner n Nådh / Ty tu haffuer inga lust til irt förderff. Tob. 3 Then Israe- lska fångna Pijgan/ (2. Reg. 5.) wit- r ock sina Judiska Troo/tå hon gaaff om Herra Naeman rådh / at han lle draga til Elisæum/ Ty hon wiste l at han worde honom reenandes aff ne Spetelsko. Actor. 5. 8. 17. Cap.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

står scriffuit / at til Apostlarnas Lår förmeerades hoopen jw meer o meer / aff them som trodde på HE ran / hwilke woro många både Må och Quinnor / och at icke aleena Må vthan Quinspersoner wordo fång aff Saulo för Tronnes skul. Thesli kes ock at the förnemligaste Quinspe soner i Atheen haffua hållit sigh t Pauli Lårdom / om Christi Pijna o Vpståndelse / hwilka vthan twiffu haffua icke aleena warit åchta Qui nor / vthan ock theras Dötrar o Jungfrwr.

Sådana Exempel kunde man w såttia fleere / om man vthi then Christ liga Kyrkionne icke wore ther vp wiss / at alla goda gerningar måste fl ta aff Tronne / therföre moste hw och en Christen haffua henne.

Thetta må så wara no sagt til thet första / hwadan och hw

f Christeliga Jungfrwr och Piigor
ole tagha theras Dygder / och aff
vem the skole låra göra thet gåt år.
y ändoch man binder icke Örtagår-
n/ Jordena / Rooſena / Örterna och
Stiälkarna medh på Giordena / och
ryder Huffwudet ther medh / så kunna
och Blomstren / vthan thessa stycker
ke wäxa / eller bliffua gröna och får-
a/ Ty wij wiliom / at vnga Jung-
wr skole båra gröna och friska Kran-
ar / och haffua sådana Dygder medh
gh / som haffua Tronnes Krafft och
kröda vthi sigh/och kunna regeras eff-
r Gudz Ord / Ty ther skal jw wara
t stoor åtskildnat emellan eena Christ-
a och Hedniska Jungfrw. Ther år
ingen så fåwisk / at hon håller meera
f en wisnan/torran Krantz til vthwer-
s prydning/ som haffuer mist sina go-
a Lucht och sköna Fårga / och icke haff-
r någon Grööda vthi sigh/ ån aff en

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

skönan / herligan / nygiordan Rosen-
krantz eller MeieranKrantz / vtha
strax the warda wisna och törra / kast
the them bårt / och skåmmas wid at bä-
ra them långre / oansedt / at några törr
Blomster och Örter kunna än nu gef-
ua theras lucht ifrå sigh. Huru myk
meer skal een Jungfrw pryda sin
Siäl medh sådanna Dygder / som haf-
ua thens helige Andes wåtska o
Dagg / och Tronnes Lucht vthi sig
och sättia thessa långt fram för t
Hedniska Dygderna / som äre förvth
Troo och Gudz Ord / hwilka do
hoos förnufftiga Menniskior haffua o
så theras åra / loff och goda lucht / M
dan Chrtsteliga Jungfrwr och Piigo
icke smyckia sigh Menniskiom / vth
theras Brudgumma HERRAno
Christo til åhra. Wil man nu ic
lijda the Dygder som äre förvth
Troo / så kan man mykit mindre lij

t

e skrymtachtiga skijngerningarna / at
he skole wara goda. Ty såsom man
aller intet aff then Krantz/som år sam-
anbundin aff målada / gutna / vth-
urna papeers / eller waxblomster och
Örter/ åndoch the åre herliga giorda
ch långt ifrå skôônt skijna / och hållas
r retta och naturliga: Altså håller
Gudh intet aff the skrymtachtiga
erningarna/ som skee aleena til et
ijn/ och gåå icke aff hiertat / Ty han
ill inga Ögnatiånst haffua / vthan
wad som årliga Jungfrwr gôra/ thet
ole the gôra effter Gudz Ord / aff
Tronne/ frijwilioge/och aff allo
hierta/ Rom.12. Waren
brinnande i An-
danom.

❧

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

Then Andra Deel.

Ther inne Dygderna vpräknade och förclaarade warda / som höra til Jungfrwrs Aeras Krantz.

EFter wij nu ärom komne medh hwar annan in vthi then andeliga Örtagården / och ordningen kräffuer / at wij seem oss om och vthwäliom Dygdablomstren / til Jungfrwkrantzen / och hemtom them / (Ty ther tiäna icke allahanda Dygder til thenna Äragkrantzen / såsom ock icke allahanda Örter pryda / vthan aleena thessa hwilka the förståndige i Naturlig ting och Simplicister kalla Coronarias) Therföre wiliom wij nu see oss om / effter the Dygder / hwilka man kan beqwemligast draga til Jungfrwrnes Slächte / Ålder och Stånd / och låta the

andra

andra stå oförclarada. Men nu brukar vnga Jungfrwr och Pijgor almenneliga wid pass tiugu slags Örter och Blomster til theras Huffwdz vthwertes prydelse / Såsom äre: Himmelsnyklar / Oxalägger / Någlikablomster / Fiola / hwijta och brwna Fioler / Blåå Fioler / Cypreß / Meyeran / Polleya / Mariærosor / Rinblomster / Helga Treefaldigheetzblomster / Sammetblomster / Basilica / Rosor / Indianiska Någlikor / Ruta / Wijnruta / Rosmarijn / Lauendel / Narcisen Rosor / Ysop / Tusenddygder. På thenna Örter wiliom wij nu först draga efterfôliande tiugu Dygder / Nemliga: Lust och Kärleek til Gudz Ord och Gudztiänst / Gudz retta Kundskap / Gudz Fruchtan / Ödmiwkheet / Gudz Åkallelse / Tacksamheet / Tronnes Bekennelse / Ära moot Föräldrana / Arbetsamheet / Tucht / Wenligheet / Barmhertigheet /

Blygsamheet/ Lekamens Reenligheet/ Måtigheet/ Kyskheet/ Sparsamheet/ Mildheet / Trofastheet / Tijgsamheet.

Och ther hoos giffua tilkenna / huruledes hwart och ett Blomster eller Oert/ kan lijknas wedh sina Dygd/ både effter Substantien/ och effter hennes krafftiga werkningar / hwilka åre vthtagne aff höglårda Låkiares Böker/ som haffua scriffuit om Örter och Blomster / och skola altijd såttias främst. Ther effter wiliom wij altijd såttia några Sententier och Ordspråk / som råda och förmana til hwarja Dygd besynnerliga/ och til thet sidsta beslwtat medh några gudfruchtiga årliga Jungfrwrs Exempel/ som haffua rettat theras leffuerne/ effter samma efterföliande Dygder. Ther til geffue Gudh ytterligare sina Nådh/ Amen.

Pr

Primula veris, Himmelsnyklar.

Then

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

I.

Then Första Dygd är Lust

och Kärleek til Gudz Ord och rett
Religionen / Gerna gåå til Kyrkia
gåå i Schola/ låra låsa/bidia och scriff-
ta/ flijtigt höra Gudz Ord / merkia
och betrachtat / offta gåå til thet helig
och högwerdiga Sacramentet / och ti
Scrifftermålen/ låra theras Catechis-
mum vthan vthlågning / och medh vt-
lågningenne/och ther hoos några Psal-
mer/Sententier och Ordsyråk aff the
heliga Scrifft / etc. Thenna Dyg
dena lijknom wij wid Primulam veris
Himmelsnyklar/ Verbasculum odo
ratum, Nyklablomster / Oxalågger
I. Ty såsom thenna Blomstren
förstonne tiåna til Krantzar / och finna
strax i begynnelsen moot Wååren/ och
skola församlas först om åáret / så hö
rer ock så thenna Dygden til Jung-
frwgers Årakrantz/til hwilka vnga Dö
trar

ar/ Jungfrwr och Pijgor skole wä-
a sigh strax i theras Vngdoms be-
ynnelse/ når the begynna gåå och kun-
a tala/ om the annars skole geffua nå-
ra Gudfruchtigheetennes lucht ifrå
zh. II. Såsom thenna Blom-
ren wexa gerna på torra Rum och
ngior: Altså sáår sigh thenna Dyg-
n gerna vthi sådana hierta/som kenna
eras Synd / swagheet och álendheet/
h at the haffua mist thens helige An-
s gåffuor / the ther fruchta sigh för
Budh/och fööra er nychtert och mátigt
fuerne. III. Såsom thenna
Blomstren tiána för Slaget/ Rörelsen
ler Borttagelsen/styrkia Hiertat/och
i the Distillerade warda til Watn /
rttaga the Fläckiar / Aerr och annat
dant/ Altså är ock then ther haffuer
ist och öffning i Gudz Ord / och vthi
Budz tiánst / sáker för thens ewiga
Dödzens slagh / och för o retenheet

vthi

vthi Gudomeliga ting: Syrach säger
Cap.6. Tenck altijd vppå Gudz Ord/
så skal han göra tit Hierta fulkommeli-
git/ och geffua tigh wijsdom såsom ti
begärar. Johan.10. Mijn Fåår höra
mina röst / och iagh kenner them / och
geffuer them ewinnerligit Lijff / och th
skole icke förgåås / och ingen skal ryckia
them vthu minne Hand. Ther fölie
och Tröst och styrkia i Hiertat emoot
alla förskräckelser och rädzla / såsom
förfarenheeten witnar hoos siwka Men-
niskior / som skola döö / när the haffua
älskat Gudz Ord vthi theras Lijffztij
och i wälmachtenne/Så warda ock alla
flärkiar/ ärr / och inwertes onda begä-
relser borttagne och dämpade/ hwilka
göra oss wederstyggeliga för Gudi och
Christnom Menniskiom/när man dag-
liga ööffwar och brwkar thenna Dyg-
dena.

Til thenna Dygdena skole nu vng

Dö

Döttrar och Pijgor wänia sigh/ Ty
her står Gudz befalning och Ord: Tu
alt helga Sabbathsdagen. Thet är/
Wij skolom fruchta och älska Gudh/
tt wij icke förachtom Predican och
ans Ord/ vthan hållom thet heligt/ hö-
om och lärom thet gerna. Therföre
affuer Gudh befalat helga Sabba-
hen/ på thet ock Döterne vnga Jung-
wr och Pijgor kunna/ så wäl som an-
re/ achta på Ordet och Gudztienste-
a/ såsom han befalar/ Exod. 20. Tu
kalt intet arbete göra på Sabbathen/
y heller tin Son/ ey heller tijn Dät-
er/ ey heller tin Tiänare/ ey heller tin
Dök/ ey heller tin Fremling/ som innan
ns Stadz port är. Deut. 16. Befal-
e Gudh/ att Judarne skulle hålla We-
ornes och Lööffhyddornes Höghtijd/
ch satte ther hoos: Och tu skalt wa-
a glaad på tinne Höghti d/ tu och tin
Son/ tijn Dåtter/ tin Tiänare och tijn

Tiånerinna/ etc. Ther finnes ock offta vthi Mosi Bööker/ att Gudh såger: När tine Barn/ thet år/ tine Söner och Döttrar fråga tigh hwad år thet? Tå skal tu såya til them? HERren haffuer vthföördt oss medh enne wåldiga Hand vthaff Egypten/ therföre offrom wij honom alla Förstfödda/ etc. Ther medh geffuer jw Gudh tilkenna/ att Barnen/ som åre jw ock så Döttrar och Pijgor/ skola ock så flijtigt fråga effter Gudomeliga ting. Syrach 6. Hör gerna Gudz Ord/och merk Wijsheetennes goda Ordspråk. Item/ Betrachta altijd Gudz Bod/ och tenck idkeliga på hans Ord/ han skal göra titt Hierta fulkommeligit. Syrach 4. Een förståndig Menniskia lårer gerna Gudz Ord/ och then som ålskar Wijsdom/ han hörer gerna til. Ther finnes ock många sköna Exempel och Historier/ ther inne thenna Kårleeken och

Luster

Lusten til GUdz Ord vthi någrom Jungfrwm haffuer låtit sigh see: Först och förnemligast seem wij thet/ vthi then heliga Jungfrwnne Maria/ hon haffuer icke aleena aff sin Vngdom hållit sigh til Kyrkiona och Gudz Ord/ vthan tå Gudh sende Ängilen Gabriel til henne/ och låt predica för henne om Messiæ Mandoms anammelse/ tå hörde hon flitigt til/ betenckte hans Ord/ i thet hon sade: Hurn skal thetta gå til? Och dreeff thenna Euangeliska Predican henne tijt/ at hon förkunnade samma saak Elizabeth sinne Fråncka/ och gick hasteliga en långan wägh öffuer Bärgen/ i then acht/ att hon wille tala widare medh henne om thenna högha Artiklen. Så geffuer ock S. Lucas henne witnesbyrd/ att hon war waan komma hwart åår til Jerusalem på Påschahögtidena/ och achta på Gudztienstena. Rode/ som war Mariæ

Johannis Marci Moders Pijga/ haffuer ock vthan twiffuel hafft Gudz Ord och Euangelium kärt/ Medan Texten säger om henne/ Act.12. Then tijdh Gudh hade förlossat Petrum aff Fängelset/ och hon kend: honom på hans röst/ tå han klappade på Dörena/ att hon aff stoora glädie haffuer icke kunnit låta henne vp/ förr än hon låp bårt och gaaff samma frögdefulla Bodskap sinne Maatmoder tilkenna. Jairi Dåtter/ hans eenda Barn wed tålff åår gammal/ haffuer ock vthan twiffuel warit vplärd och flijtigt vptuchtat vthi Gudz Ord aff sinom Fader/ hwilkin haffuer warit en Scholamestare i Capernaum/ Therföre togh HERren sigh thet omaket vppå och årade henne medh ett herligit Underwerk/ och vpwäckte henne aff Döda/ Matth. 9. Haffua ock Barn sampt medh theras Fäder och Möder/ gerna

dragit

dragit effter CHristum til att höra hans Predicor och see hans Underwerk / ibland hwilka haffua ock warit många unga Döttrar och Jungfrwr / hwilka HErren twå gångor spijsade i öknenne. Johan. 6. Matth. 14 och 15. Man lääs om S. Lucia / een Christelig Jungfrw aff Sicilia / att hon haffuer hafft mykit umgånge medh the Christna / aff hwilkom hon låt fliteliga underwijsa sigh i then Christeliga Troon / så att hennes egin Hedniska Slächt förrådde henne / och hon måste ther öffuer låta sitt Lijff / under Diocletiani Regemente. Theslijkes lääs man ock om Faustina, hwilkin haffuer leffuat i Maximiani thens Romerska Keysarens tijd / att hon haffuer flitigt upsökt then Christeliga Församlingena / och hördt läran om Jesu Christo medh alffwar. Theodosia, Keysarens Theodosij Dåtter / haffuer ther om beflijtat sigh

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

hoos sin Broder Arcadium, att han wille beskerma then reena Låran / hon haffuer ock sedan medh sinne förmaning kommit Keysaren Maximianum ther til / att han haffuer förscriffuit och sammankallat the Lårda til Concilium Chalcedonense, att then reena Låran måtte warda befrämiat. Man håller thet ock så / Genes 31. Cap. Att Rachel haffuer hafft ena besynnerliga lust til then retta Gudztiånstenal/ medan hon bårttogh sins Faders Affgudar medh sigh och gömde them medh stoor Lijffzfaara/ icke at hon wille brwka Affguderi medh them/ vthan på thet hennes Fader måtte affstå ifrå then Affgudiska Religion/ och haffua orsaak til att tiåna then retta Jacobs Guden. Och åndoch thet år intet att tagha aff Hedniska Historier til att stadfesta ther medh then retta Christeliga Religion/ så finnom wij doch/att Hedniska Jungfrwe

rwr haffua besynnerliga fram för alla andra låtit brwka sigh til Hedniska Gudztienst/såsom Herodotus ther om scriffuer libro 4.

II.

Then andra Jungfrwrs Dygd/ är Gudz och hans Ordz sanna Kundskap/ och ett ret förstånd i Gudeneliga saaker/ och i wåra Religions Artiklar/ hwilkin låter wål lijkna sigh vid Någlikablomster/ eller floribus Gariophyllorum, hwilka man elies nempner Betonicas Coronarias, Någlikor. I. Ty lijka som Någlikor/ antingen hwijta/ röda/ eller spräklota/ pryda Krantzen och Giordena ganska wål: Altså vtsmycker ingen Flögel/ Guld eller ådla Steenar ena Jungfrw så wål/ som Gudz Odrz retta Kundskap/ som Syrach säger om thenna Wijsheetena vthi thet 6. Cap.

Flores Gariophyllorum, Någlikablomſter.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

oon haffuer ena Gulkroona medh en=
e Purpurhuffua/ then samma klådna=
in skal tu iklåda tigh / och then samma
öna Kroonan skal tu såttia på tigh.
I. Såsom Någlikorne åre en part
iångfålliga och fulla/en part dubla/en
art eenfåldiga: Altså år ock thenna
Gudz Kundskapen i enne Menniskio
llkommeligare / ån i then andra.
Somlige åre vpfylte medh Gudz wi=
es Kundskap/ vthi allahanda andelig
Wijsdom och Förstånd/såsom Prophe=
rne och Apostlarne / och någre besyn=
erlige Lårafåder. Somlige haffua
örstånd vthi the förnåmligaste Styc=
r aff wåra Christeliga Låra/men an=
ra Subtiliteter och Hemligheeter åre
hem fördålda. Somliga/ och mesta
arten/ haffua aleena then första gröö=
an/ och låta sigh nöya medh Gudz
Ordz ringa och eenfaldiga Förstånd.
II. Såsom thenna Blomstren be=
gynna

gynna först Blomstras vthi Somma-
rens första begynnelse / så framfara th
ock altijd sedan medh samma Blom-
string in til Wintren: Lijka så ock/ fast
man än gerna planterar Gudz Kund-
skaps Quistar i Vngdomenom och
wår Ålders första wåår/ i thet man fli-
tigt håller vnga Barn til Kyrkia och
Schola/ så kommer doch thet retta för-
ståndet först vthi Ålderdomenom / och
bliffuer sedan i them som ther vthi öff-
na sigh / in til thes then gråå Ålderens
Winter kommer/ ock in i Graaffuena.
IIII. Såsom Näglikorne kunna
icke lijda skarpa köld / vthan vtbreeda
sigh aldrafägerst / ther Soolen aldra-
mäst skijn och wermar: Alt så kan Gudz
retta Kundskap icke förlijkas medh ett
ondt förkälnat Hierta/ Ty ondskan och
ogudachtigt leffuerne bårtfrysa Gudz
Kundskap/ och vthsläckies thens gudo-
meliga Wijsheteunes Liws vthi oss.
Men

ken twart om igen wexer thet retta
örståndet merkeliga vthi thens Chri-
liga Tronnes Artiklom/ vthi förfö-
lsens och motgångens hetta/ när
ättare taga sigh före att anfechta och
puterа om then ena Artiklen effter
en andra/ eller når annar nödh år på
rde/ som scriffuit står Esaiæ 28. An-
htningen lårer merkia på Ordet.
. Såsom Någlikorne geffua en
tran smaak/ men ena liuffliga lucht
å sigh: Altså år thet ock tungt att
gha widh Gudz Ordz retta För-
ånd/ Ty thet år Judomen een förar-
lse/ och Hedningomen een galenskap.
och Vngdomen kan snarare låra al-
handa Skalckheet och Fabler/ förr ån
an får wål sagt thet vth för them/
en Gudz Ord och Cathechismus wil
e vthi them/ och geffuer doch sådan
delig Kundskap/ ena herliga lucht frå
gh/ och bekommer berömmelse/ Loff
och

och Ära / för Gudi och Kyrkionne / så
som the Romare / Corinther / Epheser
och andre än nu i thenna dagh ther af
haffua berömmelse vthi S. Pauli E-
pistlar för then ganska Christeliga Kyr-
kionne / ther samma Scriffter läsas.

VI. Såsom Någlikorne tiäna emoot
Machtlööshcet / Hiertabäffning
Swimmelse / Slagh / Sömpnsott
Synennes swagheet / Pestilentia / oc
förgifftiga Huggormabett och Hunda-
bet: Altså kan een Menniskia som är
vplärd vthi Gudz Ordz Kundskap
haffua tröst vthi sitt Hierta emoot all
Frestelser / emoot Dödzens och Helu-
tes rädzla / Faara och förfärelse / som
Syrach säger / Cap. 6 Låt icke Wijs-
hetena ifrå tigh / Ty på sidstonne ska
tu haffua Tröst aff henne. Han ka
ock wara säker för thens ewiga Död-
sens Slagh / Ty i Euangelio finner
man Lijffzens ord / Johan. 17. Thet är
the

…et ewiga Lijffuet (säger Christus) att …e kenna tigh sannan Gudh / och then …sendt haffuer Jesum Christum. Så …rdrijffuer ock Gudz gudomeliga wi…es retta Kundskap / Syndennes …mpnsiwka och säkerheet / fördrijffuer …rtwifflelsens swindel på Gudh / på …ans Försyn/och på hans ord. Förta…er alla wilfarelser i Tronnes Artik…om/ sterker Wijsheetennes Synn och …örstånd / att wij ifrå Dagh och til …agh bätre förstå̈m ordet / och öffuer…innom alla Dieffuulens then gamla …rmens bett och anfechtningar. Hiit …öra nu alla förmaningar / som wij …affuom satt i then näst föregångande …ygdenne/ (på thet fromma Jung…rwr måge see sigh om effter thenna …ygdena)och thet Syrach säger i thet …. Capitel. Låt Wijsheeten lära tigh …ff Vngdom / fråga effter henne och …ök henne / så warder tu henne finnan…

 des/

des/ och når tu får henne / så låt henne
icke ifrå tigh. Joh. 5. Ransaken Scriff-
tena / Ty hon bäår witnesbyrd om
migh/ Matth. 6. Söken först efften
Gudz Rijke och hans Retferdigheet.

Och på thet vnga Jungfrwr och
Pijgor icke tenckia / att thenna Befal-
ningen kommer them icke til / skal man
här ock see vppå alla Tronnes Exem-
pel / som tilförenne äre satte / Ty hon
kan icke wara i någrom / vthan Gudz
retta Kundskap/ så litet som Tronnes
bekennelse och Gudz sanna åkallelse kan
wara vthan Gudz retta Kundskap.
Så höra ock hijt the Exempel / hwilka
wij haffuom satt i then nästa Dygden
ne. Theslikes läsom wij i Apostla
gerningomen/ Cap. 21. Om Aposte-
lens Philippi fyra Döttrar / som än tå
woro Jungfrwr att the kunde allaredo
herliga Prophetera/ thet är / the kunde
förstå och vthläggia thenheliga Scrifft

och

och geffua tilkommande ting tilkenna. Kyrkionnes Historia talar om then heliga Barbara aff Nicomedia / att hon haffuer warit innelycht aff sinom Föräldrom vthi ett högt Torn/ på thet hon w intet vmgånge skulle haffua medh the Christna på Tronnes wegna/Men effter hon haffuer flitigt bidit Gudh om annan Kundskap / haffuer Gudh thet så lagat/ att hon wardt förlossat aff sitt fängelse / och vnderwijst vthi thens Christeliga Tronnes Kundskap / therföre är hon ock på sidstonne Halzhuggin aff sinom egnom Fader / vnder Maximiani Regemente. S. Regina / een vng deyelig Jungfrw / höldt sigh i sin vngdom flitigt til the Christna/ och hörde theras Lära om Christo/ är ther igenom kommin til Gudz retta Kundskap och wordin döpt / Är ock för then skul vthi sins ålders femetonde åår icke bliffuen oanfechtat aff Hednijskom Domarem.

Leuceion Dioscoridis.

Golg/ Hwijta och brwn Fiolet.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

III.

Then tredie Jungfrwrs Dygd/ är Gudz Fruchtan/ såsom ett Barn fruchtar sigh för sin Fader / ther en Mennisskia betencker Gudz wreede moot Syndena/ och ther aff förskräckes vthi sitt Hierta / och aff fruchtan för Gudz wreede och then yttersta Domen/ wachtar sigh för Syndenne/ geffer sigh medh årawyrdning vnder Gudh/ och rettar alla sina gerningar effter Gudz heliga Ord och wilia. Therföre lijknom wij thenna Dygdena wid gola / hwijta och brwna Fioler/ hwilka man ock så kallar Leucoion Dioscoridis, album Luteum och Purpureum. I. Ty såsom thesse Fioler haffua ena sköna deyeliga skickelse och herliga lucht/ och warda therföre planterade och brwkade til Krantzar: Altså är HErrans Fruchtan/ Glädie Priis/ och een sköön Kroona/ Syr. 1. Och

vthi thet 41. Capitel. HErrans Fruch-
tan är en welsignat Örtagård/ och inte
är så deyeligit som hon är. Proverb. 31.
Täckelig och deyelig wara är intet / een
Quinna som HErran fruchtar / then
skal man loffua. Thet är thet rett
Gulhiertat och Klenodium / som man
henger på sin Halz. II. Såsom
thenna Blomsten wäxa strax först om
Året/ och Blomstras heela Somma-
ren igenom: Altså moste Gudz Fruch-
tan planteras strax i the första Ååren
Hwar thet skeer / ther kan man haffua
ett gått Hopp om sådana Menniskior
alla sina Lijffzdagar. III. Så
som Musten aff thenna Blomstren ree-
nar Ögonen förtärer ther inne alla
Wätskor/ drijffuer Quinnornes brwk-
liga siwkdom / heelar Munsens såår/
när man törkar Blomstren/ och dricker
them: Altså befrämiar Gudz Fruch-
tan/ Menniskiorna til then retta Gudo-
meliga

neliga Wijsheetena/och vplyser Hier-
tans ögon/ som Syrach säger i thet 1.
Capitel. HErrans Fruchtan är be-
gynnelsen til Wijshetena/ Ty HEr-
rans Fruchtan är Wijshetennes Root/
och hennes Quistar grönskas ewinner-
liga. Hon fördrijffuer ock Synden-
nes oreena begärelser / och Epicuriska
wällustar / hwilka äre för Gudi såsom
itt slemt oreent Kläde / som Esaias sä-
ger Cap. 46. Affwär ock then Epicu-
riska Gudz och hans Ordz förachtel-
sen / hwilken vthbrister genom Orden
och Munnen / när thenna Dygden i
hinne Menniskio öffuas vnder Korsset
och vthi Anfechtingarnas hetta / som
Syrach äter säger i samma rum:
HErrans Fruchtan förtager Synder-
na/ Ty then som är vthan Fruchtan/
han täckes icke Gudi / och hans öffuer-
wädigheet skal omstörta honom. Och
ter: Then som fruchtar HErran/ho-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

nom warder wål gångandes / och når
han tröst behöffuer / skal han warda
welsignat. Til thenna Dygdena sko
le Christelige Jungfrwr och Piigor
åter wånia sigh/ Ty ther står Gudz be
falning Tobiæ 4. Haff Gudh för ögon
och i Hiertat i alla tina Lijffzdagar/ och
tagh tigh wara att tu icke samtycker
några Synd / och gör emoot Gudz
Bod. Syrach. 1. HERrans fruchtan
är i Hiertans grund aleenast när the
Trozna/ och boor aleenast när the vth
korada Quinnor. Vthi thet försti
Bodordet: Wij skolom fruchta / ålska
och trösta på Gudh öffuer all ting
Syrach 7. Fruchta HERran aff alla
Hierta. Sedan gåå the gudfruchti
ga Jungfrwrs Exempel them före
Såsom then heliga Jungfrwn Maria
haffuer warit een ganska gudfruchtig
Piiga / Ty hon bekenner vthi sin Loff
song Lucæ 1. Cap. Att Gudz Barm
hertig

hertigheet warar ifrå Slächtet til Slächte öffuer them som fruchta ho-nom. Medan hon ock berömmer att Gudh haffuer bewijst Barmhertigheet på henne/ så följer ther aff/ att hon ock haffuer fruchtat Gudh aff Hiertat. Så begeffuer hon sigh ock aldeles medh sinom Son vnder Mosi Lagh. Lucæ 2. Medh sina sex Wekors innehällelse/ medh sins Sons Jesu frambårande i Templet/ medh offrande för honom/ och medh omskärelsen/ ther til hon doch ike war bundin. Thetta eenda Ex-emplet skal så mykit gälla hoos Christe-ga Jungfrwr/såsom alla andra Jung-frwrs/ som haffua giffuit witnesbyrd frå sigh om thenna Dygdenne.

IIII.

Then fierde Jungfrwrs

Dygd/ år Ödmiukheet/När een Men-niskia vthi Gudz retta fruchtan kenner sina

Viola Purpurea, Blåå Fioler.

sina egna swaghet/ och gifwer sigh vn-
der Gudh aff Hiertat / både hwad hen-
nes kallelses werk tilkommer / hwilk
hon företager och vthföörer medh
Gudz hielp / så ock medh Straffet och
Korsset / hwilkit hon hörsamliga bäär/
och ther breede widh bewijsar androm

Men-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

Menniskiom tilbörliga åra. Thenna
ygdena lijknar then gamle Låraren
regorius wid Mars Månatz Fio-
/ Violas purpureas. I. Ty
om the blåå eller bruna Tordzmå-
z Fioler warda åtskilde ifrå the wilda
slätta Hundzfioler / genom theras
ffliga starka lucht: För hwars skul
e ock kallas aff them gamlom / Vio-
, propter Violentiam odoris, för
eras starka lucht: Altså warder then
tta Ödmiukten åtskild ifrån then fal-
skrymtachtiga / genom thet goda
apnet och loffuet / som the Ödmiuke
komma både hoos Gudh och retta
hristna. Ther twart emoot wil
crifften alzintet loffua skrymkerij/ Ja
udh straffar thet ganska hårdeliga /
achtar thet intet/ oanseedt/ att then
rachtiga Werlden / som wil warda
dragen / håller thet i större anseende/
om ock the Hundzfioler åre större än
the

the retta. II. Såsom thessa Fi[...]
ler wåxa strax i Wårennes begynnels[...]
Altså måste Ödmiukten vthbrista/ vt[...]
Vngdomens första Åår / förr ån th[...]
vnga Döttrar gåå vth i Werldena/ o[...]
lära kenna henne/ vthi hwilka är int[...]
annat ån Köttzens lusta/ Ögonens lus[...]
och Högferdige leffuerne/ 1. Johan. 2
III. Såsom the retta blåå och br[...]
na Fioler wexa gerna ther som skugg[...]
är i Örtagårdenom vnder Trään[...]
Grenerna/ och vth medh Murarna[...]
Altså finner man ock Ödmiuktena a[...]
dramåst hoos ringa / oanseenligit a[...]
ment Folck/ som åre aff ett låågt fatti[...]
Stånd/ på hwilka lyckonnes Sool o[...]
dazliga glädie säldan skijn / Ty stor[...]
åhra/wälde/godz/gåffuor/ Rijkedome[...]
och härkommelse/ bliffua icke länge/e[...]
ler säldan hoos Ödmiuktena.
IIII. Såsom thessa blåå och br[...]
na Fioler åre små Blomster /haffua e[...]
lååg[...]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

låågt Krydde som ligger nästan hardt
wid Jordena/ att man kan thet näpliga
se: Altså göra ock the Ödmiuka / the
hålla sigh låågt/ och äre Gudi och högo
Folke vndergiffne/ betrachtandes theras
owärdigheet och ringa gåffuor / såsom
Gregorius här om säger öffuer Eze-
chielem: Aliter olet flos Violæ, &c.
Eena andra lucht geffua the Fioler/ som
blijffua nedre wid Jordena / i hwilkom
Ödmiukheetennes Dygd är affmålat/
och icke fara högt vp ifrå Jordenne/ och
behålla dochlikwäl i Hiertat / thens
Himmelska Rijksens Purpur.

V. Men man söker doch icke thes
mindre medh flijt effter thessa låågt
wuxna Fioler / på thet man må kunna
bruka them til Krantzar/ Kryddeqwa-
star / och annor herlig ting / ändoch the
äre fördålda i Grååset / ther man ther
emoot låter stå många andra Bloin-
ster / som vpwexa högt / och vthbreeda

sigh mykit: Altså år thet ock hår medh
jw ödmiukare een Menniskia år / j
snarare weet Gudh finna henne / a
han drager henne fram/ vpsätter henn
til högha saaker och vphöyer henne t
åra / som S. Petrus säger/ 1. Pet.
Them Ödmiwkom gefSiter Gud
Nådh. Therföre ödmiwken edh
vnder Gudz wäldiga hand/ på thet h
vphöyer edher i sinom tijd. Och Chr
stus säger: Then sigh ödmiwkar
han skal warda vphögd. Sådant b
wijsa Mariæ och Esthers Exempe
som både woro fattiga och ödmiw
Pijgor/ och wardt doch likwäl then een
een wäldig Drätning / then andr
wardt vthwald til Gudz Sons M
der. Och then 113. Psalmen säger/ c
HErren sitter i Högdenne / Men h
seer doch på thet Nedriga/och vprätt
then ringa vthu Stofftet / och vprees
then fattiga vthu Träckenom/ att h

å sättia honom breede wid Förstar/ ..d sins Folks Förstar. VI. Så= ..n thesse Fioler förminiska Huffuu= ..ns hetta/ och kööla merkeliga/ och ..eras lucht gör att man kan soffua/ ..h styrker Lijffzens Andar eller Spiri-..s, och tiäner emoot fallande Sott: ..tså kan een Menniskia medh sinne ..dmiwkt förminska Gudz och Men=..kiors wreedes hetta/Såsom Esthers ..istoria vthwijsar/ hon ödmiukade ..h mykit för Konungenom Assuero, ..h Abigail medh sitt Knäfall stillade ..auidz grymheet / 1. Samuel 15. ..ch the Niniuiter medh theras Öd=..iukt förekommo Gudz grymma ..reede och theras Stadz vndergång. ..å haffua ock the Ödmiwke goda roo ..h fred/ när ther emoot är oroo/ kijff ..h trätta ibland the högferdiga och ..lta/ Prov. 13. The behöffua ock icke ..ächta sigh för mågot gruffueligit fall/

 såsom

såsom them Ståltom och Förmåtnon
wederfars / hwilke medan the högt sti
ga/ gemeenliga ock högt och swårar
falla. Hijt lyda ock alla förmanin
gar och påminnelser / som man finner
Scrifftenne/om Ödmiwktena. Syr.
Kåra Barn blijff gerna i nedrig
stånd/ och jw högre tu åst / jw meer
ödmiuka tigh så warder HERre
tigh huld/ 1. Pet. 5. J Vnge ware
them Gamlom vnderdånige / Ware
alle inbyrdes hwar androm vnderdån
ge/ och hållen edher hårdt wid Oe
miuktena/Ty Gudh ståår emoot Hög
ferdena/men them Oedmiukom geffu
han Nådh. Så ödmiwken edher n
vnder Gudz mechtiga Hand / på th
han vphöyer edher i sinom tijd
Genes. 16. Befalar Ängilen Agar/ a
hon skal wenda til baaka igen / och ö
miwka sigh vnder sijns Frwrs han
Augustinus scriffuer i sinne Book
t

[...]e Andeliga Jungfrwr: Een Andelig [J]ungfrw skal beflijta sigh / så länge hon [le]fuer / att hon må behaga sinom HErr[a] Christo i Oedmiwkheet och andelig [re]ttigdom. Thenna Befalningena [sku]le alle vnge Jungfrwr och Piigor [me]dh retta lyda och efftersölia / och til [bä]ttre vpwäckelse betrachta the ödmiuka Jungfrwrs Exempel / som haff[a] ödmiwkat sigh medh skyldiga äreb[e]ydning både emoot Gudh / emoot [th]eras Föräldrar / och emoot ärliga hö[g]a Menniskior. Mariæ Gudz [M]oders diwpa Oedmiukt / är wäl al[le]n witterligin / hwilka hon bewijste [em]oot Ängilen / som förkunnade henne [Je]su Christi Mandoms anammelse / tå [ho]n förmerkte att Gudh wille werka [ige]nom henne / gaff hon sigh vnder [G]udh / och sagde: Jagh är HErrans [T]iänerinna / migh skee såsom tu sagt [ha]ffuer. Sammaledes gör hon ock

emoot then gamla Elizabeth / til henne gåår hon/ och blijffuer hoos henne i tree Månader. Esther Mardochei Josterdåtter prijsas för sina ödmiukt / Esth. 2. Ty ther hon skulle komma til Konungen/ begärade hon intet smycke/ och intet meera än thet Hagai Quinnawachtaren gaaff henne aff sigh sielff. Rebecca/ tå hon kom til Brunnen / och Eleasar talade henne til / bewijste hon honom/ såsom enom Fremmande/ ödmiwka ärawyrdning / och kallade honom sin Herra. Gen. 24. Man scriffuer om then heliga Jungfrwn S. Gertrud / att ändoch hon war een wäldig Konungs Dåtter / skämdes hon doch icke wid / och achtade sigh icke förgod ther til/ att omgääs medh andra Christeliga Jungfrwr och Quinnor aff the almenna Folket/ vthan giorde kundskap medh them / besökte them offta/och kallade them til sigh igen / och höldt et

kyst

kyskt och Christeligit samtaal och omgånge medh them.

V.

Föllier nu til thet Femte/ Böönen och Gudz åkallelse/ att een Menniskia beder och begärar allahanda ewiga och timmeliga gåffuor/ aff Gudi/ som haffuer vppenbarat sigh i sinom Son och i Euangelij Ordom/ och är wiss/på Bönhörelsen effter Löfftet för Midlarens Jesu Christi skuld. Thenna Dygden är icke mykit olijk then wällucktande Cypressen/ som man planterar i Krukor och Kåril til Krantzar/ och kallas Chamæcyparissus.

I. Ty såsom Cypressen gifuer ena liuffliga och starka lucht ifrå sigh/ både tå man lochtar ther på/ och rööker ther medh: Altså Commenderar Böönen alla froma Barn hoos Gudh och the heliga Änglar/och är för Gudi een sööt

 lucht/

Chamæcyparissus, Cypress.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

ucht / som behagar honom hierteliga
vå! / Therföre kan han ock icke låtat/
han moste höra theras roop. Psal. 91.
Han begärar mig / ty wil iagh vthiel-
pa honom / han åkallar migh / therföre
wil iagh bönhöra honom. Apoc. 8. Röö-
ken aff Helgonens Röökelse och Böö-
ner gick vp för Gudh. II. Så-
som man kan brwka Cypressen heela
året igenom til Krantzar / Ty han
blijffuer gröön öffuer Winteren / Altså
är ock Gudz åkallelse goodh til att brw-
kas/ och skal öffuas icke aleena aff Bar-
nom i Vngdomenom / vthan ock aff
gammalt Folck. III. Såsom
Cypressen tiäner emoot Kijkahosta /
ståår emoot Förgifft/ fördrijffuer Hug-
orma/ när man ther medh rööker / och
lägger swulnaden: Altså tiäner ock
Böönen emoot inwertes ångest / och
samwetzens rädzla gör enom Hiertat
glaadt / när man haffuer framburit si-
na

na nödh för Gudi och befalat sigh honom. Hon ståår ock så emoot Syndennes förgifft/ hwilken kan icke så vthretta sina krafft/ och werkning vthi wåra Lemmar/ når wij dagliga bidiom och åkallom Gudh om thens heliga Andes bijstånd / och om ondskones vthrootelse i oss. Man kan ock medh Bönennes Rökelse fördrijffua then gamla Ormen Diefuulen/ och affwenda hans List och Moord / når man kenner sina Nödh / andeliga och lekammeliga/ timmeliga och ewiga / och therföre vthan återwendo åkallar Gudh / så förswinner Förhäffuelsen och Hogmodet aff fåfengeliga åhra/aff egnom gerningom/ förtiänst och fromheet. Så skole nu vnga Döttrar ock beflijta sigh om thenna Dygdena/ att the innerliga bidia och åkalla Gudh om allahanda andeliga och lekammeliga gåffuor/både hemma/ når the stå vp/ och når the

gåå

Sammaledes berömmes hon ock ſå her före i thet 8. Capitel.

VI.

Til thet ſiette/ ſättiom wij Tackſamheten a/ Förſt emoot Gudh/ tå man bekenner medh Hierta och Munn/ att man bekommer thet goda ke aff ſigh ſielffuom eller aff enne hen- elſe/ vthan aleena aff Gudi/ ſedan ock moot Menniſkiorna/ ſom göra oſſ ått/ når man förſtår och bekenner/ att man haffuer fått något gått aff an- rom/och icke aleena bewijſar ſigh tack- emligan igen medh ordom/ vthan we- ergeller thet ock medh gerningomen/ mykit ſom mögeligit är. Thenna Dygdena liknom wij wid Meyeran/ m kallas Amaracus eller Sampſy- hus. I. Ty Meyeran är ett anſka wällochtande Krydde/ ſåſom ock Tackſeyelſen är ett koſteligit Offer och

Amaracus, Maiorana, Meyeran.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

en litwfflig luche för Gudi them Alz
mechtigesta / och för allom wälgören-
om Menniskiom / såsom står scriffuit
m Noe Offer/Gen. 8. Och får Tack-
amheeten ett herligit Loff ther aff / så-
om man ther twart emoot icke kan la-
a någon werre/ än att han kallar ho-
om ena otacksamma Menniskia.

I. Såsom Meyeran wexer gerna
ch vthbreeder sigh/när hon står i feeta
ödda Jord/ och när man henne rych-
ar och watnar: Altså kan ett trooget
Hierta icke låtat / thet moste tacka
Gudh / och weet icke nooksamliga finna
rd ther til / när thet sitter vnder thens
udomeliga skuggans beskydning och
eskemelse / och förnimmer Gudz wel-
ignelse och rijkedom / som är thy be-
wijst/ Besynnerliga effter bedröffwel-
ens watufloodet och stoora farlighee-
er. III. Såsom Meyeran kan
cke lijda stoora långwarande köld /

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

vthan är ett Soolennes Krydde/ Alts
kan ock Tacksamheeten icke beståmed
ett ogudachtigt leffuerne/ Ty Gud
wil/ att wij skolom vplyffta Helig
Händer/ 1. Timoth. 2. Elies är th
icke annat än een Gudz försmådelse oc
bespottelse/ når the ogudachtige äro
frögdafulle i theras skalkastycker/ o
wilia therföre tacka Gudi. IIII. Så
som Meyeran begynner om Somma
rens begynnelse til att grönskas oc
blomstras/ och wäxer så altijd in t
Winteren: Altså skole ock frome Chris
ne wara Gudi tacksamme vthi thera
heela Lijffztijd/ och vpwäckia sigh sielf
ue til Tacksamheet/ som David gö
Psal. 103. Loffua HERran/ mij
Siäl/ och förgät icke hwad gått ha
tigh giordt haffuer. V. Såson
Meyeran geffuer målet igen/ och hen
nes wätska når hon låtes i Öronen
skärper Hörslena: Altså driiffuer o
then

henna Dygden Menniskiona / som til-
förenne haffuer warit i ångest och nå-
stan stum aff håpenheet och förtwifflel-
se / och inga suckning kunnit göra / som
haffuer förseet sigh gått aff Gudi / att
hon nu / sedan hon haffuer bekommit
hielp / måste bekenna / att Gudh alleena
haffuer hulpit / att thet är intet Menni-
skeligit werk / och at hon begynner nu
warda glaad / och berömma sådant vp-
penbarliga medh sinne tungo. Hon
vpwäcker ock i henne här effter lust til
att flitigare höra Gudz Ord / thet eff-
tertenckia / och läggia Gudz löffte på
hiertat. När nu vnga Jungfrwr ock
Pijgor wänia sigh så til Tacksamhee-
tena emoot Gudh / emoot theras För-
äldrar / Scholamesterinnor / och andra /
som näst Gudh haffua giordt them
gått / besynnerliga emoot Gudh / hwil-
ket the breede widh Böönena altijd sko-
la göra / så kunna thenna herliga För-

maningar / som man finner i Scriff-
tenne / wara them här til befrämielige/
Ephes. 5. Vpfyllens medh them heliga
Anda / talandes emellan edher i Psal-
mer och Loffsongar och andeliga Wij-
sor / siungandes och spelandes HErra-
nom vthi edhor Hierta / altijd tack-
säyandes Gudi och Fadrenom för hwar-
man / vthi wårs HErres Jesu Christi
Nampn. Syr. 40. J helige Barn /
siungen Loffsång och loffuen HErran /
i alla hans gerningar / prijsen hans
Nampn herliga / tacken honom och
loffuen honom medh siungande och klin-
gande. Col. 3. Siungen HErranom
vthi edhor Hierta / och alt thet j gören
medh ordom och gerningom / thet gö-
ren alt i HErrans Jesu Nampn / och
tacken Gudi och Fadrenom genom ho-
nom. Altså haffua många heliga
Jungfrwr giordt: Maria HErrans
Moder drogh för inga andra Orsaak

åår-

årliga vp til Jerusalem på Högtij-
erna/ än til att tacka Gudi/ såsom hon
ck wäl wiste att Högtijderne woro för
hen skul förordnade/ Så haffuer hon
ck låtit effter sigh heela Christenhee-
enne en ganska herligin Loffsång/
ucæ 1. ther inne hon vppå thet högsta
riisar Gudz Barmhertigheet/som han
ppå henne/ såsom på enne älenda Pij-
a haffuer bewijst/ och än nu bewijsar
llom them som honom fruchta. Se-
an hans Alzmechtigheet/ och til thet
dsta hans Sanning. Miriam Mosis
Syster/ togh ena Trumma vthi sina
Hand/ och alle Quinnor folgde henne
ffter i Dantz medh Trummor/ Och
Miriam sång them före: Låtom oss
iunga HErranom/ han haffuer giorde
na herliga gerning/ Man och Häst
affuer han störtat i Haaffwet/ Exod.
5. Sara Raguels Dåtter loffuade
Gudh på tredie daghen/och sade. Loffuat

ware titt Nampn HErre/ wåra Fä-
ders Gudh/ Ty när tu äst wreed/ så be-
wijsar tu Nåd och Mildheet/ och i be-
dröffuelsen förlåter tu Synderna/them
som åkalla tigh/ Tobiæ 3. Thet står
ock Matth. 21. att många vnga Barn
ibland hwilka ock woro Pijgor/ haffue
prijsat HErran Christum medh enom
herligom Loffsong vthi Jerusalems
Tempel/ ändoch thet förtrööt them
Phariseer och Scrifftlärdom/ haffue
vngfåt honom/ så som theras HErre
och Konung/ och prijsat honom medh
Tackpsalmer och önskat honom lycka/
hwilkit the hade hördt aff them gam-
som: Hosianna Dauidz Sone/ Wel-
signat ware han som kommer i HEr-
rans Nampn. Hwilka ock HErren
orsechtar vthu then 8. Psalmen/ Vth-
aff wnga omyndiga Spenabarns
Munn/ haffuer tu bereedt
tigh loff.

Ti

Pulegium, Poleya.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

VII.

Til thet siwnde/fölier Tron

nes Bekennelse/ att en Christen haffue
en bestendigan alwarligan wilia til at
bekenna Gudz Ord och Euangelij reena
Lära för Menniskiomen/och framhärda
i samma Troo och Bekennelse emoot
alla förföliares förskräckelser/ haat/ far
ligheeter och plågor / Här skickar sigh
wäl thet Kryddet Pulegium, Pollena
I. Ty thet är medh sina Blaad icke
mykit olijkt Meyeranen/ såsom ock
Ordzens Bekennelse är ett stycke som
lyder til Tacksäyelsen för Euangeli
vppenbarelse. II. Thetta Kryd
det håller sigh nedre wid Jordena/ så
som ock Bekennelsen bliffuer mesta
deels hoos the oädla/ringa och eenfåldi
ga i thenna Werldenne / Besynnerliga
vthi förföliclsens tijdh / hwilka the för
nemligaste i Werldenne achta för Då
rar/ 1. Corinth. 1. Psalm. 8. Vthas

myndiga Spenabarns Munn / haff-
er tu beredt tigh loff. III. Thet-
Kryddet wäxer gärna vthi wätska-
lla och doch wälbrwkada Jord/såsom
Bekennelsen / icke kan wara stadig/
than Hiertat är watnat medh thet
ffuande Watnet / thet är/medh them
liga Anda/ Johan.7. Icke heller rett
h wäl skickat / om then samme är icke
förenne retteliga vnderwijster vthi
Gudz Ord/ och vpbygder på Hörna-
enen Christum. IIII. Ther är
gen Wärt / som heller fäster sigh än
etta Kryddet / tijt thet en gång kom-
er/ ther bliffuer thet lodande/ och öff-
rkläder ena heela Mark: Therföre
ter thenna Örten Pulegium, à pul-
lando. Lijka så kan thenna Dygden
ke blijffua i Hiertat / hon moste briska
th/ och gör offta många trogna Be-
nnare medh sigh / såsom Kyrkionnes
istoria witnar/och Dauid i Psalmen:
Jagh

Jagh troor / therföre talar iagh.
V. När andra Krydder blekna o
törkas/ aff hetanom/ så begynner Po
leyan til att blomstras: Altså nä
Euangelij förfölielses hetta gåår vppå
ach alla andra Dygder draga sigh in
så brister Bekennelsen genom någr
vth/ och bekenner sin Herra och Troon
emoot Dieffuulens och hans Håår
stormande/ och then Christeliga Kry
kian wäxer til aff the heliga Marty
rers blood. VI. Thetta Krydd
haffuer ena öffuervth starka lucht / me
en skarpan bittran smaak: Altså b
komma Trones Bekennare beröme
se och åhra när Gudi / wårom HErr
Christo/ och aff then ganska Christen
heetenne/ som Christus säger/ Mat. 10
Hwilkin som bekenner migh för Me
niskiom / honom wil ock iagh bekenn
för min Fader / som är i Himmelen
Apoc. 2. War troogen in i Döden/
w

l iagh gefftua tigh Lijffzens Kroona. Så år ock the H. Martyrers och Be- nnarers Troo och Bekennelse / vth- ustin vthi alla Land / Psal. 19. Och e them besynnerliga Dagar om åh- förordnade / ther inne man kommer em i hogh / och på them tencker / Men ch år smaaken bitter / thet år / vthi rfölielsens tijdh gåår then bestendiga ekennelsen swårliga in / såsom wij m vppå Petro / vthi thens öffuersta restens Pallatz. VII. Såsom olleya burin på Huffuudet / fördrijff- r Swindelsoot / och når man henne oder och twåår sigh ther medh / för- ijffuer hon Klåådan på Lederna / och edh åtickia hållin för Nååsona / förta- r hon Dånelse: Altså / når man ret- r Bekennelsen på Huffuudpunctarna the förnemligasta Artiklar i then hristeliga Låronne / tå förtager hon lkena twiffwelachtigheetennes Swin-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

delse / och gör them wissa i Trone: Och om man siwder och brwkar thenna Dygdena vthi Frestelsens och bedröffuelsens Watn/ tå fördriiffuer hon klådan/ thet är/ then forwetna fåfenga vthgrundelsen och skarpsinniga ransaakelsen i Ordet / och lärer gifwa acht på Huffuudsakena / och när the wanmechtige/ thet är/ the som vthi förfölielsens tijdh äre swage i Tronne / och haffua welet falla tilbaaka / see andra Menniskiors bestendiga Bekennelse mitt i plågonne/ och i Förfölielsens Atickia/ warda the åter frijmodige och såsom leffuande/ och få moodh i sigh/ til att framhärda vthi theras Troo. Och ändoch ther är icke altijd sådana Förfölielse/ att ock vnga Jungfrwr moste medh theras Lijffz faara/ vppenbarliga bekenna theras Troo för heela Werldenne/ icke thes mindre moste the wara Christi Naimps Bekennerinnor / och icke

-ke vppenbarliga för heela Werlden-
e / ther til the doch äre förbundne aff
Gudi / dochlikwäl för them / som kräf-
at vthaff them / såsom när the komma
l Skrifft / skole the bekenna theras
Synder och witna om theras Troo /
ch när the warda frågade om theras
Catechismo / skole the göra råkenskap /
ch geffua gått beskeed om hwart och
tt stycke. Altså ock i theras Barna-
ärdom / hwilkin man håller om Sön-
agen för Menigheetenne / så ock när
he vthi theras Barnaschola och hemma
Hwsen warda frågade / eller när them
efalas att låäsa några Psalmer eller
Bööner för Gästerna. Ty ther
åår först Gudz befalning / 1. Pet. 3.
Waren altijd beredde til att swaara
-variom och enom / som begärar skääl
l thet Hopp / som i edher är / och thet
edh sachtmodigheet och fruchtan / och
affuen ett gått Samwet. Sedan äre

Christeliga Jungfrwrs Exempel/ so
haffua giordt thetta tilförenne / på th
wåra Jungfrwr och Pijgor icke ten
kia/ thenna befalningen lyder icke the
til. Martha/ thens dödas Laza
Syster wardt fågat aff HERranom
Christo (Johan. 11.) för många J
dar och Luranter i Bethania / om h
trodde / att han wore Vpståndelsen o
Lijffuet. Hon swarade vppenbarl
ga: HErre / Ja iagh troor att tu ä
Christus Gudz Son/ som komma sku
le i Werldena. Paulus säger/ Phil.
att några Quinspersoner haffua ken
pat medh honom öffuer Euangeli
Hijt höra otaliga många H. Jun
frwrs Exempel / som kunna tagas a
Kyrkionnes Historia. Prisca / e
Romersk Ädel Jungfrw / haffuer b
ståndigt hekendt Christum och har
Ord/ och låtit ther öffuer iemmerlig
och ynkeliga plåga och döda sigh

Åår

Året effter Christi Födelse 273. Blandina then heliga Jungfrwn / tå then grweliga Förfölielsen vpkom i Vienna och Leon/vnder Antonio Vero, haffuer hon frimodeliga bekendt sigh för een Christen/ ther öffuer wardt hon vphängd til ett vppenbarligit Spectakel/ kastat för Wildiwr/ och på sistonne mördat aff Bödelsswenerna/ Euseb. lib.5. cap. 1. Birgitta een kysk Jungfrw i Skotland / haffuer medh sinne Christeliga dagliga förmaning/ lära och Christeligo leffuerne / giffuit mångom otrognom Skåttom orsaak til att anamma then Christeliga Religion. Agatha wrdt vthi sin Jungfrudom marterat vnder Diocletiano, för Christi bekennelse / ther hon medh höffligit Christeligit taal loo åt Tyrannernes mootwilia och wåldsamma ondska. Fides, Spes & Charitas, tree Romerska Systrar och Jungfrwr/

haffua stadeliga och frimodeliga b
kendt then Christeliga Troona i Ron
vnder Keysaren Adriano, och haff
ther öffuer tåleliga låtit theras Lij
The heliga Jungfrwr Agnes, Marg
retha, Christina, Veronica, Euph
mia, Tecla, Aurelia, Publia, Cecili
Catharina &c. äre intet mindre pr
sandes för theras Bekennelse skul.

VIII.

Then åttonde Jungfr
dygden lyder til thet fierde Bodorde
är een skyldig ärabewijsning emo
Föräldrana/ och them som äre i Förä
dras staad/ Hwilkin Dygd beqwemel
ga lijknas wid Mariæ Roosor / D
masskarsoser / och elies kallas Lychn
Coronaria Lucerna Gaza, och a
Plinio Rosa græca. I. Ty s
som thenna Roosor för theras skön
purpurbrwna fårga pryda Krantza

Lychnis coronaria, Mariæ Rosor.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

na / och åre behageliga/ Altså haffu
ock thenna Dygden ett ganska herlig
anseende/ och pryder Jungfrwr öffue
vt wål: Såsom ståår i Salomon
Ordspråk/ Cap. 1. att hon år ett skö
smycke på theras Huffuud och een Ke
dia på theras Halz. Altså åre o
sådana Jungfrwr och Döttrar årlig
Folke tåcka och kåra/ behaga Gu
wål/ bekomma ock ynnest hoos thera
Föråldras owener/ såsom then Romer
ska Historian bewijsar om then Barn
fångsqwinnan / tå hennes Moder wa
satt i Fångelse/ att hon skulle thår swål
ta ihiel/ wederqwickte hon henne hemli
ga medh sina Bryst/ når hon henne be
sökte / och höldt henne i så långan tij
wid lijffuet. Når the Romare sådan
förmårkte/ behagade thet them så wål,
att the gåffuo henne sina Moder lööfa,
nederbruto Fångelset/ och vpbygde en
Kyrkia i samma staad / hwilka the kal

lad

de Templum pietatis, Plin. lib. 7. Val. Max. lib. 5. cap. 4. II. Såsom Mariærosor äre theni hwijtom och golom Fiolom något när lijke: Altså är ock thenna Dygden ett tekn til ena rätta Barnsliga ödmiukt / och Gudz fruchtan. Therföre säyom wij i Catechismo: Wij skolom fruchta och älska Gudh så att wij icke förachtom eller förtörnom wåra Föräldrar och Herrar / etc. III. Såsom thenna Blomstren besynnerliga vppehålla och förlängia theras Lijff / som äre stungne aff Scorpioner: Altså vppehåller och förlänger ock äran emoot Föräldrana Barnomen theras Lijff / hwilke effter theras Natur äre stungne aff Scorpionen Dieffuulenom / och skulle för wåra första Föräldras fall döö then ewiga Döden / och för theras medfödda halzstarrigheet icke länge leffua i thenna Werldenne / såsom löfftet lyder:

På

På thet tigh gåår wål/och tu må lån
leffua på Jordenne. Men här sko
froma Döttrar retteliga låra förs
thet ordet / Åhra / Ty ther vthi b
gripas alla the stycker och dygder / so
the skole bewijsa theras Föråldrom/ s
som wij ock här effter wiliom förkla
ra hwart och ett aff them medh Se
tentier och Exempel. 1. Kråffu
Åhran/ att the hålla theras Föråldra
eller andra/som åre i Föråldrars sta
och Åmbete/ wist för Gudz orning o
medel/ hwilka Gudh haffuer them t
skickat och förordnat / genom hwil
han wil handla medh them / therfö
skole the aff Hiertat önska och vnt
them alt gått / och achta them hög
dyrt och stoort/såsom then högsta Gå
uan / som Gudh haffuer giffuit the
på Jordenne / åra them/tenckia och t
la årliga om them/ hålla them för w

och retferdiga Menniskior / och tala
oh them vthi besynnerliga åra-
ndning/sachtmodigheet och ödmiukt/
t Syrach lärer Cap. 7. Hedra tin
der aff allo Herta/och förgät icke hu-
tung tu äst werdin tinne Moder/ och
n i hog / att tu aff them födder äst /
hwad kan tu göra them / för thet
i the haffua giordt emoot tigh ?
obice 4. Hedra tina Moder alla tina
fsdagar / kom i hogh hwadh faara
haffuer ståndit / tå hon baar tigh
der sitt Hierta. Altså ärade then
ga förlossuada Jungfrwn Achsa sin
der Caleb / ther hon tenckte til att
medh sinom tilsagda Brudgum-
/ och begärade ett stycke Åker aff si-
n Fader/ ödmiukade hon sigh för ho-
n/ gaff sigh ifrå Mulåsnanne och
de sigh til Jordena för honom.
dic. 1. Och vthi samma Book i thet

11. Capitel/Tå then Förften öffuer Is-
rael Jephta kom igen ifrå Strijdenn
som han hade hållit moot the Amor
ter / och reedh til sitt Hws / bewijs
hans eenda Dåtter honom thenna åh
ran/ att hon sampt medh andra Jung
frwr gick vth emoot honom aff Hws
medh Trommor och Dantz. 2. Kråf
uer Åhran ock så en Barnsligan lydn
att the skole aff alla theras macht o
förmåga troliga tiåna theras Förå
drom medh theras heela Krop/ i all
werldzliga och hwsliga ärender / so
komma öffuereens medh Gudz Ord
och icke beswåra samwetet/och så fram
thet icke är emoot åhra och trooheet
Men når them worde befalat / vtrett
några otilbörliga saaker / tå skole th
medh tucht/ blygsamheet och sachtm
digheet affwenda thet / förvthan bitt
och hefftiga förneekelse / och heller hem
liga låta blijffuat/än vppenbarliga fö
kasta

stat / såsom ock Hedningarne haffua
rdt/ Gellius lib. 2. cap. 7. Och then-
Lydnaden skole the bewijsa them icke
ena vthi theras Barndom / vthan
så när the äre vpwäxte / och achta
ffua sigh vthi Achtenskap/ tå skole the
e heller göra thet förvthan theras
räldras wet och wilia/vthan ock ther
hi fölia Föräldranas rådh och befal-
ng / medan thet haffuer medh Giff-
rmål ena sådana lägenheet / att thet
il behöffuar gamla förståndiga Men-
kiors rådh / och på then tijden äre än
Dötterne vthi theras Föräldras
öd och wåld / såsom här om mykit är
iffuit i andra scriffter / om man elies
lle föliat. Och här stå åter Gudz
varliga ord/ Coloss. 3. J Barn wa-
n edhrom Föräldrom lydige i all
g/ Ty thet täckes HErranom wäl.
rover. 1. Min Son hör tins Faders
htan / och förlåt icke tijns Moders

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

bod/ Syrach 3. HERren wil att Fadren skal aff Barnomen årat warda/ och hwad Modren Barnomen biwder/ wil han att hållas skal Proverb. 23. Hör tin Fader/ then tigh födt haffuer/ och förachta icke tina Moder / tå hon gammul warder/ Syrach 7. Förfee tina Dåtter / så haffuer tu giordt ena stoora gerning / och giff henne en förnufftigan Man. Sådana befalningar om Barnens försöriande och vtgifftning finner man vthi ganska många Scrifftennes rum. Jeremiæ 29. Deuter. 7. 1. Cor. 7. Sådana Befalning hade Gudh icke giffuit Föråldromen/ når han wille haffuat/ att Döterne måtte giffta sigh effter theras behag/ förvthan theras Föråldras rådh och samtycke. Om samma Lydna haffuom wij mång Exempel. Then heliga Scrifft losfuar Esther / att hon haffuer warit sinom Faderbroder Mar-

dochæo

dochæo lydig / i alt thet han henne befalade / ock vppå then tijdh / tå hon war een stoor högmechtig Drotning. Men hwilkin kan nookſamliga förvndra ſigh öffuer thens gudfruchtiga Jungfruns nes Jephte Dotters naturliga lydna / tå hennes Fader talade henne så förfårliga och ſårgeliga til / om thet löffte som han hade giordt HErranom / och höldt henne Eeden före / som han hade giordt / Judic. 11. Cap. Att hwad som honom förſt möttte / når han komme til ſitt Hws / thet wille han offra HErranom / medh theſſom ordom : Ach mijn Dåtter / tu gör mig ena hiertans sårg / och bedröffuar migh / Ty iagh haffuer öpnat min Mun in för HErranom / och kan icke kalla thet til baka. Tå ſwarade hon ſinom Herfader / haffuer tu öpnat tin Mun in för HErranom / så gör medh migh / såſom aff tinom Munn gångit år / alcena beder

iagh tigh om ett / att tu vnner migh
twå Månader til att gåå neder på
Bergen och begråta min Jungfrw=
dom medh mina Leekfystrar / Och att
man icke måtte tenckia / hon wore si=
nom Fader bortlupin / hwilkit wore in=
tet vnder / medan hon hade döden oför=
skyldt för sigh / så säger Texten / att hon
kom åter effter twå Månader hem til
sin Fader / och han giorde henne / såsom
han loffuat hade. Men om Fadren
haffuer giordt ret / thet disputerar iagh
nu intet / vthan iagh priisar aleena lyd=
naden. Ett sådant Exempel finner
man icke snarliga. Thamar / Abso=
lons Syster / 2. Samuel. 13. war strax
sins Faders Dauidz Kongliga befal=
ning lydig / tå han sade: Gaak i tine
Broders Hws och reed Maat för ho=
nom / och Thamar gick strax tijt.
Loths twå Döttrar / Genes. 19. Ändock
the hade theras Fåstamän och tilkom=
mand

nande Brwdgummar i Staadenom/ ochlikwål tå theras Fader bad them gåå medh sigh i ålendheetena / folgde the honom wålwilieliga. Altså/ hwad Echtenskaps löffte ågåår / lås man om Rebecca/att åndoch hon förstod wål att Eleåsar / Abrahams Tiånare war kommin för en Böneman att frija til henne/doch lop hon icke strax til och tro-löffuade honom/vthan hon låt sina För-äldras och Bröders ord gåå före/ och förhöldt och skickade sigh effter theras rådh/ och effter theras samtycke/tå från-an kom til henne / disputerade hon icke ringe/ om han war fager/rijker och vn-ger/ etc. Vthan swarade jaa ther til/ Genes. 24. Thenna lydnaden haffua ock Hedniska Jungfrwr bewijst/Ty tå Orestes talade Hermionem til om Echtenskap/ swarade hon tuchteliga och ärliga: Min Fader haffuer macht til att geffua migh bårt / och icke iagh

 sielff.

siels. Euripides Calistenes, som re
gerade på then Stön Sicyonia, had
ena eenda Dåtter / som heet Agarista
henne wille han geffua them aldraför
nemligesta och yppersta Man aff Gre
cien/ och låt vtroopa genom sin Hår
holdt/att hwilkin som achtade sigh wer
digan til att warda Calisthenis Må
ger/ han skulle komma til honom inna
sextiyo dagar. Tå kommo ther fior
ton aff the aldraypparsta vnga Hielta
aff Grecien. Tå thesse woro komne
vppehölt Konungen them hoos sigh
ett heelt åår/ och gaaff acht vppå/hwil
kin som höldt sigh aldraskickeligast vth
aff them/ och når Bröllops dagen wa
bestemder och bekåstnaden tilredder/wist
Jungfrwn än tå icke hwilkin hon måt
te bekomma aff thenna fiorton Böna
mån/ Icke heller wiste the vnga Perso
ner hwilkin Konungen wille anamma
til sin Son och Mågh/in til thes Mål
tijden

tijden skulle hållas/ Tå kallade Fadren en Atheniensem til sigh/ och gaaff honom sin Dåtter / Them androm föräde han rijkeliga / och låt them fara hem igen. Här medh måste Dåttren wara tilfredz/ och haffuer wålwilleliga lydt sinom Fader/ och låtit honom wälia/ oanseedt att hon kunde haffua haffe en annan kärare/vthi sitt sinne. Herodotus libro 6. Hedningarne haffua ock hållit thet för then aldrabästa welgerning/ när en Fader stälte thet sinom Dötrom fritt / att wälia sigh then til en åchtaMan hwilkin the hälst begärade / såsom man ther om lääs i Herodoto litet för thenna företalda Historia/ om Gallia i Athen, hwilkin gaaff sinom treem Dötrom thenna friheten/ att Döterne aleena måtte vthwälia hwem the wille / sedan stood thet hoos Föräldrana / att vthgiffta them.
3. Kråffuer Aehran/ att Döterne skole

haffua tålamod medh theras Föräl-
drars swagheeter och brister/och handla
medh them vppå thet aldralenaste/skole
låta them haffua rätt / fast the än stun-
dom görat förmykit / såsom besynnerli-
ga skeer i Ålderdommenom/ Syrach 3.
Aera Fader och Moder medh gern-
gom / medh ordom och tålamod. Kä-
ra Barn / see öffuer medh tinom Fa-
der/om han Barnslig warder/ och för-
achta honom jw icke therföre / att tu
skickeligare äst. Altså giorde Rachel/
hwilkin ändoch hon wäl wiste / att hen-
nes hiertans aldrakäraste Jacob / hade
tiänt för hennes skul i långan tijdh / och
hon hörde honom til medh retta / doch-
likwäl tå Bröllopsdagen kom/ och hen-
nes Fader otilbörliga och bedrägeliga
lade hennes Syster Lea hoos Jacob i
hennes stad/ lop hon icke til Jacob e-
moot sins Faders wilia / satte sigh ock
icke vp emoot Fadren / vthan leed thet
medh

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

medh tålamod/affbidde tijden/och höldt sinom Fader thenna otilbörligheetena och bedrägerijt til goda/ Gen. 29. Såsana tålamodigheet haffuer ock Merob Sauls Dotter hafft medh sinom Fader / tå han hade tilsagt henne Dauid/ och sedan på Bröllopsdagen gaaff henne enom androm. 4. Kråffuer Aehran / att Barnen skola åter bewijsa och wedergälla Föräldromen/och them som haffua vpfödt them alt gåt igen/ och hielpa them medh rådh / ordom och gerningom/hwar the thet behöffua/ bidia för them / tala alt gått om them/ och förswara/ orfechta och prijsa them hoos andra / som Syrach förmanar Cap. 3. Kära Barn skööt tin Fader i hans ålderdom / och bedröffua honom icke / så länge han leffuer/ Ty then welgerning som Fadrenom bewijsas/ warder aldrig förgätin/ och tigh skal gått skee/om tu än en Syndare äst/ och

på

på tigh skal tenckt warda i nödenne et
Vthi thetta styckeet äre the fem Zela
phehads Döttrar / Mahela, Noa
Hagla, Milca, Thirza, medh rett
loffuandes/ Num. 27. som ärliga b
tenckte theras Fader effter hans dödh
för Mose/ Prestenom Eleazar / Fö
starna och hecla Menigheetenne/och o
sechtade honom/ att han icke hade war
medh i Korahs vplop/Thetta behag
de Gudi wäl / och behölle theras F
ders Arff. Herodotus scriffue
lib. 3. ena sådana Historia/ om Poly
cratis Dåtter / enne fromma Jung
frw: Tå Orestes hade hemliga hoo
sigh beslwtit / att wilia drápa henne
Fader Polycratem, som war rådan
öffuer then Öön Samo, vtsende han si
Herhold til honom / att han skulle öf
uar tala honom medh wenligom o
dom / att han wille komma til honon
han wille förstreckia honom mång
Peni

eningar / att han kunde medh Krijg
inga the andra omliggiande Öyar
der sigh. Men nu drömde Polycra-
Dåtter Natten tilförenne / huru
n sågh sin Fader swäffua i wädret /
wilkin then Guden Iupiter twåttade /
Soolen smoorde honom. Aff
nna Drömen förmerkte hon intet
t / warnade för then skul / aff barn-
ga troohett / sin Fader Polycratem,
n skulle icke draga til Orestem. Fa-
nom behagade the många Penin-
rna / och wardt ther öffuer wreeder på
nne / och hotade henne / att om han
mme helbregda hem igen / wille han
ge nook låta henne bliffua oförloff-
da. Ther vppå swarade hon / Ach käre
der / Gudh geffue att j måtten aleena
l komma leffuande hem igen / iagh
le heller försaaka att gifta migh i
a mina Lijffzdagar / än mista edher.
a sådana Tacksamheet / bewijste ock

ens

ens Greffues Dåtter sinom Herfader/ såsom man låås i Chrônikonne/ om en Greffue benemd Gero, vthi Keysers Ottonis thens andras tijd/ honom förklagade en annar förnemliger Herre/ som heet Valden / doch falskeliga / för Keysarenom på Rijkesdagen i Magdeburg i sinne nårwarelse/och effter han förneekade thet altsamman / tå wardt them bådom tilkender och förelagder en kamp/ i hwilkom kamp the bleffue båda döde. Men nu war Keysaren them Valdan mykit gunstig / therföre förtrööt thet honom swårliga/att han war bliffuin på platzen / låt för then skul aff nijt/affhugga Huffuudet aff them döda Greffuanom Gero,och förbödd begraffua honam / och wille man skulle låta Korparna åta honom vp / Tå hans eenda Dotter Adola, een troloffuad Junzfrw hemma i Alstet wed Sal fick thetta weta / drogh hon hasteligh

tijt

jt/ föll vppå knää för Keysarenom/ och förwerffuade på sidstonne / att hon måtte ärliga låta begraaffua sin Fader / doch så / att hon moste förplichta sigh/ wille hon icke låta sin Fader ligga på Markenne / tå skulle hon geffua ifrån sin Egendom/ Arff och Godz/ in i thi then Magdeborgeska Kyrkian / hwilkit hon ock så giorde.

IX.

Nu kommom wij til then niyonde Dygdena vnga Jungfrwrs och Pijgors/ som är Arbetsamheet / eller Flijtigheet i arbete / att en Menniskia wänier sigh i vngdomenom til arbete/ och betencker hwar til thet samma henne pålagt aff Gudi/ huruledes hon kan ärliga vtretta thet som hörer til hennes Kall och Ämbete/ och wender alla sina flijt / omsorg och tanckar ther/ att hon må medh alla troheet / idkelig-

Stœchas citrinum, Rhynblomster.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

lighet / behendighet och beståndig-
het vthretta thet henne är befalat / Gu-
til åra / och thet almenna bästa til be-
främielse / hwilka Dygd wij lijknom
wid Rijnblomster / the ther elies kallas
Stæchas Citrinum, eller Amarantus
Luteus. I. Ty lijka som thenna
blomstren icke warda gamla eller wis-
na / vthan haffua och behålla altijd the-
ras färga / hwarföre somlige kalla them
Amarantum: Altså ock hwilkin som
wänier sigh wid arbete i vngdome-
om / han haffuer lust och willia ther til i
alan sin lijffztijd / och är waaken til all
ings / in til sin Dödzdag / och är aldrig
helsosammare och lustigare / än när han
är i sitt arbete. II. Lijka som
thenna blomstren haffua ena liwffliga-
wälbehageliga locht / Altså behaga ock
flitiga Menniskior Gudi wäl / och the-
ras flijtighet kommer them i ett gått
nyhte / så att man kan mångastädes

 weta

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

weta säya/ om en flijtigan/ behendigan arbetare. III. Lijka som man kan brwka Rijnblomster til Krantzar ock mitt i Wintren. Altså kan man ock brwka en skickeligan idkesamman arbetare/ och haffua gått aff honom och vthi ålderdomenom/ när han gåår hardt wid Graaffzens brädd.

IIII. Lijka som thenna blomstren ingenstadz wäxa/ vthan i torra Sand iord/och på torra Hedar: Altså finner man ock thenna Dygdena aleen hoos Almogan/ och hoos them som är vpkomne aff ringa Folk / och haffua lätt hålla sigh medh. V. Såsom thenna runda gola blomstren glimmar lijka som Guld offuan på stiålkarna når Solen skijn ther klaart vppå / för hwilkens skul Dioscorides kallar them Helichryson: Lijka så när förfölie sens hetta/ dyyr tijd och armod tryck och twinga andra fåfänga/ laata Men

nisklio

iskior/ gör them misströstiga och wisna/
ch drijffuer them til att tiggia/ tå
limma flitige arbetare ther emoot lij-
a som Guld/ thet är/ the haffua inga
rist i nödenne/ vthan the grönskas och
affua framgång. VI. Såsom
henna blomstren fördrijffua Maal och
Mott/ när the läggias ibland Kläder/
warföre the ock kallas Maal och
Motblomster/ och når man siwder
hem i Wijn/ tå fördrijffua the Mat-
arna i Lijffuet/ the tiäna ock så för Leff-
ens/ Mieltens och Niwranas förstop-
else: Altså kunna ock flitige Arbetare
ffuerwinna nidiska/ affwundsiwka
Menniskiors wrede/ hwilke hemliga
ita och gnaaga them såsom Mott och
Matk/ och genom arbete och Gudz
ags betrachtelse/ döda och vtroota the
nda Matkar/ thet är/ Affecter och
nda begärelser til otuchte och lättia/
wilka tilstoppa Gudz goda gåffuer/

 som

som han haffuer giffuit til wårt kall och Ämbete/ såsom thenna Lijknelser wål kunna förklaaras medh efterfölliande witnesbyrder. Prover. 14. Genom wijsa Quinnor warder Hwset bygt/ men een galen bryter thet neder medh sina åthäffuor. Ovidius: Ocia si tollas, &c. Wil tu wara frij för olagligom lusta/ så haldt tigh flitigt til arbete/ Ty arbetet gör/ att vnga forwitna kåta Pijgor tenckia icke så mykit på Man/ vthan affbijda then retta tijden til theras Giifftermål. Proverb. 10. Een flijtig och ijdogh hand gör rijkan. Så skola nu vnga Pijgor wänia sigh til arbete/ effter som theras ålder/ stånd och slächte kläder och kräffuer/ och thet som kan wara them beqwemligast/ nyttigast och gangneligast i dagh eller morgon. Men nu faller theras arbete först i Köket eller Stegerhwset/ ther näst i Fäähwset/ til thet tredie/ vth på

på Markenne / i Gårdom / och til thet
mästa i Stuffwunne. 1. Theras
Arbete i Stegerhwset eller i Kookahw=
set är / att the lära soopa golffuet och
Hwset / tända vp Eeld / kooka / dwka
Bordet / twätta / skæra / achta / båra /
wagga och skötta Barn / hemta watn
etc. 2. Arbete i Fäähwset är / att
the lära hemta in Grääs / skööta Fäät /
målka / måka / drijffwa Boostapen vth
och in / kerna / ysta / och hwad ther hoos
kan meera göras behoff. Och sådant
Arbete hörer måst til Bondapijgor / och
andra Tienstapijgor / och stundom är
thet ock Borgaradötrom nödtörfftigt
att kunna. 3. Arbete på Åkren och
i Gårdom kräffuer / att the lära vth=
breeda Dyngian / gräffwa Sängiar /
såå / vthrykia ogrääs / watna / planta /
sammanhemta och vthbära onyttigan
gröööda / laada vppå och aff. 4. Til
Stuffuuna hörer något mindre och sub=

tideligare arbete/som är/ häkla/spinna/ nysta / herffua/ siwda Garn / wäffua/ syy/ sticka/ spränga/ werka/ Item/bren=na Watn aff kosteliga Krydder/ beree=da andra Specerij som kunna brwkas til Läkedomar i Huset. Thetta och annat sådant arbete/ wanskapar alzin=tet sköna vnga Döttrar och Stadz=möör / fast the än få ther aff stijffwa / grooffua och härda händer/ Ty en fro=mer redeliger Man tör i dagh eller morgen slå sina lijt til ena sådana wackra och flitiga Jungfrw / Hon kan ock thes bätre wara hans Medhielp vthi all ting / såsom hon ock ther til är skapat aff Gudh i begynnelsen. Gen. 3. Therföre affmålar ock Salomon ena sådana Quinna medh slijcka Dygder Prover. 31. ther han säger: Hon brw=kar sigh på Ull och Lijn / och arbetar gerna medh sina Händer. Hon recker vth sina Hand til Rocken / och hennes

finger

nger fatta Teenen/ Hon gör sigh
Tåken/ hwitt Silke och Purpur är
hennes Kläde/ Hon gör en Kiortil och
ilier honom/ Hon får Krämmare-
om ett Bälte/ Hon äter icke sitt Brödh
medh laatheet/ Hon giordar sina Län-
er fast/ och sterker sina Armar/ thet är/
Hon är beredd/ snaar/ wiliog/ lustig/
vaaken/ behendig och rask til arbete/ in-
t är henne förtungt eller förtreteligit.
. Thess. 3. Wij hörom att somlige
bland edher omgåås oskickeliga/ och ar-
eta intet/ vthan drijffua fåfengia/
ten them som sådane äre biwdom wij/
ch förmanom genom wår HErra Je-
um Christum/ att the arbeta medh still-
eet/ och äta sitt egit brödh. Salomons
Predicare Cap. 9. säger: Alt hwad
gh kommer för händer att göra/ thet
ör frijmodeliga. 1. Thess. 4. Winläg-
en edher att j ären rolige/ och sköten
dhra egna stycker/ och arbeten medh
edhra

edhra Händer / såsom wij edher budit haffuom. Stobæus scriffuer Serm. 5. om Antigono Geloo, att han förmante sina Dåtter på sinne Sottasäng: Haldt tigh wid tin Rock/ så kan ta lätteliga bliffua rijk/ att tu kant vpphålla tin Lekamen/ Och om tu får en Man/ så håldt tigh tuchteliga och ärliga/ så föörer tu honom then bästa Morgongåffuan. Och ändoch sådane Quinnoarbete haffuer ett ringa anseende för Werldennes Barn/ doch skemmes icke then helige Ande wid at vpräkna några Exempel vthi then heliga Scrifft / om them som haffua warit idkesamme och flitige til arbete/ hwilkas åminnelse bliffuer / så länge man haffuer Gudz Ord i Werldenne. Man håller thet så/ att Naema / Lamechs Dåtter/ och Tubalkains Syster/ Gen. 4. Haffuer först funnit vppå att stick silke/ spy och werka. Rebecca Gen. 24.

Haff

haffuer warit flijtig och arbetsam/ Ty Texten sägher: Hon baar ena Krwka på sinne Axel/ gick ned til Brunnen/och vpfylte Krwkona ock gick hem igen/och på Eleasar begärade en dryck Watn aff henne/togh hon strax Krwkona nedh aff Axlenne vppå sina Hand/ och gaaff honom dricka. Sedan skyndade hon sigh/ och gööt thet som war öffuerbliffuit i Hoon/ och lop åter til Brunnen och drogh vp och watnade alla hans Camelar. Ther haffua/ förvthan alt twiffuel/ alla Dötrar i Mesopotamia warit wande til arbede/såsom man kan förstå aff Eleasars taal/ som han hade hoos Brunnen/ Ty han sade: Jagh ståår här hoos thenna Brunnen/ och Folksens Dötrar komma hijt vth til att tagha watn. Han sade icke/ att Tiånstapijgorne skulle thet göra/ och Dötrarne skulle thes förinnan gåå och patzera/ och leeka medh Däckor/ vthan
han

han talade så wist ther om/lijka som ha
de han alt vtspordt och granneliga för
farit alt Landzens brwk / ther inne ha
doch icke annat war än främmande oc
en vdländning / Ty han sade icke / ka
skee/ the töra wäl komma/eller/ här tö
wel een Borgaradätter komma / T
han war ther wiss vppå / att alla vng
Pijgor woro flitigt håldne til arbet
Thet moste ock hoffua warit een wa
kar och snäll Pijga/ som war hoos R
becca/ medan hon lop så hasteliga ifr
Brunnen in i Staaden Haran vt
Rebeccæ Moders Hws/och gaaff the
tilkenna hwad ther vthe war skee
medh Rebecca. Genes. 24. Ty th
står/ att een Pijga lop och gaaff a
thetta tilkenna vthi hennes Mode
Hws. Lijka så ståår thet om Rache
Gen. 29. Att hon wacktade Fååren/o
dreeff them för sigh til watning / och
Jacob gaff sigh tilkenna för henne ho

Bru

Brunnen/ lop hon hasteliga hem och sa-
te thet sinom Fader. Thens Midia-
nitiska Prestans siw Döttrar / woro ock
wäl waande til arbete/ Ty the kom-
mo och offte Watn och vpfylte Hoar-
na/ att the wille watna theras Faders
Fåår/Exod.2. Alla Israelitiska Jung-
frwr / som medh theras Föräldrom
wordo vthförde aff Egypten genom
Mosen/ the hulpo til att båra kläder
och andra kosteliga ting / som theras
Föräldrar hade bekommit och för-
werffuat i Egypten/ then ganska långa
wägen/ effter Gudz befalning/ ifrå E-
gypten/Exod.3. J skolen läggia Silff-
kar/och Guldkaar och kläder på edhra
Söner och Döttrar / etc. Exod. 32.
Står: Hwilka som woro förståndiga
Quinnor / the werkade medh theras
händer/och båro theras gerning fram/
af golt silke/ skarlakan/ roosenrödt och
hwitt silke / och hwilka Quinnor som

 kunde

kunde sådant arbete / och woro ther t
wilioge/ the werkade Getahåår. Lijk
så ståår thet om Tabea / Act 9 A
hon haffuer giordt och werkat mång
kläder. Thamar / ens wäldig K
nungs Dåtter/ Absolons Syster/tog
sielff en Deegh/ och knodade medh s
na Händer / för sins Broders Am
mons ögon / och kokade honom e
Moos / och hon togh then retten o
gaaff vp för honom. Thet måste h
jw haffua lärdt tilförenne. 2. Sam.1
Sammaledes warder scrifftit om A
lexandro Magno, att han haffu
wijst them Persiska Konungenom t
Kläder/som hans Moder och Syst
hade giordt och werkat honom me
theras Händer. Item / om then R
merska Keysaren Augusto, att h
lått sina Döttrar lära wåffwa/på th
om the wordo förarmade / att the ku
de än tå weta nära sigh. Lijka
s

[...]l ock Keysar Carolus Magnus haff-
[...] giordt.

X.

Then tiyonde Dygden heter
[T]ucht och Ärlighett / När een Menni-
[sk]a så regerar och twingar sina begär-
[lig]heeter / lustar och benägenheter / att
[in]gen merker annat aff hennes taal / ö-
[ghon] / gång och alla åthäffuor / än ett
[H]erta som fruchtar Gudh / haffuer
[D]ygd och Ärlighett kääre / och ther
[em]oot haatar alla odygder och lättfer-
[di]gheeter. Thenna Dygden är nå-
[go]rlunda affmålat i Treefaldighetz-
[bl]omster / eller fremmande färg / hwilka
[m]an kallar Violam Trinitatis, Tre-
[fal]dighetzblomster / Violam Iaceam,
[H]erbam Clavellatam. I. Ty
[th]etta blomstret haffuer vthi sām sina
[p]å Blaad / try slags Färgor / tu äre
[vi]olebrwna / tu hwijta / och ett gäldt /
[hwilket] betyder att Tuchten skal geffua sitt

 sken

Viola Trinitatis, Trefåldigheetsblomster.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

ien och fårga tilkenna / genom åthäff-
or ord och gerningar / om hon skal
vara fulkommen. Ty then är icke
uchtig / som haffuer ett förnufftigt
tal / och förhåller sigh doch dårliga
medh sinom åthäffuom / Klädebonat
och annor ting. Icke är heller then
uchtig / som haffuer ena ärliga Kläd-
ning / och geffuer doch sina inwertes o-
ticht medh skamligit taal och åthäffuor
tilkenna. II. Thenna Blomstren
re skickade såsom Torsmånats Fioler /
och haffua lååga grecnar och buskar /
Thet betyder / att Tuchten skal komma
öfuereens med ödmiwkheetenne / och
ingriipa henne vthi sigh / och hålla min-
re aff sigh / än aff andra: skal ock för-
ndra sig för andra / i tankom / ordom
och åthäffuom. III. Blomstren
begynna strax til att blomstras om
Våren / och låta see sigh heela Som-
maren igenom / in i Hösten / och the äre

 liwff-

liwffliga til att ſee: Thet betyder / att een vng Jungfrw eller Pijga/ ſkal ſtrax vthi ſina förſta åår hållas til tucht/ få kan hon ſedan ther vthi ööffua ſigh i ſin Jungfrwdom / ſå ock ſedan ther effter vthi ſitt Ächtenſkap / och huru wål thet klåder/ när een Pijga år tuchtig / thet weta wål alle / ſom haffua förſtånd.

IIII. Man ſåger/att thenna Blomſtren renſa bryſtet/ vthdrijffwa ſwetten når man dricker watnet/ſom år ther aff brändt/och låkia Skalb och Såår/ når the åre torkade/ och ſtrykas vppå medh Honung: Aleſå renſar ock thenna Dygden thens otuchtiga begårelſenes och benågenheetennes öffuerflödiga ſlem vthi ſkamlöös okyſk Hierta / hon vthdrijffuer ock then ſlemma ſwetten/ ſom år benågenheet til otucht / vthaff them/ſom åre diſtillerade genom Kårſ och Mootgång. Och om ſå wore/ att ſamma ſwett/ ginge vth genom Hiwde-

na/

na/ och giorde skaab/ skorff och klåådo/ thet är / när een Menniskia haffuer lå- tit intagha sigh aff högfärd/ låtferdig- heet/ äragirigheet / otuchtigom ordom och åthäffuom / så kunna alla sådana odygder och Laster/ genom thenna Dygdena affskaffade warda. Om thet är tilbörligit att vnga Jungfrwr och Pijgor äre tuchtige/thet är een där- ig fråga / Ty Naturen kan jw lära Jungfrwnne sådant / och wissa henne/ huru hon skal låta see inwertes tucht / genom vthwertes medel/ hwilka medel warda affdeelade i åthäffuom / ordom och gerningom. Hwad åthäffuorna tilkommer/lärer Salomon i Ordsprå- ken Cap. 4. Låt tina ögon see ret fram för sigh/och tijna ögnalock see rett fram för tigh. Lått tin Foot gåå lijka / så gåår tu wist / wijk hwarken på then höghra eller wenstra sydona. Och Isi- dorus lib 2. soliloqui. säger: Tina

åthåffuor skola wara årliga / Tijn be-
wägelse eenfåldig / tin gång skickelig/
vthan något som illa klåder / kåtia /
mootwilligheet/ståltheet/låtferdigheet/
skal ther vthi icke låta merkia sigh / Ty
på Kropsens åthåffuor kenner man sin-
net och aff Lekamens skickelse dömer
man om Menniskens förstånd/ tanckar
och fromheet. Så haffuer man ock
elies förmaningar nook stålta aff För-
äldrom och Scholamesterinnom/ huru
vnga Döttrar skola förhålla sigh sedige
och skickeliga. Men så mykit som
then vtwertes höffligheeten tilkommer/
wil iagh allena sättia några barna-
stycker til Lärdom/för små vnga Jung-
frwr /Döttrar och Scholapijgor : The
skole see glaadlynt och sedigt medh ögo-
nen/ The skole haffua ett slätt/ iämpnt
orynkiat Anne / en tillychtan Munn/
hålla halsen stilla / haffua ena sachta
åndadrächt / icke låta ögonen löpa hijt

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

ch tijt i Huffruudet/ och hwad annat så-
ant meera är til att achtas / i tuchti-
som ordom och gerningom / i klädebo-
nat/ i maat och dryck / i samtaal medh
andra Menniskior / i dantz / i baad och
Snipn / Ty thet kräffuer then vthwer-
tes tuchten och höffligheeten / att een
ung Piiga eller Jungfrw / i kammaren
kläder sigh allena strax hon står vp /
förr än hon kommer vth til Folket / att
hon medh tilbörligom ährligom kläde-
bonat skyler alla Lemmar / hwilka Na-
turen wil haffua skylta / och att hon
bäär sköna sijda kläder/ ther vthi all löß-
achtigheet/ letferdigheet och otucht kan
skyylas och warda förtagin/ och att hon
haffuer sådana klädadrecht/ som hennes
Slächt / Stånd och Jungfrwdom
höffues. Ther näst skola the ock öff-
wa sigh i tucht öffuer Bord medh goda
seder/ ther the äre hoos annat Folk til
gäst / eller i Bröllop / skole affbijda tij-

den/

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

den/ til thes the aff Werdinnan eller the Personer som ther til åre beståldte/ såttias i något rum hoos theras lijkar/ The skole ock bijda att få sigh maat/ til thes andra hederligare haffua begynt/ skole ock når något gått legges them före/ i förstonne tuchteliga affslååt/ och når man åndeliga biwder thet them/ skole the tuchteliga skåra ther litet aff/ och låggia thet andra för honom igen/ eller gestuat then Person som sitter ther nåst/ om hon år een Quinsperson/ och een hennes lijke/ skola litet och måtigt åta/ göra småå dryckiar/ når them warder något tildruckit och budit/ och fast the ån icke åre törstige/ skole the doch heller något litet smaakat/ ån aldeeles förneekat. Warder något ohöffueliga talat/ tå skole the låtas såsom förstode och hörde the thet icke. The skole åta thet som ligger för them/ etc. Såsom Syrach ganska sköönt påminner

hinner vngt Folk om Bordzseder
Cap. 31. När tu sitter wid ens rijk
Mans bord / så öpna icke tina käfftar /
och tenck icke här är nook til att äta /
vthan tenck / att ett argt öga är nijtskt/
Tagh icke til / aff alt thet tu seer / och
tagh icke thet som för honom i faatena
ligger/ vthan häldt tigh förnufftcliga i
alla stycker. Äät som en Menniskia
hwad för tigh är satt / och äät icke alt-
förmykit/ på thet man icke warder tigh
wreed / för tucht skul häldt tu först vp/
och war icke en omätteligin fråssare/ att
tu icke får ogunst. När tu sitter ibland
många/ så tagh icke tu först til. När
tu sitter hoos många/ så slå tu icke först
lösst/ til att geffua tigh i snack medh an-
drom/ men när tu haffuer något att vt-
retta medh någrom skal tu dock likwäl
wara tuchtig ther vthi/ hålla båda hän-
derna tilsamman/ see rett fram/ vplyff-
ta titt Huffuud / see akena medh tina
ögon

ögon på then person som tu talar medh/ och vträtta tina saak medh ringa ord/ och geff tuchtiga swaar. Tin röst och titt taal skal wara sachtmodigt måtteligit och behageligit. Tala ingom til/ vthan tu helsar honom tilförenne. Gaak ifrå ingom vthan tu welsigna honom först tilbörliga/ och om hostande/nyssande och gespande/kommer tigh vppå ibland Folket / tå wendt tigh lite bårt/ om tu kant/ eller håldt Näsadu ken för titt Ansichte etc. Sådane höffwiska Tucht/ skal tu ock haffua i Dans/ ty Dans är i sigh sielff icke lastandee / vthan är een lust och glädie/ när han går skickeliga til/ hwilkin Gudh sielff tilstadt haffuer sino Folke att bruka i tilgörligom tijdh/alleenast/att man dantzar tuchteliga / Ty såsom Athenæus säger lib 14. cap. 14. Dipnosophiston, Tucht och prydelse står wål all glädskap/dantz och lustigheet. Men thenna

Henna tuchten bör skee/ när Jungfrwr
ch vnga personer komma tilhopa om
Daghen/ och medh Öffuerheetennes
ch theras Föräldras samtycke vthi
ppenbara/ liwsa rum/ och i annat gåt
folcks närwarelse/såsom i Bröllop och
Gästabod/om the äre budne och kallade
her til/att the tå göra en ärligan tuch-
gan Dantz / i hwilkom the gåå sedigt
ram/hwar effter annan/vthan otilbör-
ga omslängning och andra ohöffuisk-
eeter: In summa / vnga Jungfrwr
ola öffua sigh i tucht hoos hwar Man
ch i all rum/i Sångenne/ i Hwsen/ på
Marknne/Gatonne/i Kyrkionne/ wid
Bordet/ i Baad/ och chwar the haffua
ågot beställa. Rom. 12. Winläggen
her om thet som ärligit är / in för
war Man. Och skola ther emoot
yy alla orsaker til otucht och ohöff-
iskheet/ och alt thet som haffuer ett
ndt sken/ som är vthi ett ondt slemt sel-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

skap/ andra Menniskiors otuchtiga åt-
häffuor/ slemt snack/ onyttigt samtaal/
högmodigan klädebonat / boolabreff /
boolawijsor/ ohöffwiska frågor/ gååtor
och äwentyr etc. som Christus befalar
Matth. 5. Om tit höghra öga är tigh
til förargelse/ så rijff thet vth/ och kasta
ifrå tigh / om tijn höghra hand är tigh
til förargelse/ så hugg henne aff och ka-
sta henne ifrå tigh / Thet är tigh bätre
att ett Ledamoot förderffuas än att
heela Kroppen kastas i Helwetes eeld.
Och här til höra nu alla tuchtige
Jungfrwrs Exempel / ther aff nijiom
wij nu sättia ett eller tw. Rebecca/
Genes. 24. tå hon gick vth på Marke-
na til att hemta watn/ gick hon aff Ha-
ran medh andra Borgaradöttrar / och
tå hon talade medh Eleasar/ gick hon icke
aleena medh honom öffuer eena sijda/
eller vthi ena wrååå/ vthan hon hade sij-
na Pijga hoos sigh/ som sågh och hörde
alt

alt thet som skedde emellan Eleasar och henne. Ty Texten säger / att Piigan lop strax åt Staden och sade thetta altsamman vthi hennes Moders Hwse. Så förmärker man ock intet aff hennes taal / som hon hade medh honom / vthan tucht och alla ärligheet / så ock sedan hon war Isaac tilsagd / och skulle nu dragha bårt til honom medh Mannenom och hans Tiänarom / tå foor hon icke aleena åstad / vthan hon hade sina Amma och några aff sina Piigor medh sigh / på thet ingen skulle mistenckia eller förtala henne. Hon haffuer ock / vthan alt twiffuel / skickat sigh wäl på heela reesonne / såsom ett wäl vptuchtat Barn / så att man haffuer icke märckt ett ord / eller några ohöffuiska åthäffuor aff henne. Såsom hon ock sedan bewiste sigh i Konung Abimelechs Hoff i Gerar / Genes. 27. Loths twå Döttrar / haffua förvthan twiffwel / wa-

rit vptuchtade aff theras Moder i tucht
och ärligheet / och haffua tagit sigh
waara för ondt selskap / och hållit sigh
inne/ och icke lupit wijdt vth i Werlden
na / effter the meente och sade / tå all
Mån i Sodoma wore omkomne/ at
ther wore nu inga flere Mån til på
Jordenne/ vthan theras Fader aleena.
Tå Pharaos Konungens Dåtter i E-
gypten wille twätta sigh vthan för
Slåtet/ gick hon icke aleena/giorde the
ey heller i någons vnger Swens när-
warelse/ vthan hon togh Frwger och
Jungfrwr/ och sina Pijgor medh sigh
til watnet. Exod. 2. Sara/ Raguels
Dåtter/ togh Gudh til Witne/att hon
hade aldrig hållit sigh til otuchtigt och
lösachtigt Folk. Tob. 8. 2. Maccab. 3.
ståår/att Jungfrwrne i Jerusalem gin-
go icke vth / förvthan nödsaak. Taci-
tus loffuar the Tyska Quinspersoner
sin tijdh / att the bewijste sich tuchtige

och

och kyska / sökte icke effter att see något samligit otuchtigt spel. Flere Exempel wiliom wij låta blijffua för kårtheetennes skul.

X I.

Nu fööker ordningen oss til then ålloffte Dygdena / som kallas Wenligheet / vthi hwilka andra flere Dygder begripas/som äre: Sachtmodigheet / Tålamodigheet/ Godwilioghet / Tiånstachtigheet etc. När een Menniskia håller wenskap medh hwar Man / och besynnerliga medh dygdesamminom fromom Menniskiom / gör ingom skaada medh wilia / är benågen til att tiåna hwar Man / haffuer tålamod medh andra Menniskiors feel och brister / låter sigh gerna medh androm försona och förlijka / låter stundom något aff sin rett falla/ är gerna wenlig i mangligit vmgånge och samqwemd / tar medh androm Menniskiom när

Amarantus purpureus, Floyelsblomster.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

heet sigh bör / geffuer goda wenliga swaar ifrå sigh / hörer wälwilieliga andra Menniskiors taal / och bewijsar sin goda benägna och huldasamma wilia i ordom / åthäffuom och gerningom. Thenna Dygdennes affmålning finner man i Floyelsblomster / eller Tusendskönablomster / som aff kärligheet kallas Flos amoris. I. Ty såsom thenna Blomstren för theras fagra skickelse och mörkbrwna färga / kallas Tusendsköön och Kärleksblomster: Altså bewijsar ock thenna Dygden sigh medh skickelse ordom och gerningom / att man kan icke annat / vthen moste wara sådanom wenligom Menniskiom huld / ther aff hon ock kallas Huldsaligheet. II. Såsom thenna Blomstren äre medh theras Krydde ganska lena att tagha vppå / såsom Flogel: Altså finner man i thenna Dygdenne intet annat än mildheet och sachmodig-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

heet emoot hwar man. III. Så
som thenna Blomstren/fast the än war
da törra / hwilkit doch långsamt skeer/
så behålla the doch theras liuffliga får-
ga och lenheet/therföre spara ock Jung-
frwgerne them in vppå Wintren/ när
alla andra Blomster äre bårta/ tå blö-
ta the them litet i Watn / och göra
Krantzar aff them/ therföre kallar man
them ock elies Amarantum purpu-
reum Altså kan man ock / när vnga
Menniskior wänia sigh til wenligheete-
na aff vngdom/ nyttia henne i win-
tren/ thet är/ niwta henne gått åt i ål-
derdomenom/ och ändoch thenna Dyg-
den är törr / thet är / hon haffuer mist
Tronnes ock thens helga Andes wät-
ska / så är hon doch behagelig / för sina
lenheet och liuffligheet skul/ besynnerli-
ga när man blöter henne i watn / thet
är/ när Folket genom korss och mot-
gång kommer så wijdt i ålderdomen/
att

tt the nu förstå/att man medh pockan=
r och oblijdheet intet gått vthretta kan
oos thenna wrånga ogudachtiga
Verldena. Och thetta är åter een
Jungfrw Dygd / hwilka the skole ööff=
a moot andra Menniskior / att the i
lla tucht och ärligheet haffua en sacht=
modigan anda/förvthan forwetenheet/
nykit flader och lätferdigheet/äre wen=
ge liufflige och huldsalige/ både emoot
remmande och kånda / och thet medh
rdom/åthäffuom och gerningom. Ty
Pijpor och Harpor lirda wäl / säger
Syrach 41. Cap. Men ett wenligit
nal bätre en the båden / Så ståår thet
ck ganska wäl / når een vng Pijga är
thi ärliga Christeliga saaker godwi=
og och tiånstachtig / besynnerliga e=
noot gammalt och skröpligit Folck/
Thet är ett tekn til ena besynnerliga
venligheet/ såsom man kan see vthi eff=
erföliande Exempel. Maria then

wel=

welsignada Jungfrwn/ tå hon besök
och kom til sina Frånka Elizabeth / h
sade hon henne på thet aldrawenligast
och förkunnade henne medh liwsligo
ordom then stoora hemligheetena / o
Messiæ Mandomsanammelse: O
effter hennes Fråncka war gammu
och ther til skröplig / såsom then th
war bleffuen fruchtsam / bewyste h
sigh tiänstachteliga emoot henne / o
bleeff ett fierdings åår hoos henne / o
tiänte henne/ Lucæ 1. Sedan haffu
hon ock sachtmodeliga med tålam
tagit wid thet frostiga kålda Herberg
i Bethlehem vthi Stallet och warit ti
fridz medh the fattiga Heerdar och th
eenfåldiga Bondafolket / som komm
om Nattena eller moot Morgonen ti
att see hennes lilla Barn och hon med
besynnerliga wålwiliogheet hörde ti
hwad thetta Folket sade för henne
Luc. 2. Hon haffuer ock sedan/ förvtha

twiff

iffuel/ hafft ett ganska liwffligit sam=
al medh the Wijsa aff Österlanden
then nyia Stiernan och hennes
födda lilla Son. Hon haffuer ock
hi Egypten offta tröstat och wenliga
at medh sinom trolofuada Man
oseph / när hon haffuer förmärkt nå=
a gråmmelse hoos honom för then
nga Landsflychtigheetena i fremmade
nd/ Matth. 2. Så haffuer hon ock
hi sin tåmliga ålder tiänt then unga
rwdenne i Cana / warit Moder och
örgångshustru / och försörgt Folket
edh maatredning / kookning/ baak=
ng/ frambäring och andra Hwsfor=
r. Johan.2. Rebecca haffuer ock wa=
een wenlig Pijga / som man kan
erkia aff hennes wenliga taal och
inftachtigheet emoot Eleasar/ Genes.
4. Ty tå han stood hoos Brunnen
h begårade dricka / sade hon til ho=
om: Drick min Herre / och böd sigh
til/

til / att wilia ock watna hans Came-
lar / hwilkit hon ock giorde. Vtha-
sådana vnga Pijgor warda framdel-
the retta hierteliga Tröstrinnor / nä
the komma i Ächtenskap / att the ä-
theras bedröffuadom Män een ögne-
lust och hiertanströst. Såsom Gud
sielff kallade Prophetens Hezechiels
Hustru / hans ögons lust / och een tröst
nödenne / Cap. 24. Syrach säger om
ena sådana Quinna / att hon förlänge-
sins Mans lijff / hon är honom een glä-
die / hon gör honom ett rooligt leffuer-
ne / Hon vpfriskar hans hierta / hon ä-
thet lustigaste och kästeligaste ting på
Jordenne / hon lijknas wid Soolena på
Himmelen / wid then klaara Lampan
på then heliga Liwsastaaken i Tem-
plet / wid the gyldenne Stolpar på
Silffuerfötter Syrach 26.

Eff-

Ocimum Gariophyllatum, Någelbasilicor.

XII.

Effter thenna Wenligheete-

a fölier nu Barmhertigheet / att een Menniskia bekymrar sigh om andras/ eSynnerliga om fromma och gudfruchs-ga Menniskiors olycka / och haffuer

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

ena hierteliga medynkosamheet öffuer them/ och tencker på medel och wägar til att hielpa them. Wid thenne Dygdena lijknas Negelbasilika icke orettteliga/ hwilka man kallar Ocimum Gariophyllatum, och man äl- skar henne i Kryddegården/ att brwka henne til Krantzar och andra ting.

I. Ty ändoch thetta Kryddet haff- uer små och smaala blaad/ doch lochtar thet ganska wäl/ lijka som Någlika- blomster: Altså geffuer een hierteligh medynkosamheet ena herliga lucht och ett gått Nampn ifrå sigh/ Och barm- hertige Menniskior behaga Gudi så wäl/ att han achtar them meera och bättre än the Offer/ som han sielffuer haffuer befalat/ som scriffuit ståår: Jagh haffuer lust til Barmhertigheet och icke til Offer/ Matth. 9. besynner- liga när hon är vthi them/ som haffua Gudz retta kundskap/ och äre omwende til

til Gudh. II. Såsom Basiliker
begynna först nedan til / och blomstras
så alt vpåt medh hwijta blomster: Alt-
så bewijsar Barmhertigheeten sigh al-
raförst emoot them / som äre nåst i
Slächtenne / och wid Rootena / emoot
Fader och Moder / Systrar och Brö-
der / Fränder och Fränkor / och sidan jw
längre jw wijdare. Sammaledes
ock emoot them som icke äre i Slächt
medh them / vthan okende / och offta e-
moot theras Fiendar / når the äre stad-
de i stoora nödh och ålendheet.
III. Såsom Basilica däppat i Å-
ttickia och ther vppå lochtat / hielper e-
moot wanmechtigheet och beswimmel-
se / och sudin medh Oxatunga ört och
druckin / hielper emoot bedröffwelse och
fantasior / och når hon lägges vppå / tiä-
ner hon emoot ögonens hetta: Altså
ock / når man bewijsar them wanmech-
tigom nödståltom och bedröffwadom

barmhertigheet vthi theras nödh o[illegible]
sårg/ tå tröstas och vpråttas the igen
besynnerliga når stoore/ myndige o[illegible]
mechtige thet göra. Så dragher o[illegible]
then helige Ande/når han werkar the[illegible]
na Dygdena i Menniskione / vth[illegible]
thens nijdiskas/ affwundstwkas o[illegible]
heindgirigas ögon och Hierta alla[illegible]
wreedennes och grymheetennes hett[illegible]
Men thet år icke aff nödenne/ att ma[illegible]
medh förmaningar / befalningar o[illegible]
Sententier mykit drijffuer och råd[illegible]
Jungfrwr til thenna Dygdena / T[illegible]
Quinspersoner åre aff Naturen the[illegible]
til skickade och informerade som So[illegible]
phocles såger: Quinspersoner å[illegible]
aff Naturen mykit benågne til barm[illegible]
hertigheet. Och Jeremias i sinn[illegible]
Klagawijso Cap.4. Kallar them th[illegible]
barmhertigaste Quinnor. Så såge[illegible]
ock Paulus almenneliga til alla Christ[illegible]
na Rom. 12. Gråten medh them son[illegible]
gråta

gråta. Wij wiliom aleena settia ett
ller tw Exempel här om. Tå Pha=
aos Dåtter fan thet lilla Barnet/ och
örde thet gråta i wassanom wid Alff=
rena/ säger Texten/ att hon ynkade
igh ther öffuer/ och sade: Ah/ thet är
tt aff the Hebreiska Barnen/ Exod. 2.
Maria/ Christi Moder förbarmade
igh mykit öffuer the fattiga vnga äch=
a Folken/ Brwd och Brwdgumma i
ana/ tå Wijnet begynte fattas/ och
fruchtade/ att the skulle ståå medh
ammene för Gästerna/ och beflijtade
igh ther om/ att the måtte få hielp aff
ennes Son/ och baad för them att han
som en Alzmechtiger HErre öffuer
l Creatur wille ther til hielpa/ Joh. 2.
Martha och Maria/ både Lazari Sy=
rar i Bethania/ woro hierteliga och
sorliga bedröffuade öffuer theras kä=
a Broders dödeliga affgång/ så att
e medh theras grååt kommo ock

Christum til att grämma sigh. Joh.11
Tå Antiochus drog genom Jerusa-
lem/the Israeliters Land.1.Maccab.1
och hade ynkeliga hållit hws ther inne
tå står ther / att Jungfrwrne Judar-
nas Döttrar iämrade sigh swårliga och
sågo ynkeliga vth/i samma almenneli-
ga bedröffuelse. Genes. 37. står att Ja-
cobs Döttrar stodo vp/och tröstade the-
ras Fader / ther han gremmade sigh
öffuer alla måtta öffuer sin Son Jo-
seph / then han hade mist. Mosis
Syster/ Exod.2. hade ena hiertans in-
nerliga medynkosamheet öffwer sin lil-
la Broder / som war nåyliga ett fier-
dings åår gammal / och wardt bortlag-
der i Röökistona aff sinne Moder och
satter i Alffwena / så att hon kunde icke
gåå ther ifrå / vthan moste fierran ifrå
see til huru medh Barnena wille gåå.
The Israelitiska Jungfrwr haffua åår-
liga fyra dagar gångit bort til att be-
gråta

gråta Jepthæ Dåtter / hwilka Fadren hade offrat för ett Löffte skul / som han hade giordt HERranom. Såsom ock hennes Leeksystrar Jungfrwrne i Mispa hade giordt för hennes dödh / och gångit bort vppå Bergen medh henne / och begråtit hennes Jungfrwdom. Judic. 11. Dauid förmanar alla Jungfrwr i sinne Sorgawijso / som han giorde öffuer Konung Sauls Dödh. 2. Samuel 1. Och besynnerliga them som woro vthi then Konungsliga Frwstuffuunne / att the skulle hielpa til och söria öffuer theras Konung: J Döttrar aff Jsrael gråten öffuer Saul / then edher klädde medh roosenfärga i fråselighet / och prydde edher medh gyllene Klenodier på edhra Kläder.

XIII.

Then tråttonde Jungfrwdygden är Verecundia Blygsamheet / när een Menniskia fruchtar sigh före

 ett

Rosa, Roosor.

ett ondt Nampn och rychte/ och therföre skyyr vppenbara Synder/ och ther emoot aff rådzla för Gudz wreede och ett ondt samwet/ Så ock för ärligit Folck skul att hon må retteliga kunna döma om en annan/effter som han förhåller

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

håller sigh wål eller illa/håller alla sina
begerligheeter och lustar i twång/ ther
medh hon medh taal/åthäffuor och hee-
la Lekamen altså förhåller sigh/ att thet
kommer öffuereens medh Naturen/
medh retta Förnufft/ och såsom Perso-
nernes och rumsens omstendigheeter
thet kräffia. Thenna Dygden lijk-
nas wid Roosor/hwilka hwar man wål
kenner. I. Ty såsom Roosor wäxa
aff enne hwassa / taggiga green / och
haffua doch inga taggiga hwasheet v-
thi sigh/ vthan medh theras sköönheet
och liwffliga lucht pryda Törnabus-
kan / och göra honom behageligan:
Altså är thenna Dygden een Naturlig
benägenheet / som kommer fulla aff e-
nom syndigom Natur och hierta/ then
ther genom Syndena stinger och sar-
gar samwetet/Men hon föörer doch in-
ga Synd eller Samwetzens sargelse
medh sigh/ vthan mykit meera pryder
then

then förderffuada Menniskiona/ i hwi
ka hon är / och gör henne hoos Folk
behageliga och föörer henne i ynnest
som Syrach säger Cap. 32. Tordö
haffuer stooran Liungeeld / Blygd gö
stoora ynnest. II. Såsom Rooso
äre ett aff the alraskönesta Blomstren
och skola medh retta sättnas fram fö
många andra / hwilka/ när the ward
brwkada til Krantzar / stå the vngon
Jungfrwm bäst / fram för alt anna
gammalt Folck / och smyckia skööna
Hwffuud aldrabäst: Altså är ock Bly
samheeten een aff the förnemligasta o
liuffligasta Dygder / och vngom Men
niskiom een herlig prydning och smycke
som Demades säger hoos Stobæum
Pudor in muliere, est arx pulchritu
dinis. Blygsamheeten i enne Quin
no/ är then aldraherligaste sköönheeten
Och fast än een Jungfrw håller sigh
elies vthwertes wäl / så är hon doch

vthan

han Blygsamheetenne intet achtan-
s. Man kräffuer ock thenna Dyg-
na aff vngo Folke / ändoch hon skulle
wara i them gamlom. Såsom
mbrosius här om säger lib. de offi-
s cap. 19. Ändoch Blygsamheeten
der wäl på hwars och eens persons
ner / tijdh och rum / så skal hon doch
ramäst bewijsa sigh i vngom vp-
xandom Menniskiom/ Ty såsom en
onstrijker Mestare kan bätre göra sitt
Berck / när Materian ther til wäl
cker sigh. Altså vthdrifter Blyg-
mheeten aldraherligast i enom vn-
m skönom Lekamen. III. Så-
n Roosenwatn fördrijffuer fläckiar /
gormar och maslor/gör Hwdena le-
och släta/ stillar flotan i ögonen/
r en ther medh twättar sigh/och Roo-
r medh andra kölande Krydder tiäna
moot okyskheet/ men om the stötas och
gias vppå/ hielpa the emoot hettiga

Såår/

Såår/Brandskada och then wilda E
den: Altså fördrijffuer ock thenna Dy
den/ thens medfödda odygdennes flå
kiar och maslor / gör then grooffu
Bomdablygslen något subtideligar
att sådana Folck warda något höffu
skare/ och affwäår synennes otuchtig
flotta i vngom Menniskiom / som är
vppenbara horerij / skamliga ord o
åthäffnor / och vthsläcker alla inwerte
brunst/ otuchtigheet / olagligan kärlee
och lösachtigheet. Ther om tala
Bernhardus ganska wål super Cant
ca Sermo. 86. Blygsamheeten o
Mätigheeten äre Systrar tilhoopa
säger han/ och ther är intet båtre tek
til Eenfaldigheetena / intet yppare wit
nesbyrd til Oskyldigheetena/ingen klaa
rare Lampa och Lychta til Hiertan
kyskheet/ ån Blygsamheeten/ Ther ka
ock intet ohöffligit och oärligit så be
håndigt infästas i Hiertat/ hon år stra
the

ther effter och vthrootar thet / Men nu
schöffues ock här icke mykin förma-
ning och pådrijffuelse/Ty thenna Dyg-
den är någorlunda Naturlig i Quins-
personer/och yttrar sigh strax vthi hwij-
ka Personer medh rödnaden i theras
Ansichte/ som åre aff goda Aart / och
ther någor godh förhopning är / Röd-
naden är Blygheetennes nästa Send-
ningabod/icke aleena när the åre ibland
Folck/ vthan ock tå the åre aleena / Ty
itt ärligit mood blyies ock för sinne
egna Siäl och Samwet/ för Gudi ock
them heligom Änglom/när thet haffuer
welet göra något slemt och ohöwiskt/
eller ock för Naturen skul måste görat/
ast än ther är ingen leffuandes Men-
niskia hoos / Therföre haffua ock Hed-
niske Jungfrwr mykit beflijtat sigh om
thenna Dygdena. Valerius Maxi-
mus scriffuer lib. 2. Hoos the gamla
Romare haffuer warit een sådan Blyg-

 samheet/

samheet/ att Föräldrarne haffua ich baadat medh sina egna Söner och Dö-trar/ när the haffua begynt ward Manwuxne/ ey heller Mågen medh si-nom Swäär/ ey heller Sonahustru medh sinne Swäära/aleena förSkyll-skapens och Swågerskapens skul/ hwil-ka the så högt haffua ärat/såsom thera Gudar/ och haffua hällit thet för en stoora skam och synd/ att affkläda och blätta sigh för them. Polyxena thens Troianiska Konungens Priam Dåtter/ een öffuerwth sköön Jungfru och Fröyken/ berömmes aff Euripide mykit för sina Dygder skul/ Ty tå Achilles stridde moot Staaden Tro-iam, wardt hon honom en tijdh i be-gynnelsen wijst/ fierran ifrå/ Tå fick Achilles så stooran wilia til henne/ at han låt tilbiwda hennes Fader Priamo om han wille geffwa honom thenna sin Dåtter til Hustru/ tå wille han göra

ed medh Staadenom/ The Troianer
lsade honom thet listeliga/ Tå nu
Achilles wardt inlåtin i Staaden/ til
t göra Förbund medh them/ haffuer
aris oförwarandes baak til skuttit ho-
om igenom medh en Pijl. Tå han nu
noste döö/ haffuer han begärat aff si-
om Krigsöffuersta/ att när the wunne
Staaden Troia medh Krijg/ tå skulle
e fööra thenna Polyxenam vppå
ans Graaff/ och offra henne thär.
hwilkit ock Pyrrhus sedan giorde/ och
man föörde thenna vnga Jungfrw-
a på Achillis Graaff/ och wille halz-
ugga henne/ befruchtade hon/ när hon
ulle nedh dödh/ att hennes been/ eller
ågot aff hennes Lekamen skulle blät-
s/ haffuer för then skul tå hon föll vp-
å Knää/ hållit sin Kiortil medh båda
änder tilhoopa kring om sigh.
Aristotelis Dätter wardt en tiidh frå-
at/ hwilkin färga hon meente wara

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

then skönesta på vnga Pijgor? Tå swa-
rade hon förståndeliga: Then som ee-
får aff höffuiska Blygsamheet. Sam-
maledes lääs man om Rebecca/att hon
haffuer warit Blygsam/ Ty tå hon
drogh medh Eleasar aff Mesopotamia
til Canaans Land/ och nu aff honom
förnam/att hennes Brwdgumme kom
emoot henne fierran ifrå/blygdes hon
och togh sina Kåpa och skylte sigh ther
medh. Genes. 24.

XIV.

Then fiortonde Jungfrw-
dygden är/ Kropsens Reenligheet/ att
een vng Pijga håller sigh renliga medh
twätning/ medh ärliga Klådning och
tilbörligit smycke/ så att hon på then
ena sijdan skyyr högferdena/ på then
andra skittinheetena. Här wid lijk-
nom wij Indianiska eller Turkiska
Näglikor/ Gariophyllos Indos, hwil-
ka somlige nempna Studentablomster.

Th

Gariophylli Indici, Jndianiska Neglikor.

Ty såsom thenna Någlikor båra
na guldgola Blomster / såsom goldt
armesin Flogel / ther vppå man seer
intet orcent: Altså står thet öffuer=
h wål / att vnga Jungfrwr och Pij=
r hålla theras naturliga skôna fårga

 wid

wid macht medh twåtning och tåmliga Klådning/ i tilbörliga reenligheet/ förvthan skittinheet / besynnerliga the som åre födde aff höga och ådla Slächt.

II. Såsom thenna Blomstren thesse klaarare och liwffligare skijna/ medan the åre alt igenom fulla / besatte medh otaliga många sköna blaad: Altså ståår ett skönt smycke och een kostelig prydning enne Jungfrw / som år vng/ fyllig och starck/ mykit båtre / ån enne gamla skrynckiada / torra och magra. Ty Kåcken och köttet/ en wandrare och en iempner wågh/ Gåstabod och lustigheet/ een skööň Klådning/ och een vng/ fager/hwijt och fyllig Menniskia/ skicka sigh båst tilhoopa. III. Åndoch Roosor haffua ett liwffligit anseende och stoora krafft / så fylla doch thenna Blomstren them meniga Man meera ögonen / för theras stoorheet / lustiga skickelse/forma och fårga: Altså ock ån doch

doch een blygsam Jungfrw är ett ädelt Klenod/ och mykit gäller hoos förstån- digt ärligit Folck/så fyller doch Ansich- tens skööhheet / Guldkädior / Flogels och Silkes Kläder och limsfärgiga Kiortlar/Werldennes Barnom ögo- nen/thet är/The sköna och wäl vthsmy- kiada Pijgor/ haffua doch föregången hoos the vnga Werldennes Barn/som scriffuit ståår/ Gen. 6. Att Gudz Sö- ner sågo effter Menniskiors Döttrar/ att the woro skööna. IIII. Sås- som man icke sätter thenna Blomstren heela wid Krantzen / ty medan the äre så stoora / tå wanskapade the honom meera/än the prydden/vthan man vth- plockar Blaaden/och sätter ett eller try tilhoopa: Altså ock/ ändoch man skal pryda sigh och hålla sigh reen / moste man doch icke på en tijd inköpa alt smycke / som man seer / och bäära thet på halzen/Ty ther igenom worde my-

kit smycke wanskapat / som wål skickar sigh elies / och år medh sinne högferd een styggelse i årliga Menniskiors åsyn/ vthan man skal retta sigh effter sitt Stånd och effter Pungen / och köpa thet ena effter thet andra. V. Såsom thenna Blomstren/ehuru sköna the åre/doch icke kunna fördölia theras onda lucht i Stiålkarna och blaaden: Altså wil Gudh/att sköna Pijgor vthi theras Lekamens prydelse/ skole tenckia tilbaaka och besinna/ hwadan the åre komne / hwad the åre / och hwadh the skole warda/att the åre icke annat ån en Jordklimp/ och en illa lochtande Matkasåck/ och skole för then skul skyy hogmodigt smycke. Och att man icke må tenckia / lijka som wille man hielpa til att försware pråål/öffuerflödigheet och hogmood/och göra ena Dygd ther aff/ tå skal man weta och merkia thenna efterföliande Reglar. 1. Att smyckia

och

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

och pryda sigh/ kröna sigh/ twåå sigh och hålla sigh reenan / är icke alleena ingen Synd / vthan är een vthwertes Dygd/ hwilka Gudh kommer ärliga hogh vthi sitt Ord/ och ther om wij haffuom många befalningar / Ecclesiastes Salom. 9. Cap. Låt tina kläder altijd wara hwijta och låt icke fattas salua vppå tit Huffuud. Rom. 13. Foren köttet. 1. Timoth. 2. Jagh wil att Quinnorne skole kläda sigh i höffligom klädebonat/ medh blyghsamheet/ och kyskheet. Proverb. 31. Ther Salomon roosar ena dygdesamma Quinna/ prijsar han henne ock så för thenna reenligheetena / hwitt Silcke och Purpur är hennes Klädning/ Hennes prydning är att hon är reenlig och flitig. Genes. 24. Warder Rebeccæ smycke ärliga ihogkommit/ tå Abrahams Tiänare förärade henne medh ett gyllene Annespånne/ hwilkit haffuer warit/ förvthan

vthan alt twiffuel / ett besynnerligit skönt smycke hoos the Cananeiska Jungfrwrna / och medh tw Armband på hennes Händer / som wogo tiya Siklar Guld. Ther ståår ock Jer. 2. att Gudh säger sielff / Förgäter doch icke een Jungfrw sina prydelse / ey heller een Brwd sitt Hussfwudsmycke.

Hezech. 16. ther Gud wil förtälia sina welgerningar/ som han haffuer bewijst Jerusalem och Judomen / beskriffuer han them vthi een wäl beprydd Jungfrws Lijknelse / och säger : Jagh twådde tigh aff tinom Blood / och smorde tigh medh Balsam / och klädde tigh medh stickada kläder / och drogh sköna skoor vppå tigh/ Jagh gaaff tigh sköna kläder/ och gaaff tigh Silkesdook/och pryde tigh medh Klenodier / och laade Smijde vppå tina Armar/och Kädior om tin Halz / och gaaff tigh ett Änne-spänne i titt Änne / och Örnaringar i

tijn

ijn Öron/ och ena sköna Kroona. Summa tu bleefst beprydd/med Guld och Silffuer/ och beklädd medh bästa ijnkläde/Silke och stickat werk. Än och thetta smyket moste altsaman andeliga förstås/ så hade Gudh doch icke agt sigh thet sielffuom til/ att han hade så smyckiat them/ om thet hade icke warit honom behageligit/ att man håller sigh reenliga och wäl medh sina kläder. 2. Doch skal och måste man hålla en åtskildnat emellan Stånderna/ och hwar och en bör smyckia och kläda sigh effter sit Stånd/ På thet ingen Oordning och förargelse/förachtelse/ nije/ hemligit haat/awund/vpror och mord ther aff följer ibland Stånderna/ såsom förfarenheeten stundom uthwijsar. Keysare och Konunga Döttrar haffua medh retta föregången uthi smycke/ att the bära thet aldraherligasta och kosteligasta. Näst effter

them

them följer Förstars Stånd / seda
Greeffuars/Frijherrars/ Riddares o
Adelmåns Stånd/ ther inne altijd b
hållas een retmätig proportion, me
drächt / klädning och smycke / efft
hwart och ett Stånds högheet o
wyrdigheet. Sammaledes bör th
ock skee vthi Borgerligit Stånd/ efft
som hwar och een Christelig Jungfr
är FödD / antingen hon är ens Andel
Mans / eller een annar Borga
Dåtter/ ther effter skal hon ock renlig
hålla sigh medh kläder och smyck
Geffue Gudh att then Christeliga Ö
uerheeten icke aleena vpråttade ena g
da Ordning öffuer heela Rijket/ vtha
ock medh stoort alwar hölle ther öffue
förvthan något anseende til persone
wisseliga kunde Christelige Föräldr
medh bätre samwet och båtnat i ther
Hwshåldning vpföda theras Dötra
och komma them til åhra. Thenna å

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

kildnaden finner man 2. Samuel. 13. her scriffuit ståår om Thamar Dauids Dåtter / att hon haffuer hafft vppå sigh en skönan brokotan eller besattan Kiortil / såsom ock alla Konunga Dötrar på then tijden plågade haffua / så länge the woro Jungfrwr. Ther aff kan man förnimma / att aleena Konungars Dötrar / för alla andra som woro i lägre Stånd / haffua hafft brokota Kiortlar / eller Kläder medh åtskilieliga färga. 3. Medh Klädning och klädebonat skole Jungfrwr och Pijgor skicka sigh effter tijden / Ty hwart och ett ting haffuer sin tijdh / säger then wijse Predicaren Salomon: Cap. 3. Plantera / byggia / gråta / lee / klaga / dantza / hwart och ett haffuer sin tijdh / Therföre wille thet icke skicka sigh / att Jungfrwr vthan åtskildnat wilia alla dagar smyckia och kröna sigh. På Högtijdzdagar och Söndagar skole the

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

reenliga komma til Kyrkia/ock smycki-
sigh/ såsom ock Israeliterne/ Exod. 19
måste twätta theras kläder / och helg
sigh/ tå the wille gåå fram för Gud
wid Sinai Bärg / och höra Lagen
Men på Söknadagarna eller Arbet
dagarna är thet icke aff nödenne/ Ty t
haffuer hwar och en sitt arbete til a
göra / att man icke kan sköta sådan
smyckning / Altså ock när man warde
budin til Bröllop / til Fadderskap/ oc
ärliga Gästabod / eller tå een alme
Landzfrögd warder vthropat/ så är the
rett och tilbörligit / att hwar och e
smycker sigh effter sitt Stånd / Me
wilia sådant göra tå tijden kräffuer/ a
man skal söria / såsom vthi sina Förål
drars och goda Weners siwkdom oc
dödh / eller vthi almenna Landznödh
thet wore icke aleena dårligit/vthan o
ett tekn til ett obarmhertigt / och säker
hierta emoot Gudz befalning: Gråte

med

medh them som gråta. 4. Jungfrwr
skole skicka sigh medh theras klåder och
vthwertes smycke / effter theras Faders
landz brwk och årliga seder / och låta
the nyia Munstren fara / som vthlåndi-
ske och fremmande Folck båra / ther inne
r ett stoort feel i Tyssland i thenna
dagh / ther wij doch finnom hoos Hed-
nisk Folck / att the hålla ett lijka sått vthi
theras Land / och såttia icke theras För-
ldrars dråcht och munster medh klåd-
ning tilbaaka / eller ther wid skåmmas /
och ån vppå then tijden / tå the haffua
något til att bestella i fremmande Land.

. Man skal brwka måtteligheet i
låder / och icke båra förmykit smycke
vppå sigh / på thet man i ekrom skönom
vtsmyckiadom lekamen / må ock merkia
hiertans inwertes smyckie / som står
vthi Gudz retta fruchtan och i Christe-
liga ödmiukt / Ty åndoch hwario
Stånde bör sitt smycke / så bör thet doch

hållas medh sådana måtteligheet / at
wij achtom att ståltheeten och högfär
den som är i oss / icke sythdrijffuer öd
miukhena / hwarföre ock then helig
Scrifft/når hon wil tala om Konung
Dötrars herliga smycke / tå inmänge
hon ock Hårbånd och Linkläder. Sa
haffuer ock HErren Gudh sielff giord
wåra första Moder Evæ en Kiortil af
skin/hwilkin haffuer warit henne een är
lig klädning och godh nook / Genes.3
Och ändoch then ena moste för sit
Stånd skul bära ett kästeligare smyck
än then andra/ så skal doch hennes hier
ta icke hengia ther wid / vthan tuchten
blygsamheeten / ödmiwkheeten emoo
ringare personer/skal lysa igenom smyc
ket/såsom man lääs om Esther och Ju
dith. Och att här vthi hölles måtte
ligheet/haffua the gamle Romare haff
legem Appiam, ther inne war alwar
liga budit / att ingen / ehuru rijk hon

wore

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

wore / skullet bära öffuer ett lood Guld
sit smycke. The Spartaner tilstad=
de aleenast them vppenbarom otuchti=
gom Säckiom och Horom / att the
måtte brwka stoort och öffuerflödigt
smycke / wille ther medh göra theras är=
ligom Hustrum och Döttrom ena
fråmielse / och beweeka them til mätteli=
ga prydning. När Jungfrwr nu be=
denckia och brwka thenna Reglorna i
theras smycke / och ther hoos hålla sigh
renliga i twättande / baadande / ombin=
dande och flättande / att skittinheeten
warder förtagin / så är man wäl til
fridz medh them.

XV.

Nu följer then femtonde

Dygden / Måtigheet och Nychterheet / När een Menniskia håller sådana måtte medh sinne begärelse och lusta i Maat och Dryck / att Böönen och hennes dagliga arbete i sinne kallelse icke war=

Ruta hortensis, Rutan.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

er förhindrat på then ena sijdan medh
ropsens öffuerflödiga ladning / och att
helsan och roon vppå then andra sijdan
icke warder förstörat genom förmykin
hunger/ såsom wij kunnon ytterligare
se i thenna Dygdennes application
medh then ädla RVTAN. I. Ty
såsom man moste såå Rutan i Wåå-
rennes första begynnelse / tå Dagh och
Natt äre lijka långa/ att hon thes bätre
må komma vp och wäxa : Altså/ moste
och Barnen wänias til thenna Dygde-
na aff vngdom / förr än the lära kenna
Werldennes wellust och kråseligheet/
och man moste icke tilstädia them för-
mykna brwkfyllan. II. Såsom
Rutan wäxer gemeenliga bätre i sool-
skijn och i torra rum/än när hon ståår i
feeta och weskafulla Jord/och hon kom-
mer sigh än tå bätre före / när man
ströör Lwtaska ther vthi : Altså bewij-
sar ock thenna Dygden sigh hoos fat-

tiga nödtörfftiga Menniskior / som ick
haffua mykit öffuerflödigt til att tåra,
och the ther kenna mootgångens och
förföljelsens hetta / Såsom ock thens
skarpa Korssens och Siwkdomens
Aska/geffuer mesta orsaakena til att be
wijsa thenna Dygdena / Ther elies
twart emoot werldz rijkedoms kåtia,
wålluft och herligheet/vpäggia och reet
ta til dagliga bwckfyllan. III. Så-
som Rwtan behåller them wid lijffuet/
som haffua fått förgifft i sigh / och om
man åter henne tilförenne/tå affwender
hon Huggormars och Snokars för-
gifft (therföre når Wiselen eller Lekat-
ten wil strijda moot Huggormen / tå
sterker han sigh tilförenne medh Rwta)
hon fördrijffuer ock Huggormar och
Paddor/Therföre planterar man hen-
ne hoos Saluian / vnder hwilka the e-
lies gerna boo / Hon tiåner ock emoot
Fallande sott/ och skerper synena: Altså
för-

örlänger ock Nychterheeten enom sitt
lijff och förtärer många Siwkdomar/
ortdrijffuer Dieffuulen then gamla
ormen/ som Christus säger Matt. 17.
Thetta slags Diefflar gåår icke vth/
than medh böön och fasto. Hon be-
varar ock Menniskiona för förtaal och
tt ondt rychte/ Hon tiäner ock så emoot
Dryckenskaps fallande Sott/ och e-
moot förarmelse i ålderdomenom/ och
hwilkin som äter thenna Rwtan/ thet
r/ håller sigh i späkt måtigheet och
nychterheet/ han kan bekomma ett
farpsinnigt förstånd/wi sdom/konst och
tt gått minne. Här til förmanas
u alle Menniskior/ besynnerliga vngt
folck och Jungfrwr/ icke aleena aff
elffua Menniskiones Natur/ som lå-
er sigh medh litet nöya/ vthan ock aff
Gudomeliga och Menniskeliga scriff-
er. 1. Petri 5. Waren nychtre och
vaaken/ ty edher Fiende Dieffuulen
gåår

gåår omkring såsom ett rytande Leyon sökiandes hwem han vpslwka kan 1. Timoth. 3. Hustrurne skole wara år lige/nychtre/troogne i all ting. Syrac 38. Cap. Öffuerfyll tigh icke medh a lahanda wälsmaakande maat/ T hwilkin som måtteliga äter/ han leffue thes längre. Altså haffua Patriar chernes Barn för Syndfloodena/ v than twiffuel/förhållit sigh nychtert oc måtigt/ såsom man kan merkia aff the ras långa leffuerne/ och aff annat mee ra/att the haffua haffe theras föda alee na aff Kryдder/ Örter/ Fruchter oc Watn/ och hållit sigh ifrå Köttätande hwilkit wardt them aldraförst effte Syndfloodena tilstadt/ Genes.9. Så som the ock icke haffua hafft eller druc kit Wijn. Jeremias vthi thet 35 Capitel/ prijsar the Rechabitiska Dö trar och Quinnor/ och säger/ att th haffua icke druckit något Wijn i alle

theras

theras Lijffzdagar / medan theras Fa-
der och Faderfader hade begärat thet
af them i theras ytersta / ock tå man
hafft wille nödga them och sättia them
Wijnet före/så kunde doch ingen öffuer-
tala them ther til. Gellius scriffuer
libro 10. cap. 23. att the gamle/ som
haffua för honom scriffuit om thens
Romerska Folckseens maat och klädebo-
nat/the kungöra/att thet Romerska och
Italianiska Quinfolket / haffua i alla
theras lijffzdagar hållit sigh ifrå Wijn-
drickande / och att thet haffuer warit
förordnat / när the kommo til theras
Slächt och Wäner/ eller Wenerne til
them/ haffua the kyst hwar annan/ om
the tå hade druckit något Wijn/ wordo
the rögde aff lochtenne och andanom/
lijkasom ock Valerius Maximus ther
om scriffuer lib. 2. Theslikes wil
man ock säya om the Syriska och Per-
siska Quinspersoner/att the hålla sigh i

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

thenna dagh ifrå Wijn. Men ånd
dricka Wijn år ingen synd för Gudi,
warder doch måtigheeten och affhål
sen ifrå öffuerflödigheetenne här i
loffuat / och wårom Jungfrwm fö
scriffuin til att efterfölia.

XVI.

Then sextonde Dygden /

Jungfrwliga Kyskheet / når een M
niskia / som år vthan Ächtenskap / hål
sigh reen inwertes och vtwertes til Kr
och Siål / förvthan några besmitte
och beblandelse medh androm / och
than vpäggelse til lusta. Hwilk
Dygd lijknar sigh ganska skönt me
then ädla Rosmarijn / then hwar m
wål kenner. I. Ty / såsom R
marijn geffuer ena starka liwffli
lucht ifrå sigh / och pryder Jungfrw
Krantzar wål / Therföre hålla the
mykit aff henne: Altså föörer ock ky
heeten på honom / som i henne öeffw

sig

Rosmarinus Coronaria, Rosmarijn.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

sigh/ ett ganska herligit Nampn och e
stoort loff / och pryder vnga Swenc
och Jungfrwr öffuervth wål/som Si
rach såger Cap. 26. Ingen ting år k
rare på Jordenne ån een tuchtig Quin
na / och intet kosteligare ån een ky
Quinna. Een deyelig Quinna the
ther from år / hon år såsom een klar
Lampa på them heliga Liwsastak
nom. Och then Hedningen Bacchy
lides såger: Såsom når eens Men
niskos belåte haffuer intet Huffuud/ e
ler Ansichte / så år intet liwffligit p
heela Kroppen / lijka så år thet ock/ n
ingen kyskheetz loff år i enne Menniski
så achtar man henne alzintet / fast h
ån elies haffuer goda årliga seder.

II. Såsom Rosmarijn / fast hon
år wordin torr/behåller hon likwål sin
fårga och lucht : Altså ock/fast ån kys
heeten år i enne Hedniska Jungfrw/so
icke haffuer thens helige Andes o

Tron

Cronnes musik och krafft/så är hon doch prydd och loff wärd effter sitt mått/ som Hedningarnas Loff och Exempel thwijsa. III. Såsom Rosmajn wexer aldraskönast i Soolenne/ och blomstras twå reesor om åäret/ om Wåären och Höften: Alleså hwar rett kyskheet är i enne Menniskio/ tå låter hon aldramest see sigh i enne Menniskio/ i glädines och wällustenes tijdh/ när man haffuer alt öffuert nook/ och leffuer i glädie. Är een Menniskia kysk/ thet kan man tå wäl merkia/ Ty skörachtiga otuchtiga Hierta kunna icke dölia heras okyskheet/ Ty när thet gåår oss effter wårt sinne/ tå wardom wij gerna moot wilioge. Een rett kysk Menniskia öffwar sina kyskheet twå reesor i sitt leffuerne/ thet är/ icke aleena i Vngdomens och Jungfrudomens Wåår/ uthan ock i sitt Ächtenskap/ Ty een rett kysk Menniskia är icke aleena kysk när

hon är ogifft vthan hon bewarar ock si
Lekamen i Åchtenskapet / alleena sinom
åchta maaka / och ingom androm.
IIII. Såsom man gerna och med
besynnerliga lust smaakar then Mat
och Dryck som är tilredder meth Ro
marijn: Altså bidia eller frija ock ärli
ga Manspersoner aldrahelst thär / som
the kunna bekomma / icke alleena Maa
och Dryck / thet är / mykit Godz oc
Rijkedomar / vthan ock ther hoos e
kyskan åchta Maaka / thet är / ena god
Hustrw. V. Såsom Rosmarij
fördrijffuer en illaluchtande Anda oc
Hosta / och affwäär alla Huffwuden
kälda Flottar: Altså fördrijffwer Kysk
heeten then inwertes illaluchtande kä
tian / och thens otuchtiga kärleekens
slemma taal och wijsor / och tager ifr
Menniskiones sinne och förstånd / all
kälda / syndiga flytande tanckar och åt
häffuor. Thenna Dygden är een af
th

the aldraförnemligasta / som lyder til
Jungfrwrs Årakrantz / om hwilka alla
unga Pijgor skole beflijta sigh / att the
måge henne bekomma / och behålla seg-
ren i kyskhetennes kamp in til then tij-
den / tå the warda gifftne i Echtenskap.
Ty ther ståår icke aleena Natursens
Lagh / aff hwilka Hedningarne haffua
tagit theras förmaningar / vthan ock
Gudz Ord vthi thet siette Bodet / Tu
skalt icke göra Hoor / thet är / Wij sko-
lom fruchta och älska Gudh / att wij
kyskeliga och tuchteliga leffuom. Och
1. Thess. 4. Thetta är Gudz wilie / edher
Helgelse / att j vndflyyn Bolerij / och att
hwar ock en aff edher weet behålla sitt
kaar i helgelse och i åhra. Ther til
komma alla kyska Jungfrwrs Exem-
pel / som skola lysa för wåra Jungfrwr:
Såsom / fram för alla andra haffuer
then heliga högtbegåffuada Jung-
frwn Maria medh retta föregången /

hwilken aff de helliga Euangelister nä
gra reesor warder kallat een Jungfrw
och hon witnar sielff för Gudi och Är
gilen Gabriel/ Luc. 1. Att hon wiste a
ingen Man/ Therföre kunde hon s
icke förstå sigh ther vppå/ hurulcdes ho
skulle kunna warda fruchtsam. Och ä
doch Joseph hennes troloffuade Ma
tå han märckte att hon war haffuand
hade wel en mistancka om henne / doc
orsechtade Ängilen Mariam i Dröm
nom / och gaaff tilkenna / hwadan ho
hade bekommit thenna fruchtena / o
hwilkin then war / och friade altså hen
nes åra/ Matth. 1. Om Rebecca ståår
Gen. 24. att hon war än tå een Jung
frw/ och ingen man hade kändt henne
Therföre haffuer hon ock burit si
krantz medh åra/ och bewarat sin Jung
frudom til thes Gudh beskärde henne e
skönan Brwdgumma. Samma lo
geffuer ock Loth sinom bådom Döttrom

att the än tå icke hade kendt någon
man/ Gen. 19. Uthi Domara Boo-
ken i thet 21. Capitel/ ståår att i Jabes
thi Gilead wordo funne fyra hundra-
de Pijgor/ som woro Jungfrwr / och
hade icke legat hoos någon Man / och
woro doch alle Manwuxne. Sara/
Raguels Dåtter witnar för Gudh i
sinne Böön/och säger: Tu weest HEr-
re / att iagh haffuer ingen Man begä-
rat/och haffuer behållit mina Siål ree-
na ifrå all ond lusta/ och haffuer aldrig
hållit migh til otuchtigt / låtferdigt sel-
skap/ men iagh haffuer samtycht att ta-
gha en Man i tinne fruchtan / och icke
aff forwetenheet. Tob. 3. Thamar/ then
Kongliga Fröyken / Dauids Dåtter
och Absolons Syster/ tå Ammon tala-
de henne til i odra/ sade hon: Icke så/
min Broder/ förkrenck migh icke/ Ty så
plägar man icke göra i Israel / gör icke
en sådanan galenskap/ hwar skulle iagh

bliffua för mina blygd? Och t
giorde såsom en Dåre i Israel / Tal
heller medh Konungenom / han neeka
migh tigh icke. 2. Sam. 13. Vth
Kyrkionnes Historia och Catalogi
Sanctorum finnes många sådana Ex
empel. Dorothea een Alexandrin
Jungfrw / wardt mykit plågat aff Ga
lerio Maximino för hennes deyelig
skapnat skul / men på thet hon måtte be
wara sina Jungfrwliga åhra / haffue
hon om Natta tijd dragit hemliga bor
vthi annor rum / ther Christeliga oc
ärliga Menniskior bodde / och öffuer
gaff sitt Fädernelard / och alla Häffuo
som hon ther hade. Euseb. lib. 8. c. 17
Han scriffuer ock så / lib. 6. cap 6. at
vnder thens Romerska Keysarens Se
veri Regemente / war een kysk Jung
frw i Alexandria, som heet Pantamie
na, hwilkin stridde hefftigt för sin Jung
frwdom / emoot the otuchtiga Hednin
gar,

ar/ och ändoch Domaren Aquilla lit ynkeliga slå hennes Lekamen/ och [illegible]btade/ att han wille öffuergeffua henne [illegible]nom Tiänarom/til att bedrijffua the[illegible]s mootwillighet medh henne/haffuer [illegible]on doch medh Christeligit swaar för[illegible]parat sina kyskheet / haffuer ock förra [illegible]dit att man haffuer gutit hett siwdan[illegible]e Watn öffuer hennes sköna Lekamen [illegible] förbrände henne/ etc. Agnes/een [illegible]omersk Pijga wid trätton åår/ wardt [illegible]ff Simpronio affklädd naaken/och them [illegible]hristnom til ett vppenbara Specta[illegible]el och försmädelse föörd vthi ett al[illegible]nent Horahws / för thet hon wille icke [illegible]amtyckia hans otucht / men Gudh be[illegible]parade henne vnderliga genom Än[illegible]larnas beskerwelse/ och gaaff henne be[illegible]ständigheet både i kyskheet och i Chri[illegible]eliga bekennelse/ som Ambrosius sä[illegible]er de Virginitate. Agatha/ then he[illegible]ga Jungfrwn/ wardt tiltalat aff

Quin-

Quincino them Siculaniska Land-
höffdinganom om otucht/ medh stoor
äros tilbiwdelse om hon wille samty-
kiat/ Men hon är bliffuin bestendig
kyskheetenne. Eugenia / Borgem-
stärens Dåtter i Alexandria / drog
ena Munkakappa vppå sigh att he
kunde således bewara sina åra emo
Keysaren Commodum, som lade sig
effter henne. Vthi Hedniska Hist-
rier finner man ganska många Exem-
pel/ men besynnerliga är Brasilla D-
rachina beröind / hwilkin tå hon i si
Jungfrwdom war medh andra Quin-
personer fångin i Krijgh/ och wardt a-
fechtat til otucht aff enom Krigsma-
och tå hon sågh att hon kunde icke wär-
sigh för honom/ sade hon/ att hon wis-
ett Grääs/hwilkin som ther medh gn-
der och stryker sigh / han kan icke göra
sååriger eller warda skuttin / thet wil
hon först wijsa honom / Men thet wa-
inte

tet. Krigsmannen wardt glaader/ loffuade han wille skoona henne/ om ...et wore sant. Hon plåckade ett ...råås / thet första hon fan/ och gneed ...gh ther meth vppå sin halz / och baad ...r om försökia thet på henne / och hug... frijmodeliga til/ hwilkit/ tå han thet ...rsökte/ hugg han henne huffuudet aff ...noot sin wilia/Tå merkte han/att hon ...ade thet giordt til att förswara sina ...ra. Plinius lib.28. cap.2. och Valer. Maximus lib. 8. cap. 1. scriffua om ...a Vestaliska Jungfrw/ som heet ...uccia, att tå man en tijd mistenckte ...nne/ lijka som wore hon icke kysk / och ...ardt ther före hårdeliga skyldt / togh ...n ett såld / och giorde thenna önskan ...ånga Menniskiors nårwarelse/ ...ina Gudinna Vestam, hwilka hon ...ånte i Rom: O Vesta, om iagh haff... r altijd i tinne Gudztienst brwkat ree... ...a och kyska Händer / så långe iagh

haffuer

haffuer tiänt tigh/ tå förskaffa thet
att iagh kan båra Watn medh the
Sållet vthu Tyberis Flood in i
Tempel. Tå hon hade thet sagt/he
tade hon medh Sållet watn vthu Fl
denne i Rom/ och Naturen week eff
hennes begåran/ att hon baar Så
fult medh watn in i Templet.
Phædon wardt ihielslagen aff the ti
twå Tyranner vthi ett Gåstabo
Athen, wordo hans Dötrar/ som
ro än tå Jungfrwr/ affklädde naak
til att bedrijffua theras otucht m
them/Tå nu the arma Jungfrwr så
att the moste lijda wåld aff them T
rannom/ och att the kunde icke vndko
ma them/ begårade the/ att the må
först en gång få gåå vthi i Gården/
tå thet wardt them effterlåtit/ hång
the sigh hwar wid andra/ och sprun
alle vthi en Brunn i Gårdenom/
fördränckte sigh. The Laccedemon

ch Messenier hade en sådwana emel-
lan sigh / hwilkin the hade hållit i lån-
gan tijdh aff gammal wenskap / att
then eena Staaden sende them andra
årliga en stooran hoop Jungfrwr / til
thena besynnerliga högtijd / til hwilka
man brwkade Jungfrwr / men tå the
Messenier wille en tijdh til otucht
åldtaga femtijo Lacedemoniska Jung-
frwr / och ingen aff them wille samtyc-
ka ther vthi / tå wegrade och warde the
sigh så redeliga / att the låte alle ther öff-
wer sitt lijff. Vthi Krönikorna fin-
ner man ock Exempel / Ty man scriff-
wer om Pulcheria Keysarens Theo-
dosij Secundi Syster / att hon haffuer
warit så kysk / att hon icke haffuer welet
förtlåggia sin Jungfrwdom: Och än-
doch hon hade tagit Martianum til ächt-
a / på thet Rijket komme til honom /
haffuer hon doch thetta betingat / att
han icke skulle röra henne / är altså altijd

bliffuin

blifffuin i sin Jungfrwdom. Samm
meening haffuer man ock om Cun
gunda, een Pfaltzgreffwinna/ född a
Frankosiska Konungsliga Slächt/ so
hade Henricum Secundum til ächt
att hon i sitt Aechtenskaps Stånd m
ste doch icke sin Jungfrwdom / såled
wardt hon på samma tijdh berömd f
sina kyskheet skul. Men ther om no
på thenna tijden.

XVII.

Then siwttonde Jungfrwr
Dygd / är Spaarsamheet och Nö
samheet/ När een Mennistia låter si
nöya medh thet närwarande/ som Gu
haffuer beskärdt / kan lätteliga båra a
mod och annan skaada / och håller th
til råda och förwarar/ hwad man ha
uer bekommit medh Gudh och ähr
och ther aff vtgeffuer och förtärer /
mykit som nödtörfften kräffuer / såso
man kan see aff thenna Dygds lijkne

mei

Lavendula & Spica domestica, Lauendel och Spicanardus.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

medh Lawendel och Spicanardus.

I. Ty såsom thessa twå ädla Örte
äre hwar andra til substantien o
kraffterna icke mykit olijka: Altså ka
man ock icke skilia thenna twå Dygde
na Sparsamheetena och Nögsamhe
tena ifrå hwar andra/fast man them å
åtskilia skal. Ty hwilkin som är spa
sam / han er ock wisseliga nöyesam/ o
medh ett måtteligit til fridz (vndant
gandes the giriga / hwilka wij hijt ic
dragom / Ty the äre icke sparsamm
vthan karige nidingar / the gefua e
heller ther som åhran och nödtörfft
thet kräffuer / the kunna aldrig ward
mätte) och ther emoot / hwilkin som ä
nöyesam / han kan theste läctare håll
thet til råda / som han haffuer.

II. Såsom thenna Kryddeen grö
skas om Wäåren / och sedan blomstra
mitt i Sommaren/ i Höömånadenom
och Skördamånadenom Augusto, o

te

samlar man theras Blomster / och
rwkar them sedan heela ååret: Altså
al ock thenna Dygden yttra sigh i
ngdomenom hoos unga Jungfrwr
ch Pijgor/och man skal i the första åå=
n / icke vpföda sina Döttrar förmykit
åseliga/ vthan låta them stundom nå=
ot fattas/ och affspijsa them medh ett
ycke Brööd och en dryck Watn / att
he så småningom kunna låra lijda ar=
od och trång / Ty man kan icke wet=
hwad för ett hårdt och skarpt wäder
framtijden effter Föråldranas dödh/
an blååsa Barnomen vnder ögonen/
m the nu så warda wande i vngdome=
om/att the moste mista/thet the gerna
ade/ tå kunna the sedan theste båtre/
år the begynna nåra och berga sigh
ielffue /geffua theras grööda ifrå sigh/
h haffua i theras ålderdom/ en Aera=
ening/ Tårapening och Nödpening/
h ther medh theste rijkeligare tiåna

 sigh

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

sigh sielffuom och androm til goda.

III. Såsom Lauendel och Spic-
nardus / fördrijffwa Wäder i Lijffuet
Golasott och Watusott / när hon be-
gynner / och wärmar then kålda Ma-
gan: Altså fördrijffuer ock Sparsam-
heeten högmodigheetennes / godtyck-
heetennes och äragirigheetennes inwer-
tes Wäder / hon borttager ock så girig-
heetennes Watusott / medh mykit inkö-
pande / lånande och borgande / medh
herliga och kåsteliga bygningar / och
hon wärmer och sterker Magan / thet
är / hon förökar Köket och Hwshåld-
ningena / och skaffar Förråd emoot al-
lahanda kålda feel och brister / som ther
inne finnas som scriffuit står i Salo-
mons Ordspråk Cap. 13. Rijkedom
warder lijten / när man honom förslö-
sar / men hwad man håller tilsamman
thet warder stoort. Och Hesiodus
lärer:

Adde parum modico, modico superadde pusillum,
Tempore sic parvo, magnum cumulabis acervum.

Ther är:

...gg litet til litet / och gör thet titt/
Och hålde til råda medh alla flijt/
...man kårttan tijdh skal tu försöka/
Thet litzla skal sigh fast föröka.

...ten ändoch vnga Jungfrwr och Pil...r/ haffua än nu intet vnder Händer.../ så långe the äre småå och i theras ...öräldras Brööd / så skole the doch ...edh litet begynna lära/ och skole taga ...et för gått och til tacka/ hwad theras ...räldrar förskaffa them til Föda ...aat och Dryck / Klåder och smycke/ ... skole låta sigh nöya medh ringa ...pijs och Klåder / icke kräffia och be...ra alt thet the see och höra / betrach...ndes/att theras Föräldrar kunna offwara fattige/the ther näpliga kunna

 så

så mykit kraffta i hoop och förwerffu
som the haffua behooff til then dagli
kosten/ och om the skulle för tina hö
ferd och kosteligheet sättia sigh i stoo
gäld och skuld/ så moste tu thet sedan m
sta effter theras dödh / och settia Ar
uagodzet ther til i betalning. Therfö
är thet mykit bätre man rettar Mu
nen effter Maatsäcken och täringen e
ter näringen/ och är til fridz medh lit
är ock mykit bätre roo ther hoos / so
Syrach säger i thet 41 Capitel/ Th
som bärgar sigh medh sitt arbete / o
låter sigh nöya/ han haffuer ett rooli
leffuerne/ Thet är finna en Skatt ö
uer alla Skattar. Att sättia h
många förmaningar och Exempe
thet görs icke synnerliga behoff / Ch
stus befalar / men skal samla tilhoo
the öffuerbleffna styckcn / att the i
förfaaras. Och Paulus säger Ro.1
Trachten icke effter högha ting / häll
i

e mykit aff edher sielffua/ vthan häl-
n edher lijka medh them som ringa
e. Til thenna Dygdena haffuer
en heliga Jungfrwn Maria waanet
h i vngdomenom/ Therföre kunde
n ock geffua sigh til fridz/ ty oanseede
t hon war aff Kongliga Slächt/ och
ar höghre ärat aff Gudi än alla
Quinspersoner/som woro/ före och eff-
r henne. Hon war ock wiss ther vp-
/ att hon war Gudz Moder/ doch
ålade hon icke i Bethlehem/trätte ock
e medh Werdenom om thet herliga-
Rwmet/ och then blöteste Sängen/
han togh ett litet rum til goda i Stal-
/ tackade Gudh/ att hon hade ena
rubba/ vthi hwilka hon kunde läggia
Werldenes Frelsare/ medan hon sågh/
t ther war elies intet rum. Lucæ 2.

XVIII.

Then adertonde Jungfrw-
ygden/ är Mildhet och Hielpesam-
heet/

Narcissus, Narcissenroser.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

/ når een Menniskia deelar medh
rom thet som år hennes egit / och
per them aff naturliga eller gudo-
iga förplichtelse / ehwar och enår
ne bör / så mykit / att både kargheeten
ågodelarnas förslöösning / kunna
yſys. Medh thenna Dygdenne
nas Narcissus Dioscoridis, Nar-
en Roosor / hwilka åre ganska skiöna
nster / stundom hwijta / stundom pur-
rfårga. I. Ty såsom thenna
mstren gemenliga gerna aldrabåst
skönast wåxa på högha Bårg: Alt-
kan ock skal thenna Dygden besyn-
liga bewijsa sigh vthi höghom
ngligom / Förstligom / Adeligom /
ldigom och rijkom Menniskiom / the
r mykit ågha i Werldenne / ty hwil-
som mykit hafwer / han kan och skal
ste rijkeligare låta sina kållor vtfly-
Ty aff fattigom / ringom / Hwsf-
mom / Tienstafolke och Dagekarlom /
kan

kan man icke mykit tiggia. II. S
som thenna blomstren haffua ena g
ska herliga lucht: Altså gör the
Dygden Welgerningesfolke/ ett e
wijda berömdt Nampn / så att the
ryckte tränger sigh igenom skyyn in
Gudz Ansichte / genom fattiga M
niskiors bööner/och behagar Gudi w
såsom Epistelen säger til the Hebr
Cap. 13. Förgäten icke göra wäl
medhdeela/Ty sådana offer teckes G
di wäl. Så wil ock Gudz Son t
vppenbarliga berömma vppå then
tersta Dagen för sinom Fader / all
heligom Aenglom och Menniskic
Matth. 25. Jag haffuer warit h
groger / och tu haffuer giffuit migh
ta/etc. III. Såsom thenna blo
stren vpwecka alla håsda såår och b
dar / vthdraagha Pijlar och To
vthu sååren / lena brand och podag
skan sweda / när man stöter Roote

) förmånger henne medh Honig:
t så vpweeker mildheeten i enne Men=
skio/ girigheetennes hårda Knullar/
vilka tilförenne haffua warit hårda
moot thet fattiga Folkit/ och dragit
til sigh. Hon vthdrager ock Gudz
reedes och förbannelses pijlar/ som
ffua warit öffuer the obarmhertigas
dz/och bårtwender them. Och medh
ilgerningom och hielpesamheet/ kan
an vthsläckia sina Fiendars/ oenig=
tz/ mootwillighetz och wreedes eeld
) brand/som Paulus säger Rom. 12.
m tinom owen hungrar/ så giff ho=
m maat/ törstar honom/ så giff ho=
m dricka/Når tu thet gör/ så försam=
r tu glödande Kol vppå hans huff=
d/ Ja/ ock Gudz brinnande wreede
hsläckes genom Almosor/ når man
andar Honig/ thet år/ öffuerflöödiga
kedomar/ medh thenna Dygdennes
oot/thet år/medh Tronne/ ty Tron=
X nc för=

ne förvthan/täckes ingen Gudi. M
ändoch Christeliga Jungfrwr kun
icke wäl och riikeliga ööffua then
Dygdena för sigh sielffua / medan t
haffua än nu intet egit / vthan äre v
theras Föräldras brööd / doch skole t
likwäl vthi theras vngdom begynna t
wiisa sigh wenliga och wälwilieli
emoot fattigt Folck och fattiga Fad
löösa öffuergeffna Barn / och vn
them gerna alt gått / bidia för the
hoos sina Föräldrar / och medh en go
wilia gerna bära til them then Alm
sa / som Föräldrane wilia geffua o
vnna them / och sanka tilhoopa hw
som aff försummelse kan förgåtas / fö
rotna och bårtkastas för hwndar / th
medh fattigt Folck kunna behielpa sig
och i rettom tijdh medhdeela them the
til thes the sielffue / när the äre vp wä
te / kunna bätre hielpa them aff thera
egit. Ther til råder nu ock näst andr
Chri

hristna aldramäst Gudz Ord. Sy-
ch 7. Räck them fattiga tina hand/
saiæ 58. Lått them hungroga finna
t hierta/ och mätta the ålenda Siä-
na. Rom. 12. Deelen edart til the hel-
gas nödtörfft. Altså haffuer Ta-
bha giordt/ Actorum 9. een Christi
Iriunginna i Joppen/ hon war full
edh goda gerningar och Almosor /
em hon gaaff. Rebecca / Gen. 24.
flijtade sigh ock i thenna Dygd inne/
herföre watnade hon strax thens
ommande och odekenda Eleasars Ca-
eckar/ toch hasteliga Krwkona aff sin-
Axl/ och gaff honom dricka. Mar-
a och Maria/ Lazari Systrar/ giorde
Erranom Christo och hans Apost-
n många welgerningar / och herber-
de them: Och Martha omakade
gh altijd mykit medh tilredning i Kö-
t för HERranom och hans wener
m medh honom woro / såsom wij lä-
X ij som

som Luc. 10. och Johan. 11. Th
Kongliga Fröyken Pharaos Dätte
Egypten/ frijade Mosen i hans Bar
dom ifrå dödenom / ther han elies ha
nåål förgåås och bliffua borta i Watn
na / beställte honom ena Amma / so
gaaff honom dij och vpfödden/ til th
han wardt stoor/höldt honom ock för s
Son. Exod. 2.

XIX.

Then nittonde Jungfru
ers Dygd / skal wara Retsinnighee
Trofasthect och Redeligheet / När e
Menniskia geffuer sins hiertas me
ning retsinneliga/sanferdeliga/reent o
klaart tilkenna / och låter andra Men
niskiors wilia / rettsinniga taal och ge
ningar wara sigh täcka / och gilla
thet/och når nogot twiffuelachtigt wa
der talat och giordt / vthtyder hon th
til thet bästa / och icke aff mistancka d
mer illa om ens annars hierta och me
ning

Hyssopus, Isop.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

ning/ förvthan stoora och merkeliga om saak / och hwar hon kan önska och för skaffa / att them må gåå wäl / tå gör hon thet aff benägno hierta och glåder sigh aff theras lyckosamma wälmåga. Thenna Dygden år någorlunda een lig med Hysop. I. Ty såsom I sop år ett litet Kryddee/ förvthan någr besynnerliga skoonheet: Altså år Ret sinnigheeten benägen til Eenfaldigheet tena / och behöffuer icke mykit smyck och prydelse medh många ståteliga or och skrymterij/ såsom lögnen/ når man wil skyyla sina bedrågeliga meening. II. Såsom Isop haffuer ena liwff liga lucht: Altså föörer ock Eenfal digheeten och redeligheeten i ordom och gerningom / gunst / loff och beframiels medh sigh/hoos Gudh och ärligit Folck som screffuit står Prov. 12. Then som troliga handlar/ han täckes Gudi wäl. III. Såsom Isop gör ena skön

färga

rga/ och recnar Ansichtet / Therföre
sua the gamle myktt brukat Isop/
om man lääs / Exod 12. Leu. 12.
um. 15. Altså recnar och thenna
ygden ena redeliga Menniskia ifrå
a mistanckar / medan man finner
nne altijd wid Sanningena/ och om
än worde falskeliga förklagader / så
penbarar hon doch hans oskyldig-
t/ Therföre kallas hon ock Candor,
ter hon brister strax vth och lyser i
enniskiones Ansichte och ordom/som
ristus säger/ Matth 6. Är titt ögha
fäldigt / så warder then heela Krop
s IIII Såsom Isop lenar
förminskar Tannawerck / drager
gifft vthu Sååren och förtärer then
derrunna blooden: Altså fördrifs-
Redeligheeten fredan/som kommer
Baakdantarens och Lastarens tän-
/ och fast än oenigheetennes såår äre
ordne/så kan doch Redeligheeten/i thet

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

hon vthtyder all ting til thet bästa/vth
draga hemdgirigheetennes förgif
vthu thens sargadas hierta / som scrif
nit ståår Proverb. 16. Genom godhe
och troheet/warder een misgerning för
sonat. Hon kan ock förtära och bär
taga Nijtsens/ Affwundennes och bar
nornes förrunna blood / och affwend
stooran skaada. Så skole nu alle vn
ge Jungfrwr och Pijgor / ock här inn
beflijta sigh/att the äre troogne/ sanfe
dige och redelige / skole intet tala / th
som icke är sant/ och icke brwka twåtu
giga omswäffwande/ owissa ord/ såsom
HErren breede wid andra Christn
ther til förmanar/ Matth. 10. Ware
snälle såsom Ormar / och eenfåldige så
som Dwffwor. Och vtlägninge
på thet åttonde Bodet : Wij skolo
orseckta wår Nästa / tala gått om h
nom/ och wenda all ting til thet bästa.
Om thenna Redelighectenne haffuo

wij sett Jungfrwligit Exempel i then unga Rebecca/hwilkins Dygder wij nu sista haffuom berömdt: Tå then frem-mande Mannen Eleasar frågade hen-ne hwars Dätter hon war/och om ther wore rum för honom vthi hennes Fa-ders Hws til Herberge? Sade hon honom strax sanningena: Jagh är Be-thuels Dätter/etc. Ther är ock mykin Halm och Fooder när oss/ och rum ock til Herberge. Sedan tå hennes Broder Laban kom löpandes/ att han wille tala medh henne/ tå gick hon strax moot honom medh Skenckerna/ hon fördålde them icke hemliga/ ty hon blygdes ther intet före/ medan hon ha-de fått them ärliga/och förtalde honom alt thet hon hade talat medh honom/ Ty Texten säger/Han sågh Ännespän-net och Armringarna/ etc. Så sade hon ock sanningena medh fåå och stackot-a ord/ hwad i hennes hierta war/ om

hon

hon wille fårdas medh Eleasar / ell
icke/ tå man frågade henne ther om
Gen. 24. Altså hade ock Naaman
Syrien Tiånerinna/ then Israelitis
bortförda Pijgan / ett redeligit och r
sinnigt Moodh och Sinne/hwilkin ic
allena tiånte sinne Frw troliga/ vthe
hon bewijste ock sinom Herra then
troohectena / att hon låt kungöra h
nom genom Frwna / att ther wore
andeliger Gudz Man i Samaria/ha
kunde wel fördrijffua hans Spetelsk
Ach/sade hon/ att min Herre wore n
then Prophetan i Samaria / han sku
le wel göra honom frijan ifrå sin
Spetelsko / såsom thet ock sedan
skeedt/ Ther om lååsman/ 2. Reg.
Cap. Thet äre wackra och sköön
Pijgor/ på sådana Åkrar wexer seda
thesse heller thet Kryddet Manstro
Ty på ena trogna och redeliga Qui
na/tör ens Mans hierta förlåta sigh.

Ti

Bellis minor. Små Maßlieben.

X X.

Nu följer then tiwgunde
ungfrwdygden/medh hwilka wij wil-
n beslwta wåra Dygdablomster /
mliga / Tijgsamheet och Tystheet/
Ther

Ther vppå skicka sigh wål the sm
låâga Maßlieben / som kallas Bel
minor, Tusendbygder. I. Ty/
som thetta Kryddet år låågt / och bl
uer wid Jordena / och kan wål lijda
andra wåxsa högt vp breede wid sig
Altså år ock then Menniskia ödmiu
som år waan wid att tija/ kan wål lij
att andre breede widh sigh komm
fram medh theras taal / Men hon a
tar sigh vthi sitt hierta förringa til
fara fram för andra/ och såya aff h
gha owissa ting/ hon hörer heller
hwad andre såya. II. Såso
thenna Blomstren pryda Krantzar
wål/therföre ströör man them ock el
til prydning i Gåstabod : Altså pryd
ock thenna Dygden vnga Menniski
ganska wål/som scriffuit står/ 1. Th
sal.4. Achten thet för edhra åhra/at
åren rolige och stilla. III. S
som man finner thenna Blomstr
nåsta

istan heela Åäret igenom / doch mäst
n Wåårcn: Altså skal thenna Dyg-
n lysa i fromom Jungfrwm vthi
eras heela Jungfrwdom och Vng-
om / besynnerliga om Wååren / thet
/ vthi the första Åären skole the intet
la förr än the warda frågade.
III. Såsom Maßlieben / eller
Tusenddygder / äre ett rett läkiakryd-
/ Ty när the warda sudne i Watn
h druckne / läkia the inwertes och vth-
ertes hugna såår: Altså / hwilkin
m wänier sin Munn til att tija / han
rtrycker många hiertans inwertes
lågor och wreede / att han icke bryter
gh vth / och om än oenigheetz såår
re komne aff androm / så kan doch een
dan Menniskia / som tijgsam är / thet
art nedertysta och vndertryckia / att
olket / hwilkom thet ågåår / icke kan
erkiat eller förfaarat / och att man kan
ke aff enne sådana litzla Gnijsta / se-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

dan göra en stooran Eeld / så bewar
hon ock för ångest / Ty then som om e
ting icke mykit talar / han behöffuer o
icke mykit swaara / såsom thet är om st
scriffwit i Salomons Ordspråk Ca
21. Hwilkin som bewarar sin Mun o
sina Tunga / han bewarar sina Si
för ångest. Hijt höra nu Förmani
gar och Exempel / hwilka skola driffw
fromma Jungfrwr och vnga Pig
til tijgsamheet / att the tuchteliga föör
theras taal medh måtteligheet / aff bijd
tijden och lågenheetena til att tala / o
aldeeles förtija thet som hemligit å
Syrach 19. Hörer tu något ondt / såg
thet icke effter / Ty thet skadar tigh i
tet. Syrach 26. Een Quinna som tij
kan är een Gudz gåffwa. Ephes. 4
Talen thet som nyttigt är / och til fö
båtring tiåner / ther thet behöffuies / a
thet må wara them tåckeligit / som th
höra. 1. Tim. 2. Een Quinna lå
lår

ra sigh i stillheet / med alla vnderdå-
gheet. Jagh wil att een Quinna är
lla. Hedningen Seneca säger:
aturen haffuer giffuit oss aleena en
Mun / men twå öron / til att betyda ther
edh / att wij skolom heller höra än ta-
. The gamle haffua ock fordom
nderwijst theras Barn: När j kom-
en vthi ens annars Hws / så waren
döffue / blinde och stumme. Hwil-
t förståndige wäl weta hwad thet be-
der. Wij willom icke vpräkna
mång Exempel / vthan skynda oss til
eslwtet på thenna Deelen: J haff-
en Mariæ thens heliga Jungfrwnes
Exempel / om hwilka står / att hon haff-
er hördt Herdarna / the Wijsa aff
Morgonlanden / och then gamla Si-
meonem mykit herligit tala om hennes
lla Son Jesu / thet hon doch förvthan
Synd wäl hade mått förkänna / men
on beholdt alla thenna orden vthi sitt

hierta. Lucæ 2. Mosis Syster war
een tijgsam Jungfrw / Tå hon me
sinne Moder hade burit thet spå
Barnet til Älffuena och satt thet i w
net / men Pharaôs Dåtter kom s
och låt åter optagat vthu Älffwene /
förrådde hon icke sina Moder / sade
icke / att hon war Barnsens Syster/
ler ock / att Amman som hon sielff
stälte/wore hennes och Mosis Mod
Exod. 2.

THessa äre altså / kåre y
desamme Jungfrwr/the Dygd
hwilka Naturen/ Gudz Ord/ akta f
ståndiga Menniskiors förmaninga
och the Jungfrwrs Exempel/som ha
ua leffuat för edher/föreskriffua och w
sa edher / hwilka äre vthdeelade eff
the tiya Gudz Bodz orning / Ty iag
haffuer icke aleena welet sättia hijt t
besynnerliga Dygderna/som skola sk
na och lysa i vngom Pijgom/öffuer o

vtha

than the almenneliga Dygderna/som
oda til alla Stånder/och ther medh ock
l Jungfrwståndet/vthan iagh haffuer
k så welet wijsa them / hurulededes the
ole i all ting skicka sigh/och äre plichti=
e til att förhålla sigh emoot Gudh/
moot sigh sielffua / och emoot andra
Menniskior. Om thetta är nu så aff
ågrom fulkommeliga skeedt i alla
Dygder/tå haffua the orsaak til att tac=
a Gudh aff hiertat genom Christum
ör thenna thens helige Andes gåffua/
ch bidia/att han jw icke wille affhenda
hem thetta skööna och herliga smycket.
Men om någre hoos sigh sielffua än
w här inne förnimma stoort feel / tå
ola the medh Gudz åkallelse/och thens
elige Andes bijstånd och gåffua/beflita
gh om att bära thenna Dygderna
thi theras Ärakrantzar. Men huru
het skal skee/wiliom wij geffua tilkenna
thi then fierde Deelen.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

Then tridie Deel.

Om the Huffnudorsaker / g nom hwilka Jungfrwr skole warda b wäckte / til att bära thenna föreskrifna Dygderna vthi theras Aera= krantzar.

WJ haffuom nu aff Gu Nåde/spaterat vthi then and liga Kryddagården / och haf uom hemtat tiugu slags wällochtan Dygdablomster til vnga Jungfrw som äre wuxne i tree Sängiar p Tronnes Root och Stiälka. Oc skullom nu göra en Krantz aff them när wij wistom/ hwar vppå / och hwa medh wij skullom binda them wed / T Jungfrwr pläga icke krööna och pryd sigh medh baara Blomstren/ Therför är thet aff nödenne / att wij skärom oc bereedom oss Giordena/ thet är/ hwa vthi thessa Dygder skole skijna. T

the

Det andra/ att wij bereedom oss på Sil/ Guld och Silffsnöre/ thet är/ att wij ...ttiom orsakerna/ som skola beweeka ...h drijffua them til sådana Dygder/ ...her til hielpe oss nu åter then/ uthan ...wilkins Nådh wij kunnom intet gått ...öra/ Johan. 15. Amen.

I.

Giorden/ på hwilka man ...al binda the plockada Blomstren/ wij ...r oss til Subjectum eller Grunden ...h Rumet/ ther inne the föreskriffna ...Dygder skole bewijsa sigh/ hwilkin är ...Menniskiones Siäl/ medh alla sina ...affter. I. Ty såsom Giorden ...år icke Blomstren/ eller Krydderna ...ch Örterna aff sigh sielff/ eller i sigh ...elff/ uthan behåller them aleena uppå ...gh/ när en annar winder och binder ...em ther uppå: Altså är Siälen ...edh alla sina kraffter/ för omwendel...n/ effter Naturligit sätt/ icke the före-

Giorden.

skriffna Dygders Werkmestare sielff
hwilka komma aff Tronne. Ty w
ärom icke dugre til att finna rådh aff o
sielffuom/ Men att wij ärom til någo
gått dugre / thet är aff Gudi / som gö
oss dugre genom sin Anda. 1. Cor. 3. S
är ock alt Menniskiones hiertas vpså

dictar

ktan och trachtan ondt aff vngdom/
enes. 6. 8. Ty aff hiertat vtgåå on-
tanckar / Mord/ Hoor / skörleffnat/
ffwerij / falsk witne / hädelse / som
hristus säger/ Matth. 15. Therföre
oste then helige Ande werka sådana
Dygder i oss/ och pryda Christeliga
ungfrwrs Siälar medh them / elies
thet icke annat än möda och arbete.
y iagh talar här intet om then vth-
ertes Tuchten / hwilka then Naturli-
a Menniskian någorlunda kan bewijs
aff sigh sielff / ändoch smageliga:
Uthan iagh talar om Christeliga an-
eliga Dygder / som wij här haffuom
förenne giffuit tilkenna. II. Så-
om Giorden kräffuer / att man sätter
ch bewinder henne allastädes rundt om
ring fulla / icke halffua eller holigt i
yckietaal: Altså skola ock thenna
Jungfrwliga Dygderna intaga heela
Siälena/ och lysa i alla hennes kraff-
ter/

ter/ förstånd / hierta wilia och i alla
dameter / som höra til vtwertes sin
och rörelser / och Jungfrwr skole i
aleena berömmas i några Dygder/o
sättia the andra tilbaaka/ vthan befli
sigh i fulkommelighetenne. W
een Summa / heela Menniskian sk
tenckia/rådslå/öffuerwåga/effterråkn
beslwta / företaga/ besinna/ vtgrund
see/ höra/ kenna/ smaaka/ lochta/ ålsk
begåra/ önska/ tagha/ altså åta/drick
gåå/ ståå/ sittia / liggia / tala/ siwng
waaka/soffua/söffwa och bewåga sig
att thet år Gudi och årligom Menni
skiom behageligit / såsom mång
Scrifftennes witnesbyrder vthwijs
såsom Matth. 22. Lucæ 10. Tu sk
ålska HErran tin Gudh aff alt ti
Hierta/ och aff alla tinne Siål/ och a
alla tina krafter/ och aff allom tino
hogh. Och tin Nåsta såsom tigh siel
nan. Och vthi alla Gudz Bodh st
th

ttta Ordet / Tu skalt / thet är / alt
t tu äst och haffuer til Krop och
iä/skal/etc. Och hoo kan vpräkna
a witnesbyrder aff Mose och aff an=
a Läraböker? Thet ordet / Tu skalt
e begära / vthi thet Niyonde och
ijonde Bodet / kräffuer ock thet in=
rtrs Hiertat/ hoghen/ sinnen och be=
relsen / Så fööra ock the föreskriffna
ygder thetta sielffue medh sigh / när
man åseer och betrachtar theras
beskriffuelse och egen=
skap.

Thetta ware nook om Giordena.

Om

II.

Om mångahanda Snöre och Trådar.

Men hwad skal nu beweeka och förorsaka ena vnga Jungfrw eller Pijga / til öffwa sigh i thessa Dygder? Hwad skal locka / drijffua och fööra henne til Gudeligheetena och ärlighheetena?

HÄr om moste man nödtörfftheliga vnderwijsa Folket i thenna sijsta tijden / Ty ändoch then aldraförsta Jungfrwn Eua/ hade aff Naturen en sielffwuxnan Aerekrantz/ förr än hon föll i Syndena / och hon war full medh Dygder / ock hade icke behooff/ att hon skulle medh ett eller annat beweekas ther til: Så är thet doch nu kommit tijt / genom fallet / att om man icke drijffuer Vngdomen til Gudeligheetena och Aerligheetena medh godo och ondo / tå göra the nu

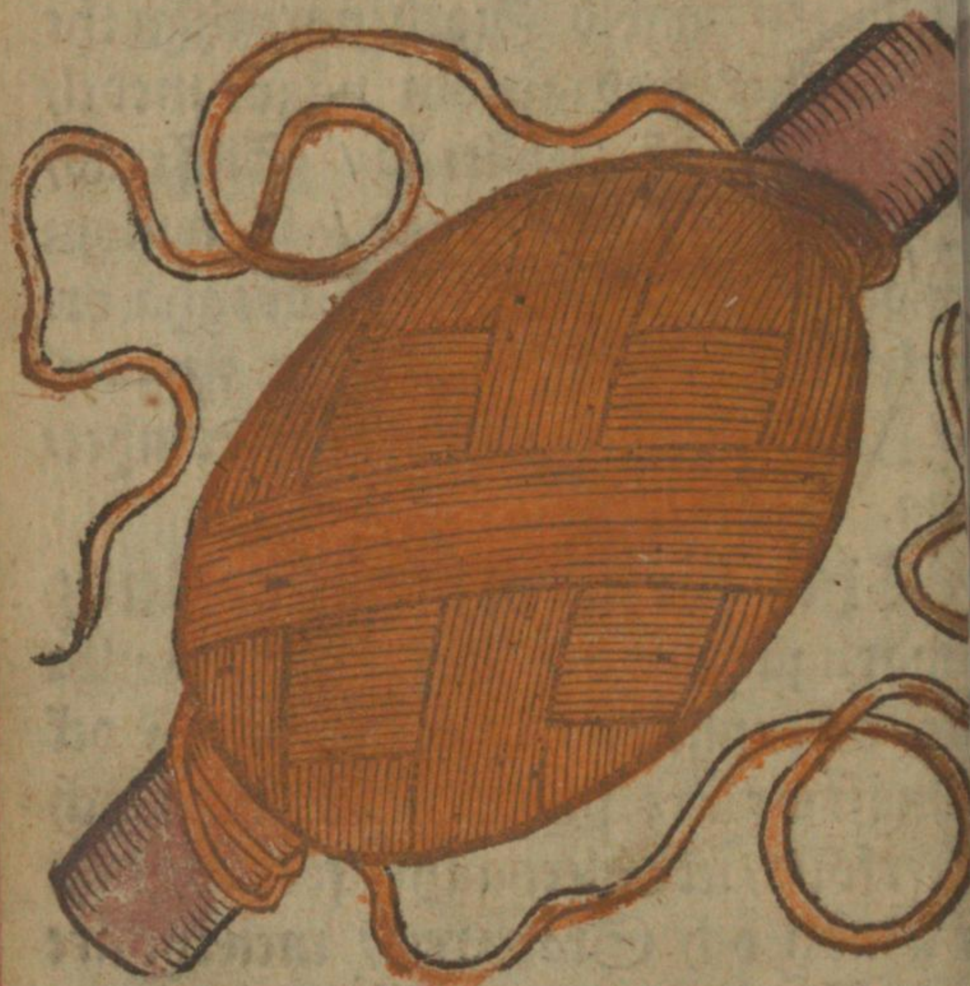
t gått. Medan nu Blomstren icke
nna hengia wid Giordena/vthan the
ndas ther wed genom något medel/
n år / medh Gullttråd / Silfftråd/
Silkestråd och Lijntråd / så wiliom
ij ock vpråkna them / och dragha or-
akerna ther til/ som skola driffua vn-
a Jungfrwr och Pijgor til Fromheet-
na.

Then första orsaak år Gudz
warliga Bod och Befalning/ hwilka
le Menniskior / och ther medh ock
ungfrwr åre plichtige att lyda och
fterfölia/ icke aleena ther före/att han
r Gudh och Skaparen / men the åre
ans Creatur/vthan ock för Förbundet
ul / som the haffua giordt medh ho-
om vthi thet heliga Doopet / ther the
affua tilsagt hanom lydna. Och når
Gudh befalar något/tå skemtar han in-
t / Ty han år en starker nijtålskande
Gudh/ Therföre haffuer han ock så al-

 warli-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

Guldsnöre.

warliga befalat/ att man skal skerpa/ in
fästa och igenhemta hans Bod. Nu. 1
Deut. 6. och 11. Cap. Han wil ock inte
annat/ än att the jw skole hållas s
kääre som Gudh och titt Christelig
Nampn tigh är. Hijt höra alla be
falnin

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

lninges ord och sententier / som åre
gna aff Bibelen / om hwilka wij haff-
om tilförenne talat i alla Dygder /
wilka åndoch the åre scriffne aff Men-
skiom så båra the doch altijd thenna
ken medh sigh: Thetta år Gudz wi-
. 1. Thess. 4. Thet år nu Guldsnö-
t / medh hwilko man ombinder Krant-
n / ther om talar Syrach 50. Cap.
öpen Wijsdom och taghen wid Låro-
/ lijka som wid en stoor Silffskat / och
hållen henne såsom en stoor hoop
uld. Psal. 119. HErre / iagh ålskar
na Bod meer ån Guld / och meer ån
nt Guld. Ty lika som Guld år
stare och tyngre ån Silffuer / och thet
rtåres icke i Eldenom / och thet år öff-
rmåtton seegt / fram för annan Me-
ll / och låter vtdrijffua sigh på thet al-
atunnaste / Ther til medh haffuer thet
t ena besynnerliga krafft / til att ster-
/ vthtörka och affwåria Spetelska:

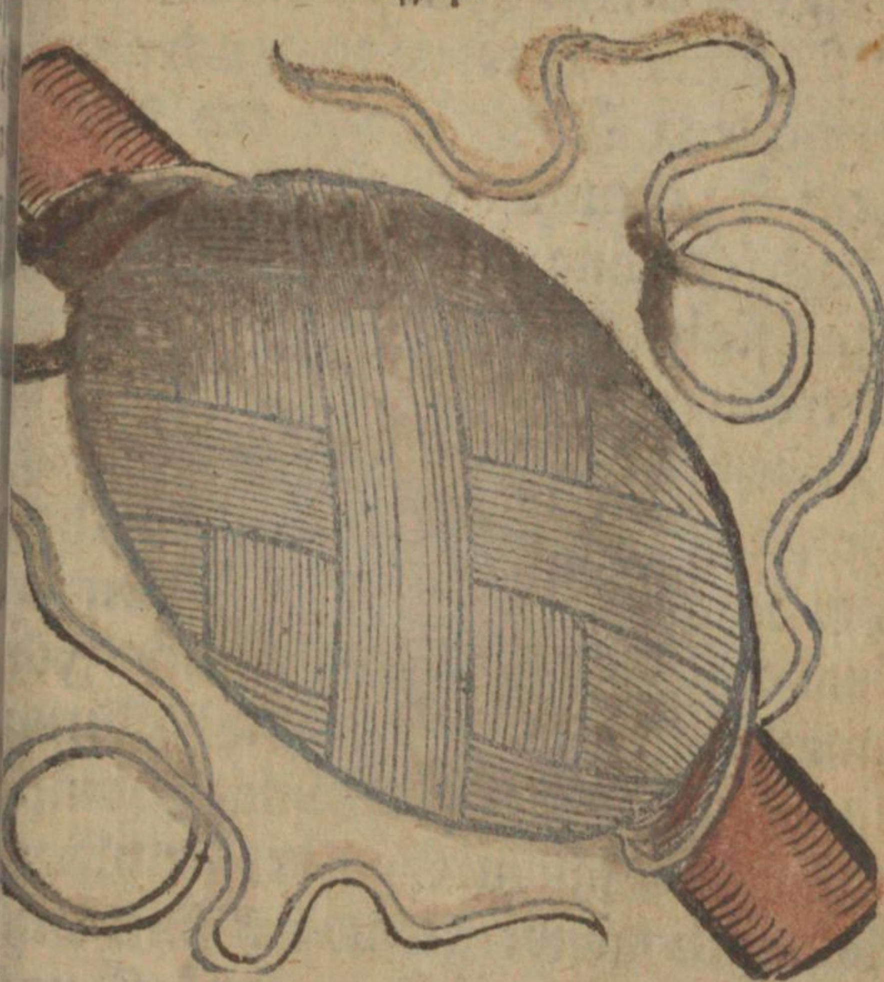
Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

Altså åre Gudz Bodh stijffue / fas
oomskifftelige/och öffuergåå alla Me
niskiors Bodh/låta sigh icke förringa
eluderas och til intet göras/ genom n
gra mootsäyelse/ falskt sken/påfund o
betenckelse/ ther man wil behielpa si
medh/ Och ändoch the åre ringa o
kortta i theras ord / så streckia the do
wijdt om kring sigh / och låta drijff
sigh til the innersta tanckarna / fördolt
bewägelsen och sinnen/ och til al
Stånd/ Personer/Ålder och rum/ O
når een Menniskia vpäggias aff Dief
lenom/Werldenne och sitt egit Kött o
Blod til att synda / tå sterker thet en
Christna Menniskia ther emoot / vt
drijffuer och härttörkar thens onda b
gärelsens flytande lusta / och affwäå
Syndennes Spetelska.

Til thet andra / skole the be
wekas ther til/vthaff gudfruchtiga wi
sa och förståndiga Menniskiors förma

ninga

Silff snöre.

ngar/hwilka man finner många/uthi
Theologiska/ Historiska / och Hedniska
Scriffrer/såsom the ock hwar dagh hö=
a många sådana aff theras Föräl=
rom och Scholamesterinnom/Ty me=
an Gudh sielff haffuer förordat them

Vngom theras Föräldrar / Schola-
mesterinnor / Predicanter / och gamla
förståndiga Menniskior / och befala
them ära them/och thesse icke aleena rå-
da och förmana them til thet som gått
är aff sigh sielffue/vthan ock så aff gam-
la/trowerdiga/ högtförståndiga/ lärde
Måns Scriffter och Historier / så äre
the plichtige att lyda och fölia them
ther vthi / Therföre haffuom wij ock
stundom inmångt några sådana För-
maningar tilförenne vthi Dygderna/
Och hijt skicka sigh Silffsnören ganska
wäl / Ty såsom Silffuer är hwitt/
klaart/ klingande/ reent/ och låter vth-
tänia och drijffua sigh/ doch icke så my-
kit och så tundt som Gullet / såsom thet
ock är stoort och anseenligare än Gul-
let/ men doch icke så gått och wichtigt/
såsom ock/ när thet lägges ibland Jor-
diska Materier / tå rostas thet / och
Silffskum läker doch sáår / och vthäter

thet

…t döda Köttet vthu them / och rensar
…kamen vthwertes. Altså haffua ock
…edniska och andra Menniskiors för-
…mingar ett herligit anseende för för-
…fften och klingar wål / thet är / the
…nna lätteliga warda förståndne / och
…art antagne aff förståndigom Men-
…kiom. The låta ock förklaara och
…hwidga sigh på alla Ständer och
…ersoner / men the griipa doch icke så
…jdt och diupt vthi hiertat / såsom
…udz Bodh. Fast man ock än hade
…a Lärdas Bööker til fyllest / så äre
…ch Gudz Bod/gyldene Bod/ Ja/ ett
…udz Ord och befalning öffwergåår
…dt alla thessa påminnelser / så äre the
… än nw medh många Köttliga Jor-
…ka tanckar förmengde/ och lochta off-
…aff Adams faat/ Dochlikwål haffua
… ock theras nytta / Ty theras be-
…achtelse fördriiffuer the vthwertes
…yndennes Såår och Laster / och aff-

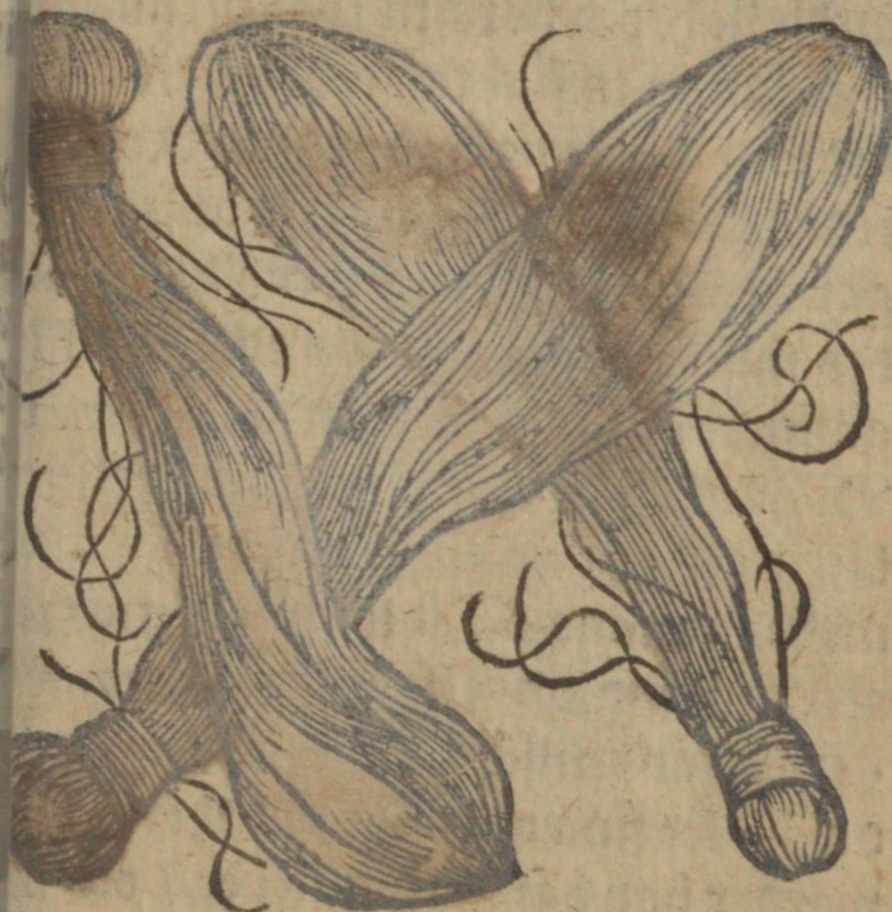
 wäär/

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

wåår/ att Menniskian icke følier sin
inwertes onda Lustar/ ståår emoot/af
bryter thet døda Køttet/ och leffuer å
liga.

Til thet tredie/skola the her
liga Løffte och Belønningar førman
och driiffua them ther til / hwilka ma
finner vthi och vthan Gudz Ord / T
åndoch/ man kan ock førmå icke med
gerningomen førtiåna then Retferdig
heet/ som geller før Gudi / och thet ew
ga Liiffuet / vthan thet år aleenast Jes
CHristi wår Återløsares Ämbete oc
wålgerning/ hwilka wij mostom aleen
fatta medh Tronne / så haffuer doc
Gudh aff blåtta Nåde och kårleek / ti
sagt oss ena øffuervth rijka Løøn / oc
hår til dags giffuit henne them / so
haffua medh flijt øøffwat sigh i Gud
ligheetenne/ och vthi ett obesmittat oc
ostraffeligit leffuerne. Therføre så
nom wij ock hijt thet hwijta Silke
hwilk

Hwitt Silke.

wilkit haffuer mykit liws vthi sigh/ h regerar måst i fuchtiga och kålda g / och är then besta Grund til alla dra medelmåtiga fårgor / och når n år förstoor / tå diffunderar och för- ndar hon stundom ögsynena / Thy i a måtta fööra ock Gudz Tilsånel-

ser

ser mångfalliga Gudz Nådes gåffu
medh sigh/och höra til the Menniskio
som haffua en fuchtigan Natur/thet å
the som åre öffuerladde medh Korss o
bedröffuelse/ haffua swåra anfechtni
gar/och åre kålde aff thens helige A
des mistelse/ Så grunda ock alla and
gåffuor/som år Treon/ Håppit o
Böönen/ sigh på Gudz tilsåyelse o
löffte/ och når en fattiger Synda
medh hiertans ögon seer och flitigt te
cker på samma öffuersinneliga we
gerningar/ tilsåyelser och beloningar
och håller sina owerdigheet ther emoo
warder han håpin ther öffuer/ och m
ste bekenna medh Patriarchenom Ja
cob. Genes. 32. Jagh år förringa t
all then barmhertigheet och trooheet
som tu medh tinom Tiånare giort
haffuer. Hijt lyda nu allahanda löff
te och tilsåyelser/ som åre tagne vtha
Gudz Ord/och Menniskeliga Scrif

te

/ther aff wij haffuom några tilförensatt/ vthi Dygdernes vpräkning/ and theras krafft och werkning/hwildoch alla innelyckias i thetta almenlöfftet 1. Tim. 4. Gudeligheeten är all ting nyttig/ och haffuer löffte om tta och thet tilkommande lijffuet.

Til thet fierde/ skal Vngdoen fruchta sigh för then hotelse/ straff wanära som gemenliga fölia på kam och Odygd/hwilka äre thet retmörka och swarta Silket/ hwilkit an ock stundom bwkar til omwindel Ty såsom then swarta färgan är ffens bortröffuelse/ och när man haiga seer ther vppå / tå warder Syn aff thes stoorheet såsom förmint/Altså förtaga oss Gudz hotelser och ff hans nådh och welgerningar/ och ra andeliga blindheet medh sigh/och rstånd i gudomeliga andeliga ting/ Gudz gåffuors mistelse/ som wij

haffuom

Swart Silke.

haffuom tilförenne hafft/och når Sr
daren strax effter sina bedreffna M
gerning fäster sins hiertas ögon r
vppå sådana hootelser / diwpt ther v
på tencker / eller öffuerfalles hasteli
aff straffet / tå fölier ther aff offta sio
förskräckelse / bedröffwelse och förtwi
lelf

se / att man för sådana mörkheet icke
n kenna och fatta Gudz rådh. Nu
nner man sådana hotelser ganska
ånga i Bökerna / och förfarenheeten
tnar / att the åre icke satte fåfengt.
en wij wiliom här inga vpråkna/
y thenna orsaaken hörer icke egenteli-
til Christeliga årakåra Jungfrwr
Pijgor / vthan aleena til the onda/
rdnackada / ogudachtiga och förtre-
iga / hwilke icke wilia låta thet goda
recka sigh til godheetena / och hoos
ilka goda ord icke hielpa / vthan mo-
drijffuas och föëras til thet goda
edh twång och hootelser. Therföre
liom wij här spaara Mosen medh si-
Horn och förfårliga hotelser / och
e vppenbara vnga Pijgors skam/och
da samwet / til thes wij seem / att the
ffue vthtrångia thet aff oss / haffua
r lust til / och att goda trohiertiga
maningar icke wilia hielpa / anseen-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

de/att man icke heller offta brwkar th
swarta Silket til bewindelse/ vth
aleena tå/ når man aff nödh och f
måste haffuat och brwkat.

Then femte bewågeliga o
saak/ år then herliga fordeel/ besynne
liga åra och Privilegium, hwilka t
Christnas Döttrar och Jungfrwr i
aleena haffua för Hedniska Pijgor v
Andelig ting/ vthan ock för alla andr
Personer och Stånder. Hwilk
fordeel skickar sigh medh thet Go
Silket/ Ty samma fårga år tilhoop
satt och förmångd medh mykit hwit
och mykit röde/ såsom ock thenna ford
len förlåter sigh aldramåst och bygg
vppå the herliga mångfålliga Tilsåye
ser och föråringar vthi Gudz Ord
Och til hennes stadfestelse behöffu
man Exempel/ vthaff hwilka man ka
tagha sådana besynnerliga åra/ M
thenna fordelen står i efftersöliand

Pu

Goldt Silke.

Punctar. I. Äre the Christnas Döttrar vthwalde/ kallade och helgade til thet ewiga Lijffuet / Christus är döder för them/och the äre reenade genom hans dyra roosenfergada Blod / The äre giorde til Gudz och Liwsens Barn i thi thet heliga Doopet/och til Salig-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

heetennes Arffwingar/ och i thetta lij[...]
net til thens helige Andes Tempel o[...]
Booning/ hwilkit inga Jungfrw w[...]
derfars/ som är vthan för then Chris[...]
liga Kyrkiona. Men thet är the[...]
therföre wederfarit/ på thet the här e[...]
ter skole wara Christi egna/ och leffi[...]
vnder honom i hans Rijke/ och tiä[...]
honom i ewiga retferdigheet/ oskuld o[...]
salighheet/ Therföre beropa Apostlar[...]
sigh offta på thenna åran/ och tagh[...]
ther vthaff orsaak/ icke aleena til att fö[...]
ra annat Folck/ vthan ock Junggfrw[...]
til gudeligheetena och ärligheetena
Ephes. 5. Bolerij och all slemheet/ lå[...]
ten icke eens ibland edher nempnd[...]
warda/ såsom Helgon tilhörer/ Ty[...]
woren fordom Mörker/ men nu ären[...]
Liws i HErranom/ wandren såson[...]
Liwsens Barn. 1. Cor. 6. Weten[...]
icke/ att edhra Kroppar äre Chris[...]
Lemmar? Skulle iagh nu tagh[...]

Chris[...]

hristi Lemmar/ och göra ther Skö-
ors Lemmar aff? Bort thet. Item:
Veten j icke / att edher Krop är thens
ilige Andes Tempel / som är i edher/
wilkin j haffuen aff Gudi / och j ären
ke edhre egne? Ty j ären dyrdt köp-
/ Therföre prijsen nu Gudh i edhrom
rop och i edhrom Anda / hwilka Gu-
tilhöra. Lijka sådana förmanin-
ar ock orsaaker finner man ock Eph. 4.
Thess. 4. Rom. 13. II. Gudh
elff haffuer vthwaaldt sigh ett Jung-
wstånd/vthi sins kåra Sons Messiæ
Mandoms anammelse / hwilkit är ett
f the största vnder som Gudh haffuer
iordt Menniskiomen. Ther om
affuer then gamle Lääraren Bernhar-
us vpteknat sköna tanckar/ att i Chri-
i Mandoms anammelse/ komma tree
nderliga föreningar tilhopa. Förft/
tt Gudh och Menniskian / thet högsta
Maiestetet/ och then största skröplighet-

 ten/

ten/ äre i enne person föreenade. Th
näst/att een person är tillijka een Jun
frw och een Moder/hwilkit icke är hör
ifrå Werldenes begynnelse/ Men
doch förkunnat att thet skulle sk
Esaiæ 7. Cap. Sij/ Een Jungfrw
haffwande /och skal föda en Son / th
skal hon kalla Immanuel / Therfö
warder han ock kallader Qwinnon
Sååd/ Genes. 3. Til thet sidsta / a
wåra Hierta och Troon föreena sig
härinne/ och een Naturlig Menniski
skal hålla både thessa för wissa och san
na. III. Gudz ewige Son lijkna
sina kära Kyrkia på Jordenne wid en
Jungfrw / och ena unga Brwd/ hwil
kit är ganska liwffligit och tröstelIgit
och geffuer aldeles Andeliga tanckar
och haffuer stoora hemligheet. The
sm läås man Jeremiæ 1. Gack bor
och prediça i Jerusalem/ och sägh/ S
säger HErren: Jagh kommer i hogh

tu wast deyelig och een wenlig Jung-
w/och een ålskelig Brwd/ tå tu folgde
igh i Öknenne. Then ganska 45.
salmen / år een Andelig Brwdawij-
vthi hwilka then helige Ande beskriff-
r först Brwdgummam Gudz Son/
er näst Brwdena / thet år then Chri-
liga Kyrkiona/Brwden ståår på tin-
höghra hand vthi klaart kosteligit
uld/ Hör Dotter/see vppå/och bögh
na öron / förgåt titt Folck / och tins
aders Hws. Konungens Dåtter år
nska deyelig inwertes/ hon år klådd i
yldenne stycke / Man föörer henne i
ckada Klåder til Konungen/ och hen-
s Leeksystrar Jungfrwrna/som effter
nne gåå/förer man til tigh. Salo-
ons heela högha Wijsa/ år ett liwff-
it samtaal emellan Christum och
ns Brwd then Christeliga Kyrkio-
/ hwilka Gudz Son så rosar (thet
ch skal altsamman andeliga förståås)

Cap. 1. Tijn Kindbeen stå liufflig
Spånger/ och tin Hals i Kådior /
åst deyelig/ deyelig åst tu / Tijn ög
åre såsom Duffuors ögon. Och Cap.
Såsom een Roos ibland Törne / alt
år mijn kåra ibland Döttrarna. Ti
Röst år söött och titt Ansichte år liuff
git/ Cap. 4. Tina Kindbeen åre såso
Reffuor på Granatåple / emellan ti
Låckar. Tu åst deyelig med allo/ mi
kåra/ och ingen flåck år på tigh.
haffuer intagit mit Hierta / mijn S
ster kåra Brwd/ Cap. 7. Huru degel
år tin gång i Skoomen/tu första Då
ter. Tina Håår vppå titt Huffuu
åre såsom Konungens purpur bundi
fåldor/ etc. Så kallas Gudz Ky
kia ock elies offta een Jungfrw/Sior
Dåtter/ Jerusalems Dåtter / Israe
Jungfrw/ 2. Reg. 19. Jere. 14. 18. 3
Esa. 37. 54. Thren. 1. 2. Amos
Zach. 9. Vthi thet nyia Testamen.t

finna

..ner man lijka så/ att wår HErre
..hristus sielff lijknar Himelrijket wid
..o Jungfrwr Matth. 25. Och Pau-
..s säger til sina Åhörare/ 2. Cor. 11.
..agh haffuer trolofft edher en Man/
..t iagh skal tilföra Christo ena reena
..ungfrw. IV. Vthi thet gamla
..estamentet/ wordo Jungfrwr aff
..udz befalning yppare achtade och fö-
..ratte til Presternes och thens öffuer-
.. Prestens Åchtenskap/ Ty Gudh til-
..ode them giffta sigh och geffua sigh i
..echtenskap/ doch medh thetta beskeed/
..t the skulle taga sigh ena Jungfrw
.. Hustrw/ såsom wij låsom Leuit. 21.
..wilkin som år öffuerste Prest ibland
..a Bröder/ på hwilkins Huffuud
..mörieoljan år vthgutin/ han skal ta-
..a sigh ena Jungfrw til Hustrw/men
..ga Aenckia/ eller bortdreffna/ eller
..kränkta/ eller Skökia/ vthan ena
..ungfrw aff sitt Folck skal han tagha
til

til Hustru/ på thet han icke oheligar
na Sååd ibland sitt Folck/ Ty iagh
HErren/ som honom helgar. Eze
44. Presterne skole icke tagha någ
Aenkia eller bortdriffua til Aecht
skap/ vthan ena Jungfrw aff Isra
Hws Sååd/ etc. V. Ther
vthan twiffuel intet roligare eller bå
Leffuerne ibland alla Stånder på J
denne/ ther inne man kan medh ett g
Samwet wandra för Gudi och We
denne/ än Jungfrwstånd/ Ty thet gå
ge ehuru Gudh wil/ så haffuer do
thetta Ståndet öffuer måtton stoo
fordeelar/ besynnerliga för Aechtenst
pet/ Så mykit korss/ olycka/ och moo
gång förfara och förnimma icke vng
Menniskior/ Ja the weta offta int
såya om korss/ Therföre haffuer iag
ock tilförenne icke welet planta Tål
modigheetena vthi theras Örtagår
hwilkin doch kan begripas vnder Gu
fruchta

chtan och ödmiuktena / och fast än
gon mootgång möter och stöter them
der ögonen/tå kunna the thet lätteli=
re båra / och båtre arbeta sigh ther
/ såsom the ther äre eensamme / frije
oförhindrade / och antingen vndfly
nenneliga olycka/eller haffua jw doch
meera än en Lekamen til att förso=

. Vngt Folck och ensamma frija
rsoner kunna båtre brwka theras go=
dagar/ och med mindre hinder achta
theras handel än ächta Folck/hwilke
ta öffuerfallas medh mykna olust.

I. Man låås att Gudh haffuer
ndom vthi Krijgsfara/ fram för alla
ra Menniskior / låtit förskoona
ngfrwr / Numeri 31. Tå Israels
arn stridde / och wunne seger / moot
Midianiter / gaaff Moses them
nna befalningena effter Gudz wilia/
the skulle låta leffua alla Barn och
uinkön/ som icke hade kändt eller le=

gat

gat hoos Mån. Lika så skeddc thet i
i Domarabookin Cap. 21. Tå B
garne i Jabes vthi Gilead icke w
komne til HErran i Mitzpa/ effter G
den/ som the hade sworit HErranom
tå sende Menigheeten tålff tuse
Mån / och befalte them / att the sku
ihielslå alla Mån / medh Quinnor o
Barn/ vndantagandes Jungfrwrn
hwilka the funno wid fyra hundrad
Exod. 1. Thenna fordelen hade ock t
Hebreiska Pijgobarnen. Tå Phar
låt fërgöra the Hebreiska Barnen
vndantogh han Pijgabarnen / the
skulle the låta leffua. VII. Gu
haffuer beprydt them för alla Man
personer/ och ån mestadeels fram för a
la åchta Quinnor medh theras Lek
mens och Ansichtes sköönheet / att t
haffua skickeliga Lemmar och ena dey
liga fårga/ såsom många rosas aff th
ras deyeligheet vthi then heliga Scrif

Sa

Sara/ Genes.12. 20. Rebecca/ Genes.
4. 26. Abigail/ 1. Sam. 21. Tha-
mar 2. Samuel 14. Rachel/ Gen. 29.
Abisag aff Sunem/ war een så ganska
deyelig Pijga/ att ingen gick henne öff-
wer i alla Israels Grentzor. 1. Reg. 1.
Esther war ock så deyelig/ att hon öff-
wergick alla andra Kongliga Jung-
frwer/ som woro tagne i Frwstuffuna
på Slåttet i Susan. Esther 2. Jobs
tree Döttrar/ Jemina/ Kezia/ Keren-
happuch/ hwilka Gudh gaaff honom
effter sina ålendheet/ woro så deyelige/
att man icke fan theras lijke i all Land/
Job Cap. 24. Ther aff kommer thet
menneliga/ att man är vngom deye-
ligom Pijgom så gunstig/ och att then
hwijta rödmångda Färgan/haffuer al-
tijd meera anseende/ än then swarta/
brwna/ gola och bleeka. Doch skal
thi enom sådanom skönom Krop/ ock
boo een sköön from Siäl/ och skal

 sköön-

sköönheeten icke misbrwkas til prååł
högfärd och otucht/ hwilkit doch alifö
mykit skeer/ ty werr. Thessa och ar
dra flere fordelar och förähringar / skol
froma Christna Jungfrwr och Piigo
betrachta/ icke ther til/ att the skole the
aff haffua orsaak til att vphöra sig
för Gudi/och trösta ther vppå/li ka som
wore the för then skul behageligare fö
Gudi än andra Stånder / och kunde
the ther igenom bekomma salighecterna
Ty ther igenom worde Troon vpp
Christum på sidstonne förmörkat och
giord til intet / vthan att the ther af
måge haffua tröst emoot anfechtninge
na om theras owärdigheet och Gud
försyyn/och beweekas ther medh til alla
Dygd och ärligheet.

Föllier nu then fiätte Or
saaken/ nemliga/ thet herliga Loff / be
römmelse och goda Nampn/ som from
ma Jungfrwr och Piigor bekomma
medh

Rödt Silke.

medh theras ärligheet / och ther emoot
thet onda Nampn förtaal / och slemma
ychte/som onda illa vptuchtada Jung-
frwr och Pijgor bekomma / hwilkit aff-
måålas vthi thet Röda Silket. Ty
henna färgan bekommer ock sina skic-
kelse/når man blandar lijka mykit hwij-

ta och swarta färga tilhoopa / såsc
thenna orsaaken är tilhopa dragen / b
de aff tilsäyelser och hotelser. Them
orsakena haffuom wij therföre wel
sättia/ medan Barnen beweekas snar
re til någon ting / når man them ro
sar / än elies/ och når man skåmmer o
förachtar them/så öffuergeffua the the
och lååra skämmas. Men nu haf
uer man mykit om sådana Loff vt
then heliga Scrifft / och annorstädz
Och besynnerliga skole the see vppå th
loff / och låta thet beweeka sigh / so
Syrach geffuer them wål vptucht
dom Jungfrwom och Quinnom / the
han säger Cap. 7. Een förnufftig from
Quinna / är ädlare än Guld. Oc
Cap. 26. Een Quinna som tija kan/ ä
een Gudz gåffua / och een wåltuchta
Quinna står icke til att betala. Inge
ting är kårare på Jordenne / än ee
tuchtig Quinna/och intet kosteligare ä

een

[E]n kysk Quinna / såsom Soolen når [h]on vpgångin är/ är een beprydelse på [H]Errans högha Himmel/altså är een [t]ygsam Quinna / een prydelse i sitt [h]ws. Een deyelig Quinna som blijff[w]er from hon är såsom een klaar Lam[p]a på them heliga Liwsastakanom. [E]en Quinna som haffuer ett stadigt [s]inne/ är såsom the gyldene Stolpar [p]å Silffuerfötter. Proverb. 31. Een [t]ögdesam redlig Quinna/är mykit ãd[l]are / än the aldrakosteligaste Pårlor. [A]mbrosius lijknar kyska Jungfrwr [w]id the heliga Änglar/medan Änglar[n]e/såsom Andar/ haffua inga vpäggel[s]e til okyskheetena aff Köttet/ vthan the [k]yska Jungfrwr triumphera och öffuer[w]inna vpäggelsen til thet onda. lib. de Viduis. Man finner att the Locren[s]ers Jungfrwr prijsas än nu i thenna [d]agh / effter man haffuer i tusende åår/ [i]cke hördt något ondt rychte om them.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

Tabitæ loff waarar ock så effter henne dödh / Ty Act. 9. prijsade the from[me] Ankior henne stoorliga för S. Peder för hennes gudelighet / fromheet o[ch] Almosor. Men huru Skrifften th[e] emoot igen lastar the illa vptuchtade och håller them theras skam före / th[e] om skal talas i sinom tijdh / om Gud wil / i enne besynnerliga Book.

Til thet siwnde / skole the oc[k] ther til låta beweeka sigh aff thera egit Nampn / som the vndfåt haffua [i] Doopet / Ty vthan twiffuel haffua th[e] heliga Patriarcher / och gudfructig[e] Fåder och Möder i förtijden låtit geff[ua] theras Döttrom sådana Nampn / at the måtte ther aff haffua vthi sigh sielff kom i allan sin Lijffztijd / en pådrijff ware til Gudfruchtigheetena och Dyg[] dena. Ther aff kallas the Scholastica een Låriunginna. Elisabeth / Gud[s] Hws och Roo. Eustochium, thet är, Besin[]

Besinnig och förståndig. Amelfreda,
r så mykit som Hymmelsfred. Ty
eras Föräldrar haffua gerna seedt/
tt thessa theras Döttrar/ hwilka the så
emde/ måtte älska Gudz Ord och ret-
Religion i alla theras Lijffsdagar/
erna gåå til Kyrkia/ låta Gudh werka
igh / och betrackta Gudz Ord medh
ijt/ Man kallar them Christina eller
hirstina/ att the skole kenna Christum.
ophia, Wijsdom/ att the skole warda
rfarne i then himmelska Wijsdomen/
et är / haffua Gudz och hans Ordz
ndskap. Dorothea, eller Theodo-
a, eller Theodosia, thet är Gudz
äffua. Grata, thet är/ Tacksam/ el-
r täck och behagelig/ att the togho ther
f orsaak til att achta sigh sielffua / och
wad gått the hade för een Gudz gäff-
a / och therföre åkallade Gudh / och
ckade honom för the gåffuor/ som the
affua vndfåt aff honom. Thessa

 Namp-

Nampnen / Apollonia, förderffua
sönderbrutin / Esther, then fördålde
geffua orsaak til Gudz fruchtan o
hierteliga ödmiukt / att man betencke
sin förderffuada Natur dölier sigh / f
na egna fromheet och berömmelse/ o
geffuer sigh aleena vnder Gudz hand
Iudith, Bekennerinna / Thamar
Palmtrãã. Anastasia, vpråttat
Constantia, Beståndigheet. Eulali
wåltalande/eller then som talar om g
da ting. Thenna såm Nampnen haf
ua vthi sigh ena reena Troos bekenne
se/och ena hierteliga beståndigheet i he
nes förswarelse. Abigail, Fadren
glädie/Cleopatra, Fadrens åra. O
the Ammonitiska Quinnors Nampn
Simeath, om hwilka talas 2. Paralij
24. och heter så mykit som een ther l
dig är / wijsa på then åhra och lydna
som Döterne skole bewijsa theras För
äldrom. Abra, Pijga Tiånerinn
Vasthi

[V]asthi, Wåffwerska. Thenna tw vt-[l]åndska Nampnen / drijffua til arbete [o]ch snaarheet. Anna, huldsalig. [A]chinoe, Prydelse / Tijdfördrijff / [F]örlustelse. Euphrasia, Ögnatröst. [E]rasma, Limflig. Drusilla, Slechtenes försonerinna. Euphrosyne, Frögerinna. Concordia, Enigheet. Irene, [F]redelig. Blandina, Wenligheet gö-rinna. Thessa niyo Nampn / skola [v]pwäckia til wenligheet och sachtmo-[di]gheet. Charitas, Kårligheet / then [d]rijffuer til hierteliga barmhertigheet [oc]h medynkosamheet. Susanna, een [R]oos eller Lilia. Noëma, sköön och [f]ag[e]tidelig. Pulcheria, Deyelig. Salo[m]e, een vtbredd beprydd och fulkom[m]en giord. Saphira, Wälsticat. Ada, [oc]h Achsa, een som är beprydd medh [G]alzsmijde. Thessa Nampn wijsa vn[g]a Jungfrwr och Pijgor til Lekamens [oc]h Klädernes reenligheet. Agnes,
Kyff/

Kysk/Helig. Catharina, Reen. Thesse
Nampnen påminna them om Kysk-
heet och Tuchtigheet. Amelia, vthan
sorg. Ruth, måttat/ vpfylt. Thesse
förmana til Sparsamheet / och Nög-
samheet/ Hwilkin Dygd intet achta
högt prål och öffuerflödigheet. Zi-
phora, Wälgörerinna. Asnath, Låke-
rinna. Thessa kräffia att göra gått
emoot the nödtörfftiga. Adelheida
hwilkit Nampn somlige taga aff thet
Grekiska ordet ἀληθεία, Sanheet. Cla-
ra, Lius och Klaar. Candida, Hwijt.
Jemina, Dagsbarn. Thessa wilia at
Jungfrwr och vnga Pigor skole wara
retsinnige/ sanferdige/ trofaste/och een-
fåldige/vthan list och falskheet. Cor-
dula, Hiertalilla / Esther, Fördölie-
rinna/och thet Judiska Nampnet Lisca
een Betäckerinna. Thessa påminna
them om tijgsamheet / när een behåller
många ord i hiertat / icke vthööser och
effter

fftersåger thet onda / vthan betäcker thet medh tijande. Och ändoch alla Nampn icke kunna dragas på besynnerliga Dygder / så wijsa the doch almenneliga / att Döterne skole wara froma / sediga / ärliga och dygdesamma Quinspersoner / och att Föräldrane gerna wille / att them ginge wål / att the måtte warda rijke / wäldige / gamle / wålbehåldne / ewiglefwande och saliga Barn / ther the kunna lätteliga komma / effter effter / när the i retta Troo sträffwa / effter Gudeligheetena och Dygden. Thetta witna efterföliande Nampn: Agatha, from / retferdig / ängelig. Aurelia och Aurea, Gyllena. Commelberga, Amalosunta, hwilka bäda Tyska Nampn liwda så mykit som Himmelsberg / Himmelsskööн. Berenice, then reena ofkyldiga. Corona, en Kroona. Eudoxia, een wålbehaglig. Euphemia, een som haffuer ett

gått

gått Loff och Nampn. Eua, Leffuand
Fausta, Felicitas, Lyckfalig. Flor
Florentina, een som altijd grönskas
och altijd gäår wål. Iustina, een retf
dig. Magdalena, een vphögd mång
fållig grwid. Margaretha, een Pårl
Perpetua, Ewigleffuande. Prisca, e
gammul vthleffuat. Regina, een Dro
ning. Sara, een Regenterinna/ een fr
Förstinna/etc. Och andra sådana fler
Nampn. In Summa/ Hwarfö
scriffuer man i Jungfrwrs almennel
ga Titlar/Then åradygdesamma/m
kitdygdesamma/ gudfruchtiga/ årlig
etc. Vthan för then skul/ att the skole
alla theras Liffzdagar stråffwa effte
Dygdena/ och båra theras Krank
medh åhra. Therföre/ så offta e
Jungfrw hörer sigh sielff/ eller ena a
dra sina Leeksyster nempnas och kallas
skal hon låta samma Nampns förcle
ring wara sigh een påminnelse och lo
kelf

Fiolabrwnt Silke.

kelse til Dygdena. Ty thet ståår ganska illa/når en haffuer ett skönt och herligit Nampn / och leffuer ther emoot illa. Och hijt såttiom wij Purpurfergan/eller Fiolbrwna Silkesnöre/hwilkin ther aff kommer / når man blandar mykit rödt / och litet swart tilhopa.

Ec Såsom

Såsom ock thenna Nampns förcla-ring / förer mykit loff och berömmelse medh sigh: Och twart emoot/om man icke beflitar sigh ther effter / tå warder samma Loff förmångt meth håån och spått.

Til thet sidsta / skole vnga Jungfrwr och Pijgor skicka sigh effter froma/ gudfruchtiga och ärliga Jung-frwrs Exempel/ hwilka både then heli-ga Scrifft / och andra Historier ärliga betenckia och roosa/ såsom många såda-na Exempel äre satte vthi the förescriff-na Dygder / och ther om är tilförenne ytterligare giffuit tilkenna vthi then tredie Kryddasången. Och emoot thenna herliga Dygdaspegelen skole the hålla then slemma Laskerspegilen/ och odygdens Exempel vthi många il-la vptuchtada Barn/aff hwilkas ohöff-liska leffuerne/the skole tagha orsaak til att båtra sitt leffuerne. Hijt skicka

sigh

Grönt Silke.

sigh wål the greena Silkesnören/ hwilkin fårga altså bereedes / når man blandar något goolt och blått tilhoopa/ såsom ock thenna orsaken och thessa Exempels betrachtelse / loffuar the fromma tuchtiga Jungfrwrna / och ther twart emoot igen betåncker the otuchtiga/

tiga/ogudachtiga/ oärliga Pi gers Ex-
empel / them sielffuom aldramäst ti
straff och wanära / Och såsom thenn
gröna färgan förlustar ögonen och ster
ker synena / Alleså kan man medh besyn
nerlige lust mykit förra lära förstå
hwad wäl eller illa kläder / aff the Ex-
empel / som man antingen lääs/eller fe
ögonen seer / än att man wille elles fö
vthan Exempel medh många ord b
scriffua och affmääla Dygderna.

Och thetta må nu så wara nook sa
om thenna Bookennes tredie Dee
vthi hwilkom här är giord eenfäld
vnderwijsning och förklaarning om th
orsaaker / hwilka man kallar Impul
vas, hwarföre vnga Döttrar och P
gor skole haffua sådana förescriffua
Dygder vppå sigh och effter-
följa them.

Th

Then fierde Deel.

Om några medel och wägar/ genom hwilka Jungfrwr kunna komma til thessa föreskriffna Dygderna.

WJ haffuom nu igenom Gudz Nådh beredt oss på allahanda Materia / som man behöffuar til Dygdakrantzen/ Therföre wiliom wij ock til thet sista nu bewinda Krantzen/ och förtelia några medel och sätt/ huruledes thenna bewindelsen skal skee/ på thet han kan en gång warda fulleliga färdig / sättias vppå them/ och blijffua beqwemmelig til att båras. Men wij wiliom görat på thet aldrakortaste som wij kunnom / och indraga the witnesbyrder / medh hwilka wij hwart och ett medel wijdtlöfftigt bewijsom och trooligit görom / vppå thet aldrakortaste som thet kan skee/ på thet

wij kommom til ändan / Ther til geff
tie Gudh oss sina Nådh och sin Anda
Amen.

I.

Först och för all ting ska
man wetta/ att Troon och Gudelighee-
ten är icke een Menniskelig gerning
vthan står vthi Gudz Nåde och werk-
ning / såsom wij haffuom tilförenne be-
wijst och kungiordt vthi Giordennes be-
scriffuelse/ Therföre om förescriffne
Dygder skola wexa och blåmstra
medh enne retta Troo vthi vngom
Döttrom / Jungfrwm och Piigom/ så
måste Gudh / som är all Nådes och
Barmhertigheetz Fader/ aff hwilkom
alla goda och fulkommeliga gåffuor
komma / göra thet bästa i saakenne/ och
för HErrans Jesu Christi skul/ hwil-
ken medh sinom lydna och pijna sådan
haffuer förtiänt / geffua allom Bar-
nom / som haffua äran kära / sin helige
Anda,

Anda/ som kan ock gerna wil / når han
her om warder bidin/omwenda och fö=
da them på nytt / och igenom effterfö=
liande medel werka Troona och Gud=
fruchtigheetena vthi theras Siål och
Hierta. Ty ån doch Hedniska Pij=
zor/ haffua ock så/förvthan then heliga
Anda / warit årlige och frome / doch
haffuer thet icke annat warit vthi må=
sta parten / ån fromhetennes skijn / som
offta icke haffuer gångit them til hier=
tat / Ja / ock warit förvthan Troo och
Gudz wilies Kundskap. Men wij lå=
rom icke aleena om vthwertes from=
heet/ som tilförenne år sagt / Therföre
såttiom wij aldraframst / thens helige
Andes krafftiga werkning til thet för=
sta medelet/ om han icke werkar/och såt=
ter Blomstren vthi the omwenda Chri=
strognas Hierta/så år thet fåfengt/ och
man kan aldrig kommat tijth/som man
thet gerna hade. Therföre kallar S.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

Paulus/Galat. 5. Kärleek/Fred/frögd
tålamod / wenligheet / godheet / troo
sachtmodigheet/kyskheet/Andans fruch
ter. Och Rom. 1. Nempner han ho
nom helighgörelsens Anda. Zacharia
12. Cap. nempner honom Nådennes
och Böönennes Anda.

II.

Til thet andra/ är här til af
nödenne een Christelig troogen Barna
tucht vthi Hwsen / Ty medan vng
Barn icke sättias strax til fremmand
Folcks vptuchtning / när the äre ett el
ler tw åår gamle / vthan blijffua hoos
Föräldrana til thes the wäxa vp och är
Manbare/ besynnerliga Döterne/ Så
är thet jw högeliga aff Nödenne / att
Föräldrane begynna altså beställa the
ras Barnatucht / medh Gudz Nampn
åkallelse om hielp / att man ther aff kan
merkia/ the wilia gerna haffua dygde
samma Döttrar. Och thenna Barna

tuchten

uchten skole the begynna strax vthi the första åären / och altijd hålla hardt ther wid vthan afflåtelse. Ty såsom en Trägårdzmestare / then ther wil haffua ett rätt vpwuxit Trää vthi sin Trägård / han begynner binda thet wid en rettan stijffwan Staaka / medan thet är än nu swagt och litet / wid hwilkin thet kan vpwäxa rett. Och såsom en Jägare then ther wil haffua goda Jachthundar / han måste strax ther til wänia vnga Hwalpar / och hååla them före ena Hiortahwd / ett Rääskin / Räffskin eller Haarskin / ther på the lära skälla / warda nijdeske och betske: Altså moste man ock / när man begärar affleffua åhra och see Dygd vppå sina Döttrar / strax vthi theras Leffuernes första begynnelse / tuchta och wänia them til thet som gått är / så kunna the sedan / vthi theras heela lijffztijd / och i Ålderdomenom geffua Gudfruchtigheeten-

heetennes och Aerligheetennes go-
frucht och lucht ifrå sigh / såsom en n
brend Potta långe behåller then förs
smaaken eller luchten / som hon bekom
mer aff thet / som aldraförst låtes vt
henne. Här vppå haffua the befa
ning vthi Gudz Ord. Ephes.6. J F
der / vpföden edhra Barn i tucht o
förmaning til HErran. Syrach
Haffuer tu Barn / så tuchta them / o
bögh theras halz alt ifrå vngdomenom
Haffuer tu Döttrar / så bewara thera
krop / och ståd them icke sielffswåld. L
ka sådana befalning finner man o
Deut.6.15. Proverb.22.23. Syr.30
Altså haffua många froma / gudfrucht
ga Föräldrar giordt / såsom Scrifften
nes Historier witna. The 4000
Män och Quinnor / tå the wille föl
HErran Christum i Öknena / til att hö
ra hans Predicor och see hans Vnder
werk / togho the theras Söner och Dö
tra

r medh sigh/ på thet the lärde kenna
ristum/ och worde trogne och salige
arn/ Matth. 15. Johan. 6. Marc. 6.
. 9. Altså läås man i Apostlager-
gomen. Cap. 21. Att the Trogne i
yro/ tå the ledsagade Paulum och
ns Fölie/ haffua the tagit Hustrur
Barn medh sigh vth om Staaden/
haffua lätit them wid Siöstrande-
falla på knää och bidia. Och then-
Barnatuchten är ett aff the förnem-
iste medelen/ och affgåår icke vthan
ynnerliga herliga frucht som Sy-
h säger i thet 30. Capitel. Then sitt
rn kärt haffuer/ han häller thet alt-
des vnder riiset/ på thet han framde-
skal få glädie aff thy. Then sitt
rn i tucht häller/ han skal få glä-
aff thy/ och törff icke skämmas
thet/ när sina kenda. Och att
n icke skal förstå thetta aleena om
ner/ så säger han i thet 37. Cap.

Ändoch

Andoch Mödrar haffua Söner kär doch är stundom een Dåtter bätre än en Son.

III.

Til thet tredie / tiäna här Jungfrwscholar / hwilka man skal hålla i Städerna / på thet vnga Pijgor tuchtade warda. Ty ändoch Fader och Moder skole hemma wara flitige i theras Barnatucht / så haffua the dock för theras Hwsarbete och andra ärende offta mykin förhindring / och warda theras Barn försummade emoot theras wilia / besynnerliga hwad som Döttrarna tilkommer. Therföre äre Pijgascholar förordnade såsom ett råd och Läkedom / emoot thenna Föräldranas försummelse / och the skole byggias på the rum / som kunna wara lägeligast för heela Byyn / på thet Barnen icke komma förlångt bårt ifrå theras Föräldras Hws / när the gåå i Scholan

Och i therna Jungfrwscholon skole Scholamesterinnorne låra them låsa/ och altijd driffua Catechismum så ock vtlågningena medh them/ The skole ock låta them låra och vpsåya några Sententier aff Scrifftenne/ besynnerliga vthu thet Nyia Testamentet/ om Troona/ Kårlecken/ Korsset och Tålamodigheetena/ och några Historier aff Bibelen/ som kunna tiåna Jungfrwm til att ööffwa theras Minne/ så ock låra siunga några Christeliga Sångar och Psalmer/ och tagha them idkeliga medh sigh om Söndagarna och elies i Wekonne/ til att höra Predican och Barnalårdomen/ på thet the altså genom theras flijt måge wånias til gudfruchtigheet/ böön/ tucht och årligheet.
Hijt höra nu alla förmaningar/ som Gudh i sino orde låter göra til alla Föråldrar/ vthi hwilkas staad Scholamestare och Scholamesterinnor tråda når

the

the hålla Scholar. Så säger ock Pau
lus til Titum Cap. 2. att han skal säy
them gamlom Quinnom och Matre
nom / att the låra the vnga / att the år
tuchtige. Så seer man ock att thett
Scholaarbetet år icke heller fåfeng
vthan år mykit nyttigt / Ty förfaren
heeten witnar / att sådana Scholapi
gor warda sedan / sköna / sachtmodiga
sediga/ milda / årliga och dygdesamm
Menniskior aff hwilka Föråldrane oc
årlige Mån i framtijden kunna haffn
koora frögd och glädie

IV.

Thet fierde medel til att be
främia Jungfrwliga Dygder / åre år
liga Lagh och Ordningar i Regemen
ten / när Öffuerheeten vthi högre oc
lägre Ständer / hielper til att håll
tucht och årligheet wid macht / genon
wissa Lagh och Stadgar vthi Städe
och Land / att alt må gåå skickeliga oc

wå

[h]wål til rthi Gästabod / Bröllop och i [a]ndra Samqwemder / medh Dantz och [a]ndra Werldzliga handlingar / tijth Jungfrwr / Döttrar och Piijgor plåga [k]omma / att sådana skiöna Ordningar warda giorda / som komma öffuereens medh wår egin Natur och Förnufft / medh Gudz Ord och Bod och medh Samwetet. Sådana ordningar wo[r]e wisseliga aff nödenne på thinna tij[d]en / ther thet nu / ty werr / så wijdt är [k]ommit / att Faders och Moders / Scholamesterinnors och gamla Matroners retwåtiga bod / förmaningar [o]ch twång / wilia warda förswaga til att [u]pptuchta then obendiga Ungdomen / [o]ch hålla honom i skickelighect och [a]gha. Men sådana ordningar i Regementen / skulle icke alleena i stoora Rijkesdagar förställas / rådslås och [p]ubliceras aff wåldigom Keysarom / Konungom och Förstom / och genom al-

menneliga Mandater och Vthkrif
nelser befalas att hållas vthi all Lan
öffuer heela Rijket / eller aff hwarion
och enom Herra och Försla vthi si
Land och Förstadöme / eller aff alt Rå
det i enom Staad / alwarliga befala
att hållas / vthan til samma befalnin
skulle ock brukas ena alwarliga execu
tion och straff / Ty binda / och ther öf
uer icke hålla / är så mykit som inte
binda / och är än wärre / Ty ther a
kommer både Öffuerheeten och henne
Mandater i förachtelse / att man sköte
ther sedan alzintet om / såsom then dag
liga förfarenheeten witnar.

V.

Til thet femte / moste o
Siälaförtare och Kyrkiotiänare med
therat Förmanings predicor hielpa h
til / när the lära Menigheten vthi v
penbara Församlingar / och vnderwij
them vthaff Gudz Ord / besynnerlig

p

på Söndagarna och Höghtijdzdagar-
na/ eller andra förordnada Helgeda-
gar/ på hwilka Åhörarne komma flijti-
gare til Kyrkia/ och Tienstafolket/ Pij-
gor/ Jungfrwr och Barn/ kunna bätre
komma til Predican/ än elies i Wekon-
ne/ tå är thet högeliga aff Nöderne/ att
man wender Epistlarna / Euangelier-
na och Catechismi Predicor til them/
til theras Föräldrar / Tuchtamestern-
nor och til öffuerheetena/ och medh sacht-
modigom anda drijffuer / råder och för-
manar them/ att the betenckia Gudz al-
warliga befalning / och åsee then rijka
belöningen / och att the moste i sinom
tijdh göra en strengan Räkenskap om
theras Leffuerne och Ämbete in för Je-
su Christi Domstool/ och therföre hiel-
pa til / att befrämia Gudeligheetena
och ett Christeligit leffuerne att Ung-
domen warder årliga vptuchtader i
Hwsem / i Scholom och i vppenbara

församlingom. Thetta wil Gud haffua aff allom Euangeliskom Predicarom / såsom S. Paulus här til alwarliga förmanar Titum Cap.2. ther han så scriffuer: Tala tu såsom tilbörligit är/ effter then helsosamma Läran/ sägh them gamlom/att the äre nöchtre/ ärlige/ tuchtige/ rette i Tronne/ i Kärleckenom i Tålamodigheetenne. Them gamlom Quinnom theslijkes / att the ställa sigh såsom Heligom höffues / att the vnga Quinnor lära tucht aff them äre sedige/ kyske/ hwsachtige / frome godwilioge. Och vthi thet 3. Capit. Förmana them/ att the äre Förstomen och Öffuerheeterne / vnderdånige och lydige/ redabogne til alla goda gerningar / milde / bewijsandes alla sachtmodigheet til alla Menniskior. Thetta wil iagh att tu lärer / såsom thet ther wist är/att the som Gudi trodt haffua/winleggia sigh i godom gerningom föregå

T

Ty sådant är Menniskiomen gått och nyttigt. Thet samma wil han ock haffa aff Timotheo vthi båda sina Epister som han haffuer scriffuit til honom. Så haffua ock Euangeliske Lärare många Propheternes och Apostlarnes Exempel/ och the heliga Fäders/ hwilka haffua vthi theras Predicor / Prophetier / Breeff och Homelier / satt ganska många sådana trohertiga Förmaningar altijd hoos Lärdomen om Troona. Men huruledes Predicanterne kunna här til haffua orsaak aff the årliga förordnade Låxor och Täxter/ ther om att tala / wiliom wij spara til en annan tijd / när bätre lägenheet warder oss ther til giffuin.

V I.

Thet siette medel heter / geffua goda Exempel ifrå sigh/ Ty all förmaning/ böön / befalning/ straff/ warning/agha och tuchtning är fåfeng/när

man icke förelyser och föregåår Vng-
domenom medh ett ärligit Christelig
leffuerne. Och såsom wi nu haffuon
sagt hwart effter annat/ att Föräldra
Scholamesterinnor/ Öffuerheet oc
Predicanter/ skole hielpa til att vptuct
ta Vngdomen medh ordom: Alts
kråffuer och thetta medelet/ att thes
förnemda Stånder skole ock allasam
man medh sielffua gerningerne och lef
uernet altså förhålla och bewijsa sigh
och låta ther medh see huru Vngdo
men skal förhålla sigh. Och meda
wij handlom nu allena om Jungfrw
och Pijgor/ så skola doch theras lijkar
som äre Quinspersoner/ gåå them för
medh goda Exempel. Och aldramå
skole Möderne förhålla sigh gudfruct
teliga och ärliga/ effter the föreskriffn
Dygderna/ medan Döterne äre altij
dagh och natt hoos them i Hwsen/ T
thet gåår almenneliga så til/ att Aple
falle

eller icke långt ifrå Trååd / och Dåt=ren slächtas gerna efter Moderna. Therföre lyder Rijmet altså påTyska:

Wiltu zur Ehe die Tochter han/
So sihe zuvor die Mutter an:
Ist dieselb from vnd von guten sitten/
So magstu sie wol vmb jhre Tochter bitten.

Och then vnga Kråwetan/ sade til sina Moder then gamla Kråwetan/som ideliga baad then vnga Kråwetan / att hon wille doch låra gåå rett fram / ty thet stode henne båtre / och icke långre gåå så tilbaaka: Ach kåra Moder, sa=de then vnga Kråwetan / J haffuen rått til att såya och förmana / Låten migh tilförenne see / huru thet kläder edher/och gåån så för migh/ så wil iagh låra gåå så efter edher. Hwad nu altså aff Modrenne warder krafsdt i Hwsen/ thet skola ock Tuchtamesterin=nor låta sigh wara sagt vthi theras Jung=

Jungfrwscholar/ att the icke allena
lära them wäl/ vthan ock hålla sig
gudfruchteliga/ärliga/tuchteliga/ stilla
wenliga och kyska/ i åthäfwom/ orde
och gerningom/vthi theras Scholap
gors närwarelse. Therföre skola o
skôna ärliga Quinnor/ som äre kom
til en ärligin ålder/ och haffua ett tån
ligit förstånd i Euangelio/ och ett gå
rychte/ förordnas och anammas a
Christeliga Öffuerheet til Scholam
sterinnor/ för vnga Döttrar/Jungfru
och Pijgor. Sammaledes wore th
ock tilbörligit/att Öffuerheeten vthi h
gre och lägre Stånd/medh theras Fr
stuffuur och Herrahoff/Fröyker/Jung
frwr och Döttrar/ här inne föregin
och förelyste theras Konungarijke
Land/ Städer och Byiar/ och gåffu
sigh aldraförst vnder theras wälb
tenckta Statuter och högnödig
Landzordningar/ Ty thet wore jw ob
tenck

nckt och dårligit / att Förstar och Re-
nter wille mykit plåga Almogan
edh många strenga Tuchtordningar/
h ther aff ... reformera theras egna
off / Hws och Gårdar. Men ther
noot hwar högha FörstligaPersoner/
röyker/Frwger/ Jungfrwr/och sedan
befalningesmåns/ Lagmåns/ Håretz-
höfdingars/ Ståthållares / Fogdars/
Borgmestares och Rådmens Dôtrar
gå före och medh theras leffuerne och
hwertes handlingar besegla och stad-
ista theras Fåders Bod och Ordnin-
gar/Tå måste jw thens meniga Mans
Barn/icke aleena aff twång/ vthan ock
r skam skul fölia effter. Thet samma
ole ock Christelige Predicanter och
yrkiotiånare ock låta wara sigh sagt/
tt the icke aleena ther til drijffua och
ormana aff Predicastoolenom / vthan
ck hemma i Hwsen wåria theras
Barn och Dôtrar / att the medh åhra
pryda

pryda och stadfästa theras Fäders P
dican. Ty thet är wisseliga sant v
all Stånd / att när man flitigt lär
och doch sielffuer illa leffuer/ eller tils
der sina illa leffua / att man tå me
then wenstra handenne bryter ned
thet han haffuer vpbygt medh th
höghra. Så är ock Predicantom
Gudz wilie Kunnoger / hwilkin h
haffuer låtit kungöra / bådom Apost
likom Predicarom Timotheo o
Tito / att han wil thet haffua / att
Lärare och Biscop skal icke aleena f
sijn Person wara ostraffelig / godhi
tig/ tuchtig/ retwijs / helig/ kysk/ vth
han skal ock så haffua trogna Bar
som icke haffua något ondt rychte / o
the icke äre Drinckare och olydig
Tit. 1. vthan the ther äre lydige me
alla ärligheet. 1. Tim. 1. När nu al
Ständer/ Hwshållare / Regenter/ L
rare/ komme altså öffuereens me

Lärdo

Lårdom och Leffuerne / tå wore the icke aleena orsechtade för Gudi / vthan Gudh låte ock thenna Harmoniam wara sigh wålbehagelig / och vngdomen worde ther aff merkeliga förbåttrader / och hade altså Föråldrane / Scholamesterinnorne / Öffuerheeten och Predicanterne / så mykit som them tilkommer för theras Person / hulpit til att bewinna Jungfrwrnes Årakrantz prydeliga nook / genom thessa sex företalda medel / och feelar nu intet meera / ån att Jungfrwr och vnga Pijgor ock sielffue för theras Person ther til hielpa / på thet skulden icke finnes aleena hoos them / Ty effter andra Menniskior åre nu ther til förmante / att the skole hielpa til att bepryda och vthsmyckia Jungfrurna / huru mykit meera bör thet vngom Dötrom sielffuom / att the medh alla flijt låggia handena ther wid / til theras egit gangn och båsta / på thet the thesse

 årliga-

årligare och skönare måge bestå fö
Gudi och alla Christna medh therai
Arakrantzar. Så skole nu Jungfrwr
ne sielffue hielpa til att bewinda och til
hoopasättia Krantzen / såsom omwend
och nyfödde Barn / och til samma på
sättielse brwka thessa efterföliande me
del/ såsom äre: Pia Meditatio, Hone
sta conversatio, och Devota Invoca
tio. Om hwilka skal ytterligare ta
las vthi föliande Medels affdeelelse in
til ändan.

VII.

Så är nu thet första/ så myc
kit som ågåår Jungfrwgerna sielffua
men i ordningenne thet siwnde Mede
let/ Pia meditatio, een flijtig/ gudelig
alwarlig/ innerlig betrachtelse / om al
thet som här til är scriffuit och vpräk
nat vthi then första / andra och tredi
Deelen i thenna Bookenne. Ty om
Jungfrwr och vnga Pijgor wilia alee
na åse

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

a åsee thenna saakena / låsa och båra thenna Bookena hoos sigh / vthan alla efftertånckning och lust til att efterfölia thet som här förescriffuit är / Så wore icke aleena all möda och arbete förspilt hoos Dichtaren / vthan ock hoos Låsaren / och worde ingen thera parten ther aff båtrader / then goda tiiden wore illa stadder / och worde Råkenskapen theste swårare vppå then yttersta Dagen / att the haffua wetat låsit / hördt / och i händerna burit Gudz wålbehageliga och fulkommeliga wilia / Men haffua doch mindre stråffwat effter Gudfruchtigheetena och Ärligheetena / än Hedniska Jungfrwr / som haffua alzintet wetat om Gudh / Medan then Tiånaren / som weet sins Herres wilia och gör honom icke / skal få myken hugg. Och fast iagh än intet wille tala om thenna Bookena / så wore doch alla föregångande sexhanda medel / hwilka Gudh

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

haffuer förordnat til att vptända Tro-
na/ Tuchtigheetena och Dygdena
Jungfrwm/ om suss och fåfeng/och a
förmanande/ lårande/ tuchtande/ stra-
fande/ warnande/ vnderwijsande / bå
scrifftliga och munliga giord och för-
ståldt/ Ja/ sielffua the tiya Gudz Bo
som förbinda alla Menniskior/ antin
gen til lydna / eller til timmeligit o
ewigt straff/ the wore på them förtappa
de. Så wil ock Gudh then helige An
de icke boo och haffua sina werknin
vthi enom Ståck/ som haffuer inga eff
tertenckning / vthan vthi förnufftigo
Creaturom/ Låter ock för then skul ta
la medh omwenda och döpta Christna
Barn/ medh hwilka iagh här alleen
haffuer bestålla / vthi theras Moders
mål/ på thet the måge haffua orsaak ti
att betenckia the mångfalliga bewekel
ser til thet goda. Och hwar år nå
gor Jungfrw eller Piiga/ som wil göra

sigh

sigh en Krantz / och icke betencker tilfö-
renne / hwad thet skal wara för en
Krantz / och hwad för Krydder och
Blomster hon wil brucka ther til / hwar /
huruledes / och på hwad rum / hon wil
hemta och plåcka them / och sättia them
på Giordena / och hwilka hon wil sät-
tia före eller effter / hwilka färgor som
skicka sigh aldrabäst tilhopa / och icke
betencker hwar til hon wil brwka Kran-
tzen / och når / och huruledes hon wil bä-
ran: Huru myket meer bör sådant
skee i thenna andeliga Ärakrantzens be-
redelse / medh hwilkom froma Jung-
frwr och Pigor skola vthsmyckia the-
ras Siälar / til att täckias både Gudi
och Menniskiom / vthan hwilkin Ära-
krantz een vtsmyckiat Jungfrw eller
Pijga / är såsom een Soo medh ett gyl-
lene Spänne på Nåsonne / som Salo-
mon säger Proverb. 11. Cap. Men
effter all ting kunna icke på en tijdh och

tikkijka betrachtas til gangn och nytta
så kunna vnga Jungfrwr och Pijgo
retta sigh effter tijden / och stella thera
Christeliga öffuelser effter Månade
nars vthwijsning / heelaååret igenom
på treggiahanda sätt: I. Först effte
Euangeliernes och Epistlarnes ord
ning och förklaarning / hwilka ma
handlar om ååret i Kyrkionne på wi
sa Månader och Weeker. II. T
thet andra / effter Quinnors och Jung
frwrs Nampn / som äre satte i Calen
dario / på alla Månader heela ååret ige
nom / hwilka benemda Jungfrwr
leffuerne och wandrande / the kunna
samma Månat betrachta / och beflijt
sigh om att följa theras Troo / leffuer
ne och plåga i tålamod effter. III. Ti
thet tredie / effter the Blomster och
Krydder / som the brwka til Krantzar
och plåga wäxa i wissa Månader / så
som iagh här om wil sättia aleena en
litzle

kla vnderwijsning til thenna mina
anckar. I. Vthi Marrmånat
ler om Wåren / i hwilkom Månat
he gamle Hetningar och Romare
affua begynt theras åår / kunna och
kola the haffua thenna tanckarna:
Sij / O kåre Gudh / nu kommer åter
hen kåra och lustiga tijden igen / i hwil-
om icke aleena all Jordennes wågst /
egynner så smånigom åter warda leff-
ande och grönskas / ther inne iagh fat-
iga Barn / icke aleena påminnes om
nina saliga nya Födelse / vthan man
redicar migh ock i thenna Mars
Månadenom / om Dieffuulens gruffue-
iga Tyrannij / hwilkin haffuer frestat
nin HErra Christum / Matth. 4. Be-
att och illa plågat thens Canineiska
Quinnones vnga Dåtter / hwilken
affuer warit / til äwentyrs wid then ål-
der som iagh är / Matth. 15. Tagit en-
ne fattiga Menniskio sitt måål och sina

hörst ifrå/ talat gruffweliga Gudz fö
smädelser genom Folket emoot mi
Frelsare Christum Luc.11. Och driffu
the förstäckada Judarna til att förföli
och steena honom/ Johan. 8. Ach t
barmhertige kåre Gudh/ hwilka arm
och ålenda Menniskior årom wij n ord
ne/ effter wåra första Föräldras A
dams och Evas sorgeliga fall/ hur
jemmerliga kan Dieffuulen tilpynt
oss/ når Gudh honom thet tilstäder
Ach huru haffuer iagh doch alt hår t
warit så såker och ogudachtig/ att iag
haffuer alzintet fruchtat migh fö
Dieffuulen? Thet wore intet vnder
att wij vnga Menniskior aldrig wor
dom glaade/ när wij betenckt om wår
nödh och tilkommande gruffueliga fa
vthi hwilka Dieffuulen än nu kan stör
ta oss/ Ty han gäär icke aleena/ såsom
ett rytande Lejon och en glupand
Vlff/ kring om andra Menniskior

vthan

than ock kring om migh/ sökiande alla
mögligheet/huru han må kunna vpsluka
migh. 1. Pet. 5. Bortröffua och aff-
wenda migh åter Gudz Nådh och wel-
gerningar / hwilkit kan ganska snart
och lätteliga skee / när han föörde migh
i thi grufliga Synd och säkerheet.
Wcdan thesse äre icke salige / som höra
Gudz Ord / vthan the som thet bewa-
ra/ Luc. 11. Och the som icke fåfengt
vndfå Gudz Nådh / 2. Cor. 6. Men
effter thet min kåre HErre JEsus
Christus är kommin i thenna Werldes
ra/ och haffwer förstöörat Dieffuulens
werk /och genom sin egin blodh / såsom
min eende öffuerste Prest / är en gång
ingångin uthi thet aldrahelgasta / och
haffuer förwerffwat migh ena ewiga
förlässning / i thet han vpoffrade sigh
sielff förvthan smitto genom then heli-
ga Anda/ och haffuer aff kärleek emoot
oss/ vthgifwit sigh sielff för oss til gäff-
na och

na och offer / Gudi til ena söta lukt
Ephes. 5. Aer ock för then skul word
Nyia Testamentens midlare / på th
the som kallade äre/genom hans död
skulle få thens ewiga Arffzens Löfft
Hebre. 9. Hwilkin ock migh til god
haffuer öffuerwunnit Dieffuulen med
sinom anfechtningom / Matth. 4. O
medh Dieffuulens vthdrijffuelse vth
then Cananeiska Pijgonne/ Matth. 1
Och aff then fattiga dumba Menn
skione/ Luc. 11. Haffuer han beskreeffu
sigh til migh/ att han wil ock gö
migh bijstånd emoot Dieffuulens hem
liga lister och vppenbara Tyrannij
Ther aff wil iagh aff hiertat glädia o
trösta migh/ och wara minom kä
Frelsare tacksam för thenna försäkri
genne / Jagh wil ock medh Gudz hiel
begynna lära Gudz Ord medh flij
medh hwilka iagh kan öffuerwinna a
la Dieffuulens glödande Pijla

Matt. 4

atth. 4. Jagh wil ock wara medh
hristo vthi Gudz Ryke / och församla
edh honom / Luc. 11. hålla hans Ord
edh retta Troo / Johan. 8. Jagh wil i
ting bewijsa migh såsom een Gudz
iånerinna / wil ther vppå tenckia / att
gh igenom thens heliga Andes hielp /
å wäxa til i Kyskheet / i Gudz Kund-
ap / i långmodigheet / i oskrymtachti-
m kärleek / i Sanningenes Ord / vthi
udz Krafft / 2. Cor. 6. Jagh wil be-
illa min Lekamen i tucht / i helgelse ock
ra / 1 Thess. 4. Jagh wil wandra så-
m Liwsens Barn / vthi allahanda
odheet / retferdigheet och sanning.
ph. 5. Jagh wil ock gerna hålla migh
Kyrkiona / och skicka migh effter the
oma Barns Exempel / som fölgde
eras Föräldrar och hörde gerna
hristi Predicor / wil taga thet til go-
a / hwad Gudh migh igenom mina
öräldrar haffuer beskärdt låta migh
nöya /

nöya / sammansanka the öffuerbleffne stycken/och tacka Gudi. Joh. 6. Jag måste jw wara een ogudachtig Menniskia/ om iagh medh uppenbara Synd försåge och försummade then wälbehageliga tijden och salighetennes dagh/ hwilkom Gudh haffuer bönhördt och hulpit migh. 2. Cor. 6. När iagh slo the heliga Apostlars och Gudz Ords trogna Lärares böön och förmaning i wädret och förachtade them/ aff hwilkom iagh haffuer vndfåt/huru iagh skal wandra i HErranom Jesu/ effter min trogne Fader i Himmelen icke haffuer kallat migh til oreenligheet / vthan til helgelse. 1. Thess. 4. Så år iagh jw ock Gudz Barn och ett Liws i HErranom/ Ephes. 5. Och Jesu Christi blod haffuer reenat mitt Samwet ifrå the döda gerningarna / til att tiåna them leffuande Guden / Hebr. 9. Hwi wil iagh tå icke wara HErranom Gudi

tacksam

ckſam / låta finna mich i ett gudeligit
ffuerne och vppenbarliga bewiſa then
rliga Fordeel ſom iagh haffuer fram
r andra Hedniſka Jungfrwr? II. Och
iſt iagh ån icke hade thenna HErs
ans Chriſti och hans trogna Apoſt=
ars hierteliga förmaningar / ther ifrå
nin trofaſte Fader migh doch nådeliga
ewarre / så kunde och ſkulle doch min
Calender/eller the Jungfrwrs Hiſtoria/
hwilkas nampn åre ſatte i thenna Må=
nadenom på wiſſa dagar / leeda migh
til Gudelighcetena och Dygdena / Ty
iagh hörer att the heliga Jungfrwr
Gertrudis, Fides, Spes, Charitas,
haffua warit förmeer ån andre vthi
Gudz och Christi kundſkap och ſtadige v=
thi Sanningenes bekennelſe. Så warda
the ock mykit berömde för theras Kyſk=
heet/ Barmhertigheet och Welgernin=
gar emoot the fattiga heliga Chriſtna/
och för theras wenligheet emoot andra
Ff theras

theras lijkars Quinspersoner/ och n
dan the warda för samma Dygder sk
in i thenna dagh vthaff then Christe
ga Kyrkione mykit berömde/och haff
tilsäyelse/ att effter the haffua ärat o
bekendt Christum här / så skole the o
vppå then ytthersta Dagen / och i th
ewiga Lijffuet/ ther före äras och pr
sas aff Christo för Gudi sinom Fade
för alla heliga Änglar och Vthwald
Jagh troor ock/ att iagh är intet mi
dre än the / nemliga / een döpt Jun
frw/ och Herrans JEsu Christi tro
loffuada Brwd/ hwilkom iagh haffu
tilsagt Troona/ Bekennelsen och Gu
deligheetena. Jagh weet ock att äror
nes Kroona är mig sampt medh then
beredd och bewarat/om iagh här kem
par en godan kamp / behåller Troon
och ett gott samwet / therföre wil iag
ock icke wara then sidsta/ vthan beflijt
migh om att gåå vthi theras footspor
och

ch medh Gudz hielp see til / att jagh träcker och drabbar Måålet. Och hwad wille iagh meera haffua i thenna Månadenom / än när iagh kunde så öffwa migh i retta Christeliga Dygder / att iagh efterfolgde thens Högloffuada Jungfrwnes Mariæ / mins Herres Moders Exempel / alla Jungfrwrs Spegel / som vppå then 25. dagen i thenna Månadenom haffuer låtit finna sigh vthi besynnerliga Gudeligheet och Troo / i retsinniga ödmiukt / Kyssheet och Lydna / för Gudi och Ängelen Gabriel / Jagh wille ock icke twifla / att min ringa lydna och Christeliga Leffuerne / skulle jw så wäl täckias Gudi och wara honom wälbehageligit genom JEsum Christum.

III. Lijka sådana tanckar kunna och skola vnga Jungfrwr och Pijgor haffua / så offta the i ändan på thenna Månaden sökia och leeta här och thär / effter

ter Himmelsnycklar och Marsfiolie[r] affbryta och settia them wid Gorden til Krantzen/ om hwilka båda wålloch tande blomster wij haffuom sagt tilf[ö]renne/ att the kunna dragas til the tw[å] skiöna Christeliga Jungfrwdygderna som kallas lust och kärleek til Gud[s] Ord och helgha Religion/ och sedan t[il] ödmiwkheet/ hwilka twenna Dygder art och egenschap the icke allena skol[a] läsa och betrachta vthaff föreskriffn[a] berättelse/ vthan ock ther vppå tenckia att thet kläder them wål/ att the ick[e] alleena vthsmyckia Huffuudet medh förenemda blomster/ vthan att the oc[k] inwertes pryda Hiertat och Sålen[e] medh båda thesse Dygderna. Ty om the skemmas wid att gåå ibland Fol[c]cket/ vthan the haffua en Krantz vppå sigh aff blåå Fioler eller Himmelsny[c]kla Blomster / på then tijd / när man kan haffua thenna Blomstren / och

ther:

therföre ther vppå tänckia och ther om beflijta sigh medh besynnerliga lust och möda / att the måge göra them / sättia them på sigh och båra them: Huru mykit meer skole the tå görat i then inwertes Hiertans vthsmyckelsen / hwilka the skola mykit meera låta vppenbarliga lysa ifrå sigh?

Sij / altså hade nu vnga Jungfrwr och Pijgor treggiahanda betrachtelse vthi een Månat när the ginge altså fram. I. Aff the förornada Euangeliers och Epistlars predikningar / giorde lijka så i the andra ålloffua Månader / tå hade the icke alleena thet witnesbyrdet / att the wore Gudz Ordz gudhfruchtige och flitige Åhörare / vthan the worde ock vthi ett åår befinnandes ena merkeliga nytta / och thens helige Andes kr afftiga werkning vthi sigh. II. Lijka sådana öffning kunna the ock taga aff Dagarna i Calendario, som haffua

Jungfrwrs Nampn j hwariom Må-
nat/ når the betrachtade theras leffuer-
ne och wandrande och beflitade sigh om
att stella theras Leffuerne ther effter.
III. Och til thet sidsta så haffua the
theras Skogspredicare / the liwffliga
Blomstren och Kryddérna/ hwilka the
och så kunna affdeela på alla Månader.
Såsom vthi Aprilis Månat kunna the
såttia the hwijta och gola Fioler / och
Maßlieben eller Tusendöngder. Vthi
Mayemånat låta thens H. Treefal-
digheetz Blomster see sigh / och spirar-
na aff then gröna Jsop. Vthi Mid-
sommarsmånat wåxa aldramåst Ro-
sor och then wållochtande Meyeran.
Vthi Höömånat biomstras the aldra-
skönaste Någlikor/ och then gröna Pol-
leya hwilka stå aldrafågerst tilhopa i
Krantzar. Skördamånaden geffuer oß
then starklåchtandt Cypressen och Ba-
silikor. Höstmånatz egna Blomster år
Mariæ

Mariærosor och Narcissenrosor. Wijnmånadenom tiläggiom wij the Indianische Näglikor eller Studentablomster. Wijntermånadenom förårom wij/ och på Gudz nådeliga Welsignelse/ medh Reinblomster och Ruta / hwilka än doch the wexa bittida / doch bliffua the gröna / och friska in j thenna Månaden/och öffuer wintren. Vthi Christmånat kommer then ädla Rosmarin/ Och vthi Ianuario eller Tordzmånat then sköna Lauendel och Spicanardus, hwilka ock wexa mykit tideliga / Men the bliffua doch gröna öffuer Wintren. Och näst för Wååren komma Fiolablomstren fram / som ock kallas Tusendsköön / eller Damaskablomster/ eller Sammetblomster / hwilka geffua sigh fram aff Jordenne j ändan på Göyemånat.

Til thenna föreskriffna Blomstren/ kunna nu vnga Jungfrwr och Pijgor

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

dragha the föreskriffua Dygderna / och så offta the båra en Krantz aff ett ekler tw thenna Blomstren / skole the medh thet samma heela Månaden igenom wånia sigh widh samma blomsters egna Dygder. När thet så skedde / tå kunde man i ett åår vpföda och haffua ena retta dygdesamma Jungfrw. Men här om nook.

VIII.

Thet Åttonde Medel til Ä-

rakrantzens bewindelse/ år Devota invocatio, een innerlig Böön och Gudz Åkallelse / om lycka och Welsignelse i thenna Andeliga bewindelsen / hwilkit ock högeliga kråffs aff alla tree Ståndér / som skola hielpa til att bewinda thenna Åhrakrantzen på thet theras förmaning/ lärdom/ ordning/ stadgar/ bod och befalningar / och theras egit Exempel måge wara krafftiga och theras Barnom nyttiga. Men thet år

doch

och aldramåst vngom Jungfrwm och
Pijgom tilbörligit och aff nödenne/ the
ther gerna wilia warda fromme/ att
the för theras egin/ person så offta the
bekomma några goda innighect til
Dygdena/ att the ock strax sucka och
bidia/ Gudh wille medhdeela them
sins heliga Andes krafftiga bijstånd/
til thetta theras goda vpsåt som the
haffua bekommit/ och at han wille nå-
deliga affwäria alla onda tanckar och
anslagh/ som förhindra samma alwar-
liga lydna/ som j them är begynt effter
Gudz wilia. Ty Dieffuulen försum-
mar sigh intet/ han wille gerna affhen-
da oß then dyrbara skatten som wij haff-
tom i Christo JEsu/ thet kan han ock
aldrabäst göra/ när han affhåller oß
frå ett Gudfruchtigt Leffuerne/ och föö-
rer oss vthi Syndena emoot samwetet.
Sammaledes är ock thens arga Werl-
dennes vpsåt och förargeliga förförelse
wäl

wål kunnog/ huru illa hon plågar för-
fööra then eenfåldiga Vngdomen.
Ther til så äre the vnga Barnen doch
skröpliga/ swaga och fattiga Käril/
the ther lätteliga kunna warda förförde
och öffuertalade til thet onda/ såsom
then aldraförsta Jungfrwn Eua. Ther-
före är thet högeliga aff nödenne/ att
the flijtigt bidia medh then Christeliga
Kyrkionne: O HErre låt them icke
få sin wilia som oß efftergå/ Tu haf-
uer jw lööst oß igen/ frå Döden medh
tin Blod så reen. O HErre tenck och
ther vppå att Dieffuulen wil oß neder-
slå/ Tu äst werdin wår Siälatröst/
Hielp them tu haffuer återlöst. Och
aff then 51. Psalmen. O Gudh skape
i migh ett reent Hierta/ och giff migh
en nyian wissan Anda. Bortkaste
migh icke ifrå titt Ansichte/ och tagh
icke tin heliga Anda ifrå migh. Hij-
lyda ock många andra sköna Psalmer

och andeliga Wijsor / som the kunna brwka: Aleena til tigh HErre Jesu Christ/ etc. Jagh ropar til tigh O HErre Christ/ etc. O HErre Gudh gör Nådh medh migh / etc. Nu bedie wij then heliga And/etc. HErre Gudh Fader statt oss bij/etc. Fader wår som i Himlom åst/ etc. Christus then rette HErren / etc. Så kunna ock vnga Christeliga Jungfrwr och Pijgor elies othwålia sigh många skööna Bööner aff theras Bönabööker / som them beqwemlige åre effter theras ålder / Person och Stånd/antingen aff thens höglårda Doctors Iohannis Avenarij Bönabook/ther inne the Bööner skicka sigh för Jungfrwr aldrabåst / i hwilka man åkallar Gudh/för Ordzens Åhörare/ om ena retta Troo/ om Christeliga Ödmiwkt/ emoot Werldennes Anfechtning/om rettsinniga Boot/ emoot Kötzens anfechtning. Sammaledes åre

och

och wissa Bööner ther inne för vng
vpwäxta Swener och Jungfrwr. O
i thetta fallet häffua vnga Jungfru
ena skööna vnderwijsning i Wijshe
tennes Book i thet 8. Capitel. ther s
ger then wijse Mannen: Men tå iag
förnam/ att iagh icke annars kun
kysk bliffua/ vthan Gudh gåffue mi
thet/ tå gick iagh til HErran/ och sa
aff alt mitt Hierta: O mina Fäde
Gudh/ och all godheets HErre/ tu so
haffuer giordt all ting genom ti
Wijsheet/ Giff migh Wijsheeten
then ther allestådes är om kring
Thron/ och förkasta migh icke ifrå
Barn etc. Thetta Exemplet sk
alle frome Jungfrwr och Pijgor eft
fölia/ vthi föreskriffna orsakers betra
telse.

IX.

Thet Niyonde och sidsta m
del är/ Ett idkeligit omgänge me
gi

gudfruchtigom årligom / tuchtigom Quinnom och Jungfrwm / the ther haffua ett gått rychte hoos årligit Folck. Ty ändoch ett vngt Blod haffuer offta en godan Natur i sigh / och åter wål böya och tuchta sigh / så warder thet doch offta jemmerliga förföördt genom omgenget / når thet aff försummeliga oachtsamma Föräldras efftterlåtelse / omgåås medh onda Barn och otuchtiga Pijgor. Ther emoot warder ock offta ett vngt Barn / som år aff Naturen ondt / tuchtigare och båtrar sigh / aff fromma Menniskiors idkeliga vmgånge. Så plågar man ock såya: Then man icke kenner aff honom sielffuom / then kenner man aff hans Selskap. Ett slags Foglar flyga gerna tilhopa. Och Augustinus såger retteliga: Thet år een narrisk och dårlig Jungfrw / som aldeles geffuer sigh i selskap medh Hooror / eller elies gör sigh

gemeena medh otuchtigom Quinnom/ Ty ther medh kungör hon egenteliga/ att hon ock är een sådan som the äre/ medh hwilka hon omgåås.

Thetta ware altså ock nook sagt om Wägen och the Christeliga Medel/ hwilka man moste brwka/ om vnga Jungfrwrs och Pijgors Årakrantz skal elies andeliga bewindas och sättias oppå them/ Hwilka Medel måste alla wara tilhopa/ när man vthi ett heelt Land eller Staad/ wil vprätta och affleffua ena almenna Tucht och Ärligheet hoos alla Jungfrwr/ hwilkit icke aleena Christelige/ vthan ock Werldzwijse Hierta wel kunna förstå. Men för kortheetennes skul haffuom wij här icke welet införa många Exempla och witnesbyrder til samma Medel/ them man doch altiid kan sättia ther til/ når man haffuer lust til wijdare förklaring.

Beslwt på thenna Book.

Altså äro wij nu medh Gudz Nådes hielp och bijstånd komne til ändan medh thenna Book/ om Christeliga Jungfrwrs och Pijgors Budfruchtigheet och Dygder. Och är thenna Materia/ til bätre efterrettelse/ skifft vthi fyra Huffuudpunctar och Deelar.

Vthi then första Deelen/

haffua froma Jungfrwr förnummit/ hwadan the skole tagha theras Dygder/ nemliga/ the skole hålla sigh til then Andeliga Örtagården then Christeliga Kyrkiona/ ther inne haffua the treggiahanda Sänger. Then första/ är Natursens Lagh. Then andra/ heter Scrifft och Ord/ som förmana til Dygdena/ såsom är/ then he-

liga Scrifft / the heliga Fäders effter-
leffda Böker / och Hedniska Philoso-
phers och Juristers Bööker. Item,
Föräldrars / Predicanters / Scho-
lamesterinnors och andra gamla årli-
ga Menniskiors leffuande röst. Vthi
then tredie Sångenne stå Exempla,
som äre tagne både aff thens helige
Scriffts Historier och Chrönikor / af
Kyrkionnes Historier/ och aff Werldz-
liga handlingar/ så ock sedan aff them
som leffua i wår tijd. Men Stiäl-
karne på hwilka thenna Dygdablom-
stren wäxa / är then salighgörand
Troon / som grundar sigh på Gud
Ord / och geffuer Gudelighectenne
Frucht ifrå sigh / vthan hwilka Troe
Dygderne kunna icke wara Gudi be-
hagelia.

Vthi then andra Deelen är

Dygderne satta hwar effter andra/ ef-

ter hwilka Jungfrwr och Pijgor skole
retta sitt Leffwerne / hwilka the en deels
samfelt haffua medh androm Menni-
skiom och Christnom / en deels äre rät-
tade på them aleena / såsom är: Lust
och Kärleek til Gudz Ord och Gudz-
tiänst / Gudz sanna Kundskap / Tack-
samheet / Tronnes bekennelse / Aera-
wyrdning emoot Föräldrana och an-
dra / Arbetsamheet och Flijtigheet /
Wenligheet / Barmhertigheet / Blyg-
samheet / Kropsens och Kläadernes reen-
ligheet / måtigheet i Maat och Dryck /
Kyskheet / Sparsamheet och Nöyesam-
heet / Mildheet och Hielpesamheet /
Trofastheet och Aerligheet / Tigsam-
heet och Tystheet / hwilka Dygder wij
haffuom accommoderat och lijknat
wid the Blomster och Krydder / som the
plåga brwka heela Åäret igenom til
theras Krantzar.

Vthi then tredie Deelen

haffua the lärdt/ hwarinne sådana Dygder skola förnemligast skijna och lysa/ nemliga/ J Sätenne och i alla theras Krafffter/ Acre ock allahanda orsaaker satta/ genom hwilka Jungfrwr och Pijgor/ skole låta beweeka/ drijffua och låcka sigh til sådana Dygder. Såsom är: Gudz alwarliga befalning/ärliga Menniskiors förmaningar/Belöningenes Tilsäyelse/ Straffzens hotelse och rådzla/ Then herliga Fordeel/ som Christne Jungfrwr och Pijgor haffua för annat Hedniskt folck/ Thet Loff/ Berömmelse/ och goda nampn/ som the kunna bekomma medh Dygdenne/theras egna Döpanampn/ och til thet sidsta/ froma dygdesamma Jungfrwrs Exempel/ Hwilka orsaaker wij haffuom dragit til Snöören/ Trådarna och theras Färga/ medh hwilka man plägar bewinda Krantzarna.

Vthi

Vthi then fierde Deelen haffuom wij föreställdt them några medel / genom hwilka theras Andeliga Aerakrankar kunna bewindas och bindas / och the måge fööras til Dygdena och Gudfruchtigheetena / såsom haffva warit thessa: Gudz werkning och thens helige Andes bijstånd / vthan hwilka werkning / alla andra följande äre fåfånga och förtappada / besynnerliga i Andeliga Dygder. Sedan Barnatucht / Jungfruwschlar / ärliga Lagh och Ordningar i Regementen. Förmanings Predicningar / god Exempel / Jungfrurnes egna flitiga betrachtelse och efftertenckning / hierteliga / innerliga och alwarliga Bööner / och til thet sidsta / att the haffua Sälskap och omgenge medh ärliga Quinspersoner.

Then Alzmechtige / ewige Guden / wårs HErres JEsu Christi Fader / geffue nu wåxten til thenna Plantelsen / och anamme alla vnga Jungfrwr och vppehålle them vthi sins Christeliga Kyrkios Örtegård / för HERrans JEsu Christi skul / hwilkin befalar låta båra Barnen til sigh / och til säger them Himmelrijket / han werke vthi them / genom sins helige Andes krafft / att the måge altså förhålla sigh vthi theras Troo / Leffnerne och wandrande / att thet är Gudi wålbehageligit / them sielffuom til goda / androm til

nytta /

nytta / och theras Föräldrom
tilåhra / och att han wille stad-
festa och fullända thet goda /
som han vthi them haffuer be-
gynt / och fööra them / såsom
sins Sons trooloffuada Brw-
der / effter thetta Lijffuct / medh
oss och allom Christrognom til
thet Himmelska Bröllopet / och
beprydа them medh thens
ewiga Lijffzens Kroo-
na / Amen.

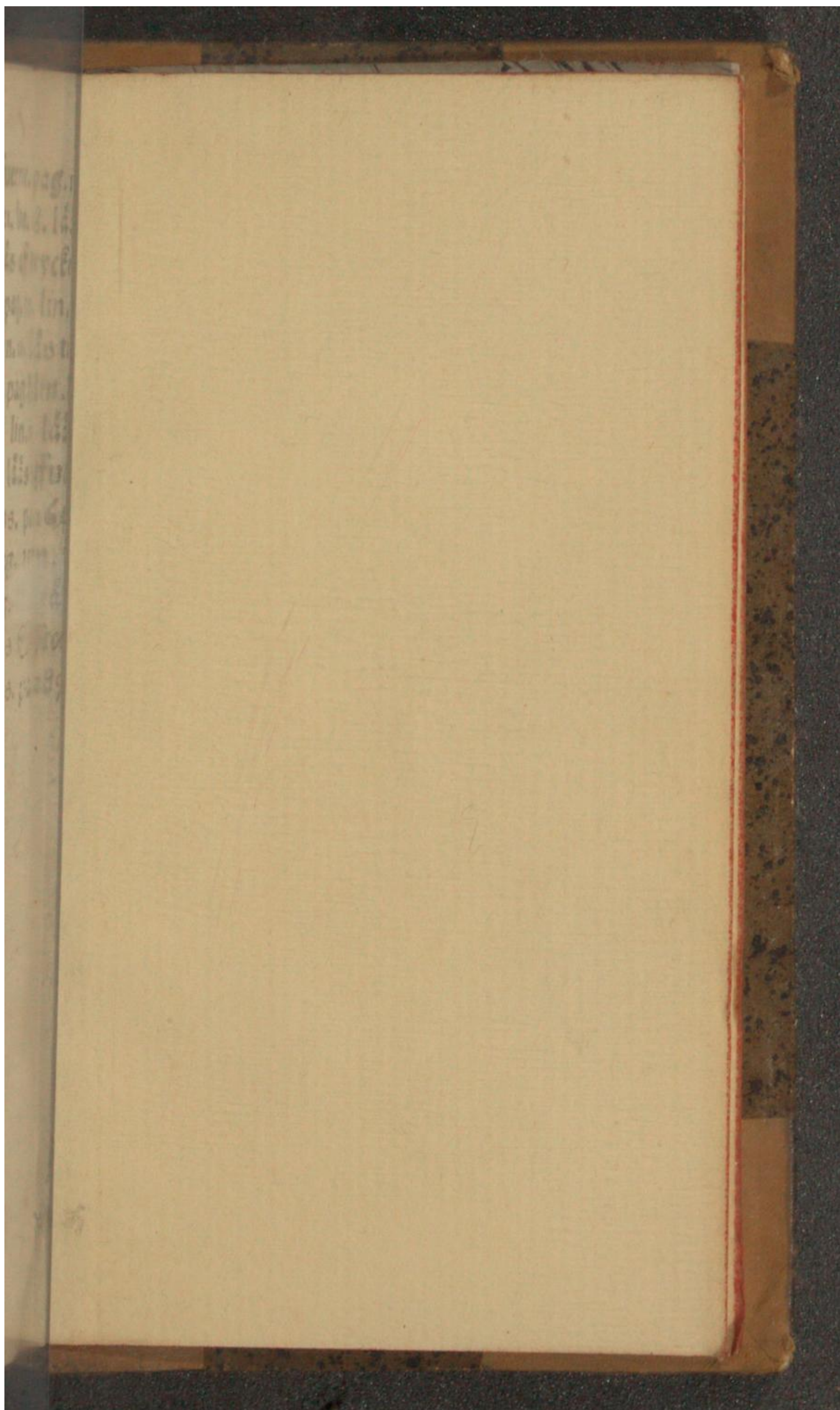
Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

Errata.

Pag. 9. lin. 14. lääs leffuerne. pag.
lin. 7. lääs Maiester. pag. 21. lin. 18. lä
gamlom. pag 22. lin. 12. lääs aff tryck
pag. 39. lin. 8. lääs fruchter. pag. 50. lin.
lääs Skomakare. pag. 68. lin. 11. lääs t
pag. 81. lin. 17. lääs fördålda. pag. 85. lin.
lääs Menniskiones. pag. 95. lin. 17. lä
skrymterij. pag. 112. lin. 9. lääs haffu
pag. 157. lin. 3. lääs Prestens. pag. 16
lin. 8. lääs Menniskiones. pag. 211 lin.
lääs funnom. pag. 244 lin. 5. lääs ia
förgääs. pag. 269. lin. 2. lääs E[illegible] fro
pag. 284. lin. 14. lääs Förstus. pag. 28
lin. 15. lääs 42.

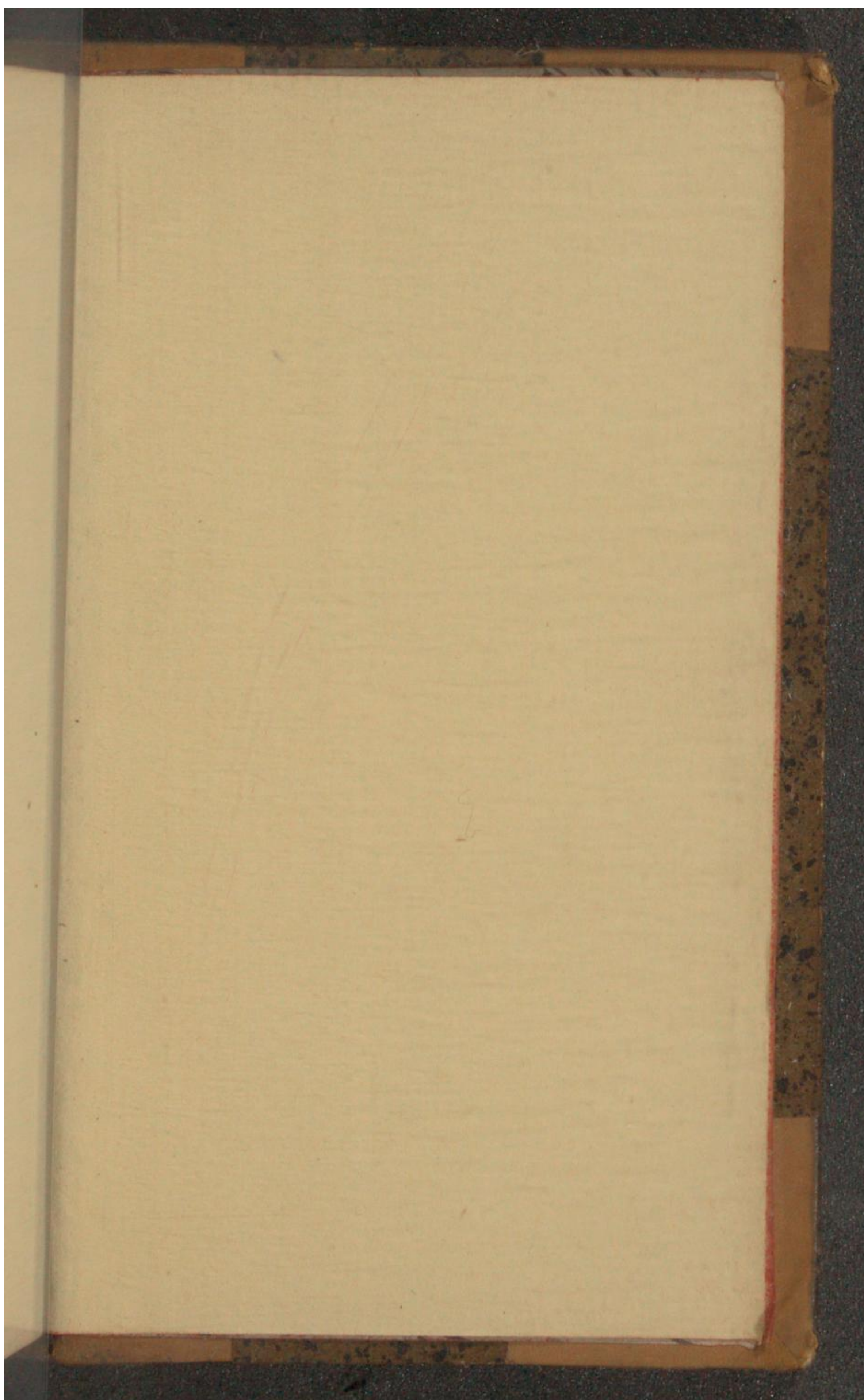

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

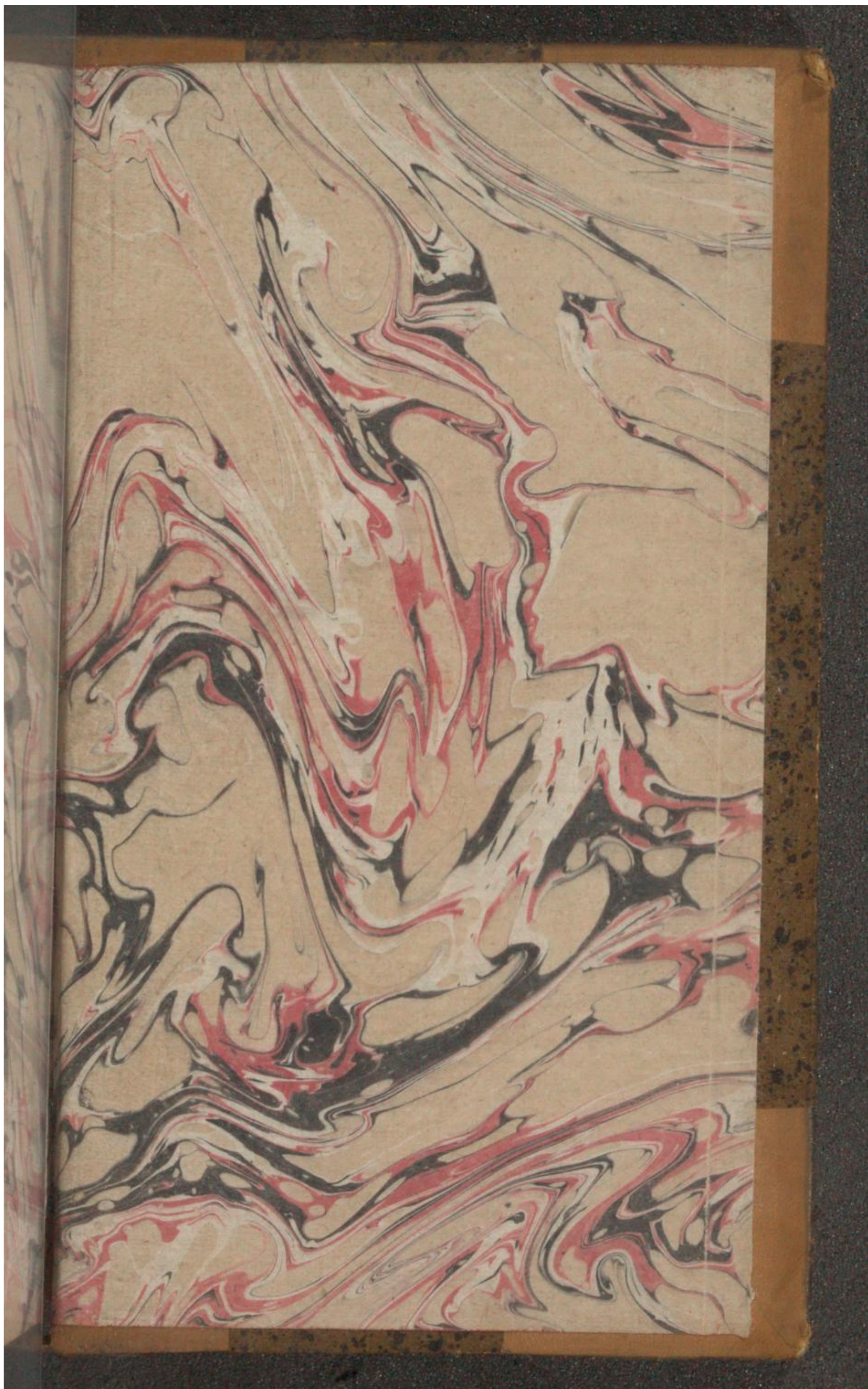
Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4090/A